יודעז, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 133	Łódź, Piątek, 8 czerwca 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כה סיון תרצ"ד	№ 133

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

פארק הערענאוו

נאכט-פאגאטאוויע „לינת הצדק"

זונטאג, ד. 10 יוני 1934, 3 נאכמ. קומט פאר אין פארק „העלענאוו"

לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע „לינת הצדק"

א גראנדיעזע

גארטען-פעררוויילונג

מיט'ן אנטייל פון בעריהמטען כאר „שיר" פון דער לאדזער מוזיק. געזעלשאפט

אונטער דער ליימונג פון פראפ. פיוווישים.

אין פראגראם: די נייעסטע שאפונגען. אויסערדעם: 2 ארקעסטערס

רייכע פאנטאזי-לאטעריע / ביליגער רייך-פערזעהענער בופעט.

א גאנצע רייה איבעררראשונגען.

בילעטען צום פרייז פון 1 זל. און פאר יוגענד און שילער 50 גראשען.

Polskie Towarzystwo Ekspedycyjne

„POLTEX" S. z o.o.

Łódź, Cegielniana 8, tel. 138-26 i 164-66

Reprezent. firmy RUCH-PROMET Centrala w Stanisławowie.

Zbiorowe ładunki wagonowe do: Stanisławowa, Lwowa, Tarnopola, Kołumyji, Buczacza, Czortkowa, Warszawy, Białostoku, Grodna, Wołkowyska, Pińska, Przemyśla, Sambora, Drohobycza i Stryja.

אויף די יאהרמערק נאך

Czortków—Tarnopol

קאמפלעטירען מיר ספעציעלע זאמלוואגאנס.

גרויסע לאגערריטעס אין אונזערע דארטיגע פיליאלען שטעהען דען געעהרטען קונדען צור פערפיגונג.

ברילליאנטען, גאלד, זילבער. סערשיד. בייזשוטעריע, לאמ-באורד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזע

Magazyn jubilerski M. H. Lissak, Piotrkoska 5

חברה עולי ארץ-ישראל

עס האט זיך געגרינדעט אן ארגא-ניזאציע אויף קאאפעראטיווע יסודות, וואס האט די אויפגאבע צו פערלייכטערן דאס מאהרען קיין ארץ-ישראל. דאס זיץ-ארט אין נייע זאזשעוווסקא 7, אין חדר „יסודי התורה" מיטגלידער ווערען נאך אנגענומען זונטאג און מיטוואך פון 7—9 אווענד.

פויליש-פאלעסטינישע האנדעלס-קאמער

אפטיילונג אין לאדז, פעטריקאווער 113

מאכט בעקאנט, אז די לעקציעס פון דער

אראבישער שפראך

וועלען זיך אנהויבען אין די נאהענטסטע טעג.

אינפארמאציעס ווי אויך די איינשרייבונגען קומען פאר ביז'ן 14-טען ד. ח. אין לאקאל פון דער האנדעלס-קאמער אין די ביורא-שעה'ן.

אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר"

פארק „העלענאוו"

דינסטאג, דעם 12-טען יוני 9 א זייגער אווענד

„די פיר צייטען פון יאהר"

ארטאריום פון י. היידן אין 4 טיילען. דיריגענט: פראפ. י. זאקס.

עס נעמען אנטייל: דארא סקורי (סאפראן), אדאם דאבאש (טענאר), אלעקסאנדער מיכאלאווסקי (באס), געמישטער כאר און ארקעסטער פון דער געז. „הזמיר", לאדזער פילהארמאנישער ארקעסטער.

פון 8 אווענד — פאפולערער קאנצערט.

בילעטען צום פרייז פון 1,09 צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון „הזמיר" פון 9 ביז 10 אווענד און אין טאג פון קאנצערט ביי דער קאסע פון „העלענאוו".

Szkoła Zrzeszeniowa

p. n. „NAUKA i WYCHOWANIE"

przy ul. Piłsudskiego 62

אין דער שול וועלען אנגעווענדעט ווערען די נייעסטע פעדאגאגישע און מעטאדישע דערגרייכונגען. אויסער די אלגע-מיינע לימודים אין די ראהמען פון רעגירונגס-פראגראם, וועלען אויך געלערענט ווערען יודאיסטיק און פרעמדע שפראכען.

ביי דער שול וועט בעשטעהן : א מוסטערהאפטע פרעבעל-שול און א פסיכאלאגיש-פעדאגאגישע בערא-טונגס-ביורא (צו בעקומען עצות וועגען קינדער-ערציהונג).

איינשרייבונגען נעהמט אן די צימוויליגע קאנצעלאריע וואכ-טעגליך 10, ה. 15, יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—7 נאכמ.

שפארט געלד

דורך קויפען רעיעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוויך"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעיעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהל.

דאס הערן-שניידער-אטעליער פון

א. ח. קאטשינסקי

געפינט זיך איצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

אין הויף. קאנפעקציע, 1 שטאק

טעל. 247-90

פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן זומער-סעזאן, לויט די לעצטע נייעסטע מאדע-זשורנאלען צו מעסיגע פרייזען פינקטליכע אויספיהרונג.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד

ה' דוד ראזענבלום

מיט פרל. אנדזשא רעבט

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

יעקב זייף.

אברהם שטערנזיס.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פויליש, יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאז, בזשעזשינער 15.

Wir wuenschen unserem Bruder und Schwager

W. Blachmann u. Frau

in Dortmund

zu der Verlobung von Euerer Tochter Frl. SARA u. Herrn ADOLPH LINDZIN, dass Ihr viel Freude erleben sollt und den Jungen-Paar eine glueckliche Zukunft.

Dora u. Abraham Blachmann,

סל מלא ברכות אנו שולחים לחברנו נכבד

מר יחיאל גינטר

לנשואיו את בחירת לבו

מרת פראניא פרנבך

תהא דרכם צלחה וסוגה בשושנים.

בשם „צעירי ישראל" בלודז

הועד

מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער געעהרטען פערוואלטונגס-מיטגליד ר'

מאטיס וואלף און פרוי

צו דער פערלאבונג פון זייער ליבע

טאכטער

און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט. די פערוואלטונג פון דער באלוטער גמילת-חסדים - קאסע ביי דער חברה קדושה.

ווישני'אווא-גורא

ווילא „טיראל"

אין אנ'איינענעם וואלד, 3 מינוט פון מלכהשען וואלד, זוניגע פערשידענע וואוינונגען פון 1 און 2 צימער מיט קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, אויף פערלאנג, אויך עלעקטרישע בעלייכטונג.

צו פערמיטען.

DR. MED. M. RUNDSZTAJN

ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

POMORSKA 7, tel. 127-84

נעמט אן פון 4 ביז אווענד.

די נייעסטע מאדעלען

זומער-שיך

ווי אויך פלעטשאנקעס

איז א רייכען אויסוואהל. בעקומט איהר נאר אין דער פירמע

A. Ogórek

ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11.

לעזט די איינציגע יודישע לאדזער צייטונג

„נייער פאלקסבלאט"

קלאנג-קינא-טעאטער
„CZARY"

א פילם, וואס אלע יודען מוזען זעהען!

בעסטער יודישער פילם פון אלע צייטען!

היינט ⊙ מעכטיגע פרעמיערע! ⊙ היינט

פון לאנג-ערווארטעטען מייסטערווערק
רעאליזאציע פון בעריהמטען יודישען קינסטלער

מאריס שווארץ

„יזכור"

דער פילם ווערט געריעדט און געזונגען אינגאנצען אויף יודיש.

אין די איבריגע ראלען:

בערטא גערסטען, לאזאר פריד, טענען האלץ, ב־נא אבראמאוויטש, בן-אדלער

אויסערן פראגראם: CONGORILLA

די פרייזען פון די פלעצער זענען נישט געהעכערט.

אנהייב 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג צו 2 פריהמארגען-סעאנסען צו פערקלענערטע פרייזען.

---

pot
i niemiłą jego woń
USUWA
SUDORYN
AP. KOWALSKI" WARSZAWA
PROSZEK Z SITKIEM

וועש-מאנגעל'ס

קאסטען - מאנגעלס און צימער - מאנגעלס מיט האנט- און קראפט-בעטריב (עלעקטרישע) נייעסטע קאנסטרוקציע פערקויפט די מאנגעל-פאבריק

„JUNIOR"

Łódź, Sędziowska 16.
(ביי זגערזשער 122) קאנקורענץ-פרייזען.

Dr.

Wajnberg

ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראז-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אוו.

Dr. E. GUTMAN

קינדער-קראנקהייטען.
ארדינירט טעגליך נאכמיטאג
אויף ווילשביאווא-גורא
willa Inż. ROGOWSKIEGO
און לאדז נאראנטקא 26 טעל. 17300
טעגליך פון 8—9 פריה און 2—3 נאכמיטאג.

Laboratorjum
Analiz Lekarskich
„Higjena"
Gabinet światło-leczniczy
Gdańska 31a, tel. 192-64
Cany lecznicowe.

Dr. med.

WIKTOR MILLER

אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. רעומאטיזם, ארטעריטיום, פיזיקאלישע טעראפיע.
אל. קאשטשושקי 13, טעל. 146-11
נעהמט אן פון 4—6.
אין דער לעטשניצע „Vita" פון 12—1.

Dr. J. NEUMAN

כירורג און גינעקאלאג
(פרויען-ארצט)
נעהמט אן פון 11.30 ביז 1 בייטאג
און פון 7 ביז 8.30 אווענד.
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Falaleum

אידעאלע כאדניקעס און וואלינגונגען און אויף זומער-וואוינונגען
צום פרייז 50 גראשען א מעטער
100 בריים cm.
צו בעקומען אומעטום.

Dr.

S. Kantor

ספעציאליסט פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער = שוואכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען.

Dr. A. Gibiański

לונגען- און הארץ-קראנקהייטען
וואוינט איצט
זאכאדניא 59A
טעלעפאן 133-81.
נעמט אן פון 9—10³⁰ און פון 4—6³⁰ נאכמ.

Lekarz-dentysta

G. SZYMAŃSKA

האט זיך איבערגעצויגען
אויף נארוטאוויטשא 3
נעהמט אן פון $11^1/_2$ ביז 1 בייטאג
און פון 3—8 אווענד.

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. med.

Ol. ZADZIEWICZ

ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז, אויערן און קעהל-קאפף-קראנקה.
Piotrkowska 164
tel. 125-26.
נעהמט אן פון 4 ביז 8 אווענד.

Dr. med. CZESŁAW ROSTKOWSKI

HOMEOPATA,
przeprowadził się na ul.
Ewangielicką 16 Tel. 172-80

לעטשניצע

פאר וועגערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 205-38
מעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען, אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער וארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

גליקליכע לאסען

צו דער 1-טער קלאס 30-טע מלוכה-לאטעריע איז שוין צו בעקומען אין דער איינציגער ערשטער יודישער קאלעקטור

אין באלוט

— פון ה׳ —

י. מאנדעלמאן

לימאנאווסקיעגא 2 אין טאבאק-געשעפט —

מיר רופן אלע צו קויפן אונזערע גליקליכע לאסן צו דער 1-טער קלאס

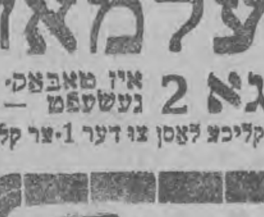

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
אויף זומערוואוינונגען ווערן אויסגעבארגט בעטען

Dr. med.

Haltrecht

צוריקגעקעהרט

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעמט אן פון 8—11 טימאג און פון 5—9 אוונט
זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

אויערן, נאז און האלז קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולאטארישעס פון 11—2 און פון 5—8 אוונט.

Dr. med. J. Bette

ספעציאליסט פאר. אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
Piotrkowska 6, tel. 144-95 טעל.
נעמט אן פון 8—11 פרי און פון 4—6 אוו.

די וועלט-בארימטעסטע דאקטוירים האבן פעסטגעשטעלט, אז 75 % קראנקהייטן אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.

א קראנקער מאגן איז די הויפטיקסטע סיבה פון ענטשטיין פון קראנקהייטן, — פאראומרייניקט דאס בלוט און שטעלט א שלעכטע שטאף-וועקסלונג.

ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA

ווי עס האבן פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען א אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע. זענען א ליכט רייניקונגס-מיטל. פארליכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונגס-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און הייקן דעם אפעטיט.

ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמארידן, ליבן, רעומאטיזם, און ארטעריטיס.

די פרייז פון א שאכטל 1,50 זל.
א דאפלט-שאכטל 2.50 זל.
צו בעקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

עלעגאנטע דאמען און הערען

טראגען

לוקסוס-שיך

פון באר L. ODERBERG

דיפלאמירטער צעך-מייסטער

איז לאדז, פיעטריקאווער 17

לעצטע מאדעלען! שעהן און עלעגאנט
צוגענגליכע פרייזען!

ארטאפעדישע אנשטאלט

ר. קאוואלסקי,

11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59

ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פעטריקאווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטער ארטאפעדישער אנשטאלט געגרינדעט אין יאהר 1895 עמפפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, גארמעטען אויף זעמטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אלערליי ארט בראטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקרימונגען, נאך-אפער אציאנס-בויך-פאסען אויף נערקעס, אויף טראפלאזען זיך פון מאגען ווי אויך אנלאגען אויף פלאטפוס א. ז. וו.

דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פערזענליכער פאכמענישער לייטונג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גענצליכע אויסקורירונג פון פערעלטערטע פערקרימונגען.

מיט די רעכט פון רעגירונגס גימנאזיומס

Gimnazjum Żeńskie „WIEDZA"

oraz SZKOŁA POWSZECHNA
Luby Magalifowej, ul. Piłsudskiego 62, telefon 175-38.

דאס מעדכען-גימנאזיום „וויעדזא" און די פאלקס-שול פון לובא מאגאליף, וועלכע געפינען זיך אויף זאכאדניא גאס 62 ווערן איבערגעטראגען פון 1-טען יולי אויף נארוטאוויטשא גאס 15/17 (געוועזענ. לאקאל פון דער ווארשאווער האנדעלס-באנק). ליכטיגע, געראומע צימערן און זעלער, ספארט-פלאץ און אייגענער גארטען. פון נייעם שול-יאהר ווערט ביי דער שולע געעפענט א פרעבעל-שול פאר קינדער אין עלטער פון 3 ביז 6 יאהר אונטער דער לייטונג פון א קוואליפיצירטער פרעבעלערין. איינשרייבונגען פאר ביי-איינטרעטנדע שילערינס פאר אלע קלאסן נעמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך פון 10—14 און פון 17—19

דאס שול-געלד אין דער פאוושעכנער שול איז זעהר נידריג.

רבנים-דעלעגאציע ביים קארדינאל קאקאווסקי

וואַרשאַ, 7. (יט"א טעלעפאניש).
דער סעקרעטאַריאַט פון דער „אגודת הרבנים" האָט מיטגעטיילט דער יודישער טעלעגראַפען-אַגענטור, אַז היינט איז אַ דעלעגאַציע פון הרב קאַנאַל (וואַרשאַ), הרב פערלמאַן (וויסאָקאַ מאַזאָוועצק), הרב פייגער (לאָדז) און סעקרעטאַר פון אגודת הרבנים, ד"ר לאַנגלעבען אויפגענומען געוואָרען דורך דעם קאַרדינאַל קאַקאָווסקי.

די דעלעגאַציע האָט איבערגעגעבען דעם קאַרדינאַל אַ מעמאָריאַל אין וועלכען ס'ווערט אָנגעוויזען אויף דער איבעריגער פריינדשאַפט פון פוילען צו די איבריגע פעלקער, ליידער האָבען די אידען פון אַ שכנותדיגען געצענדיבערישען לאַנד געפינען אַבהענגער אין פוילען. די דעלעגאַציע האָט געבעטען דעם אַרציבישאָף אַרויסצוגעבען אַ בריף, אַז די יוגענד זאָל זיך אומקעהרען אויפ'ן גלייכען וועג. הרב פייגער האָט אויך אָנגעוויזען אויף די לעצטע אָנפאַלען אויף יודען אין לאָדז. דער קאַרדינאַל קאַקאָווסקי האָט דאַן אָפּגעגעבען פאָלגענדע ערקלערונג:

איך האַלט פאַר נויטיג פעסטצושטעלען אַז איך פעראַנטוואָרטליך יעדען מיר פון געוואַלדטאַטען און עקסצעסען פון וואַנען זיי זאָלען נאָר נישט שטאַמען. די לעזונג פון פערוויקעלטע פראַגען און פּראָבלעמען, דאַרף קומען אין הסכם מיט דער קריסטליכער עטיק — דאָס איז מיין פּרינציפּיעלע שטעלונג. איך בין אָבער אויס די געלעגענהייט פון אייער וויזיט אייך אויפמערקזאַם צו מאַכען, אַז איך בעקום פיל אָנקלאַגען וועגען דער פּראָוואָצירענדער שטעלונג פון מאַנכע יודישע צדדים צו דער קריסטליכער רעליגיע. דער אַנפיהרער פון דער גאָט-לעסטערישער בעוועגונג אין פוילען איז אַ יוד. די פערשפּרייטער פון פּאָרנאָגראַפישער ליטעראַטור זענען יודען.

ד"ר לאַנגלעבען האָט געענטפערט אַז די פריי-דענקער פון יודישער אָפּשטאַמונג בעקעמפען די יודישע רעליגיע נאָך שטאַרקער ווי די קריסטליכע, די גייסטליכע האָבען קיין שום השפעה נישט אויף דייער טעטיגקייט. די יודען אַליין בעקעמפען די פּאָרנאָגראַפישע ליטעראַטור.

אַ האַלבער מיליאָן מעטאַל-אַרבייטער
אין אמעריקא דראָהען מיט א שטרייק

ניו-יאָרק, 7 (ספ. טעל.)
עס האָט זיך ענטגילטיג נישט איינגע-געבען צו דערפיהרען צו פערשטענדיגונג צווישען די מעטאַל-אַרבייטער און די אינדוסטריעלער, צוליב אַז מען רעכענט אויף אַ שטרייק פון די מעטאַל-אַרבייטער, וואָס זאָל אויסברעכען דעם 15. יוני

דייטשלאַנד וויל גאָר נישט
צוריק אריינטרעטען אין דער פעלקער-ליגע

בערלין, 7. (ספ. טעל.)
די דייטשע אינפאָרמאַציע - ביוראָ האָט פער-עפענטליכט אַן אויפקלערונג פון בערלינער מאַסגע-בענדע קרייזען אַז עס זענען נישט פאַראַן קיין שום סיבות דייטשלאַנד זאָל וועלען אַריינטרעטען צוריק אין דער פעלקער-ליגע און אַז אַלע ידיעות וועגען דעם האָבען נישט קיין שום יסוד.

פאַר גאַרד, ביזשוטעריע און לאָמבאַרד-סוויטעס צאָהלט די העכסטע פּרייזען
אליזדאָר פיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

אכטונג קעטלער-כאַלופּניקעס!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז די קעטלער-סעקציע ביים צענטראַלען האַנד-ווערקער-פערבאַנד, פּאָלודניאָוואַ 4 האָט בעניים איהר טעטיגקייט.
אַלע מיטגלידער דאַרפען קומען זיך איבעררעגיסטרירען. דער סעקרעטאַריאַט איז אָפען פון מאָנטאַג, ד. 11-טען ד. מ. פון 7.30 ביז 9.15 אָוונד.
די פערוואַלטונג.

צו פערמיטען פון באַלד
עווענטועל פון 1-טען יולי 3 צימער, 4 צימער וואוינונג מיט אַלע בעקוועמליכ-קייטען אין 2-טען ווי אין 3-טען שטאָק אַפיצינע אויך אַן 8-צימערדיגע וואוינונג (נאָך דער באַראַכאָוו-שולע) אין פראָנט 3-טער שטאָק, וועלכע קען עווענטועל געטיילט ווערען, אויך געשעפטס-לאָקאַלען פון 1—2 און 3 צימער פאַרטער אין הויף ווי אויך אין פראָנט שרודמיעסקאַ 7.

איך ענטשולדיג זיך פאַר דעם שניי-דער-מייסטער-פעראיין כאַלופּניקעס פון גייערס ראַיאָן פאַר מיין נישט טאַקטישע האַנדלונג. אַלס צייכען פון חרטה גיב איך 10 זל. פאַר'ן פעראיין. איך פערזיכער, אַז מעהר וועט עס נישט פאָרקומען.
2376 אַנשעל פישביין.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
פיליעהרינגער טיטעטענט אויף K. Ch. אשראָדעק ולאַטען
Spec. Chirurgja Kostna
(צובראָכענע און אויסגעלענקטע ביינער)
D-ra STERLINGA 22
telefon 174-42. (נאָווא-טאַרגאָווע)

LECZNICA
chorób [illegible], nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס אָרדינירען די דאָקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYNSKI
Dr. ITELSON chor. wewn.
od 3–4 po poł.
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

דאס קאָנצעסיאָנירטע ביטשריפטען-ביוראָ
פאַר געריכטליכע און אַדמיניסטראַטיווע ענינים
ד. יאַקובאָוויטש
וואָלטשאַנסקאַ 4
איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף
11 שרודמיעסקאַ 11
פראָנט, 1-שטאָק.

די פערוואַלטונג פון דער יוד. קהלה אין לאָדז
איז דערמיט מודיע אַז דער פערטער טייל פונ'ם שטאָט-רעגי-סטער פאַרן יאָהר 1934, וואָס צנטהאַלט די שטאָט-צאָהלער פון די גאַסען: שעראַדזקאַ, שעראַקאָווסקאַ, 6 שערפּיען, סקלאַדאָוואַ, סקאָרופּקי, סלאָוויאַנסקאַ, סמוגאָוואַ, סאָלנאַ, סאָסנאָוואַ, ספּאַצערנאַ. ספּאַצעראָוואַ, סרע-בזשינסקאַ, אַלטער-מאַרק, אַלט-וואָלטשאַנסקאַ, שטערלינגאַ, סטאַדאָלניאַנאַ, קאָניאָווער שיסער-פּולק, סוואָלסקאַ שאַראַ, שאַפּנאַ, שרודמיעסקאַ, טאַר-גאָוואַ, טקאַצקאַ, טראַמוויאַוואַ, טראַוגוטאַ, טרעמבאַצקאַ, טילנאַ, אוניצקאַ, אוזשענדניטשאַ, וואַפּיענאַ, וואַרשאַווסקאַ, וואָנסקאַ, וועסאָלאַ, וועגלאָוואַ, וויעזשבאָוואַ, וויגורי, וואָדנאַ, וואָדני-רינעק, וואָלבאָרסקאַ, וואָלטשאַנסקאַ, וויסאָקאַ, זאַציזשע, זאַכאָרניאַ, זאַגאַיניקאָוואַ, זאַקאָנטנאַ, זאַמענהאָפאַ, זאַ-וואַדזקאַ, זאַווישאַ, זגערסקאַ, זשעלנאַ, גרינער מאַרק, זלאָטאַ זשאַביאַ, זשעראָמסקעגאָ, זשולקיעווסקיעגאָ, זשוראָוויאַ, זשווירקי, זשידאָווסקאַ, — ווערט אויסגעלעגט צום דורכזעהען במשך פון 8 טאָג, ד. ה. פון דעם 8. יוני ה. י. ביז דעם 17 יוני ה. י. איינשליסליך אין דער קאַנצעלאַריע פון דער קהלה פּאָמאָרסקאַ 18 אין די שעהן פון 10 ביז 13 נאָכמ.
לאָדז, דעם 7 יוני 1934

ברוך-קראַנקע!!!
ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז, פון דעם אין גאַנץ פּוילען בעריהמטען ספּעציאַליסט אָרטאָ-פּעד דיר. י. ראַפּאַפּאָרט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאָהר און איז געוואָרען אָנערקענט פון פיל בעוואוסטע פּראָפעסאָרען.

אין דער אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט, ספּעציעל פאַר אַלער-אַרט ברוך-קראַנקע (רופּטורען) בײַ מענער, פרויען און קינדער, ווי אויך פאַר אַלעראַרט קאַליקעס און פעהלערן פון גוף. אַלע ליידענדע אויף די שווערסטע, פערעלטערטסטע און נעפעהרליכסטע ברוכען ווערען מיט דעם גרעסטען ערפאָלג, אָהן שום אָפּעראַציע, ראַדיקאַל שנעל און זיכער געהיילט.

Rapaport

ברוך-ליידענדע!
פערלאָזט נישט די קראַנקהייט, — ווייל דער ווינקעל-ברוך אַז מען פערנאַכלעסיגט ווערט ער גרויס ווי אַ מענשען-קאָפּ, און עס פאַלט אַרויס אין דעם פּנים איז דער קראַנקער אין אַ גרויסער סכנה. סאָן פּערדרייען זיך די קישקעס קאָן מען ווערען בראַנדיג און שטאַרבען. — ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע גומי הייל-באַנדאַזשען פון מײַן אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט בעזייטיגען שנעל און זיכער די שווערסטע און געפעהרליכסטע ברוכען ספּעצ. אָרטאָפּ הייל-באַנדאַזשען פאַר צוריקגעקומענע ברוכען נאָך אָפּעראַציעס ווי אויך ספּעציעלע אונדערוועזעלע צוגעפּאַסטע אָרטאָפּעד. בויך-באַנדאַזשען געגען אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און קישקעס.

פאַר כאַליקעס. הויקערס און אַלעראַרט פעהלער פון גוף!
אין מיין אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט ווערען אויסגעפּערטיגט די היילבאַרסטע און פון פיל פּראָפעסאָרען אָנערקענטע מעטאָדע ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל-גאָרסעטען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימונגען פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביינער שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס בײַ קינדער און ערוואַקסענע, קינסטליכע גומענע הענד (פּראָטעזען) און פיס, ווי אויך די פּראַקטישסטע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פאַר שמערצליכע פלאַטפוס לויט גיפּס-מאָדעל.

אכטונג! אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעד. הייל-אַנשטאַלט, ווערען נאָר פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט.
30 יעהריגע פּראַקטיק, פולע גאַראַנטיע!
ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאַנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוו. עס ווערען אויך אָנגענומען מיטגלידער פון אובעזפּ. ספּאָל. (קאַסע-כאָריך). אכטונג!

ערשטע און איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט אין לאָדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאַנקזאַגונג.
זיינט אַ סך יאָהרען האָב איך געליטען אויף אַ ברוך, און קיין שום ברוך-פּאַס איז נישט אימשטאַנד געווען זי איינצוהאַלטען און מיר צו לינדערן מיינע שמערצען און בין געווען פערצווייפעלט. היינט אַ דאַנק דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' דיר. י. ראַפּאַפּאָרט אָרטאָפּעד אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, פראָנט, פּאַרטער, איז מיר דער ברוך נישט בלויז געוואָרען איינגעהאַלטען, נאָר אינגאַנצען אויסקורירט, פאַר וועלכעס איך דריק דערמיט אויס מיין הערצליכסטען דאַנק.
(9)
(—) ל. סאַלאָמאָנאָוויטש, לאָדז, זשידאָווסקאַ 29.

בײַ קאַפּטאַל'ן
פאַלען די גרעסטע געווינסטען
ס'איז געפאַלען דער ערשטער אין דער לאָטעריע-געשיכטע
א מיליאָן
צעהנדליגער טויזענדער פּערזאָן האָבען ערוואָרבען
גליק און וואוילשטאַנד
געדענק
אַז די ציהונג פון דער 1-טער קלאַס איז שוין דעם 19-טען יוני
אַז אַ לאָס דאַרף מען קויפען אין דער קאָלעקטור פון
O. Kaftal i S-ka
ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska 54
Centrala Katowice.
די עצה וועט אייך געבען יעדער גוטווינשענדער.
בריפליכע בעשטעלונגען ערלעדיגען מיר תיכף P. K. O. 304.761

GIMNAZJUM MĘSKIE
z prawami Gimnazjów Państwowych
oraz SZKOŁA POWSZECHNA
Tow. Szerz. Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46/48, tel. 106-64.
עס ווערען אָנגענומען נײַע שילער.
אין דער פאָלקס-שולע איז דער שכר לימוד 15 זל. אַ חודש.
ביים אָנהויב פון שול-יאָהר ערעפענען מיר אַ מוסטערהאַפטע פּרעבעל-שולע פאַר קינדער (יינגלעך און מיידלעך) פון 3 ביז 6 יאָהר.
די פּרעבעל-שול וועט זיין איינגעאָרדענט לויט די נייעסטע פאָדערונגען און וועט געפיהרט ווערען דורך אַ גלאַנצענדע לייטערין.
אין דער פּרעבעל-שולע איז דער שכר לימוד 12 זל. א חודש.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג (אויסער שבת) פון 9—2 בייטאָג און פון 5—7 נאָכמיטאָג.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען
איז געוואָרען איבערטראָגען אויף 2 זשעלאַזנאַ 2
(פּיעטריקאָווער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד,
זונטאָג און הגאות פון 9—2 מיטאָג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11—1 מיטאָג און פון 3—4 נאָכמ.
נעמט אָן אַ פרוי-דאָקטאָר.

Mentopinol-Glob
אַ מיטעל געגען סינוסיטעס, אַסטמע און ליידען פון אָטעם-וועגען
„Uniwersal"
היילט רעומאַטיזם און אַלערליי נערווען-ווייטאָגען.
„Hebrolin"
אַ מיטעל געגען לישאַיעס, עגזעמע און הויט-שאַלונג.
Bobo - Glob
פודער פאַר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאָפּ-ווייטאָג.
עמפּפעהלט
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

היינט-אורטייל אין ארלאזאראוו=מארד=פראצעס

ירושלים, 7 (יט"א טעלעגראפיש)

היינט איז פארענדיגט געווארען דער עדות=פארהער אין ארלאזאראוו=מארד=פראצעס. די לעצטע פערטיידיגונגס=עדות האבען קיין נייעס אין פראצעס נישט אריינגעבראכט.

דאן האט געהאלטען א קורצע בעשולדיגונגס-רעדע דער פראקוראר מיסטער שראסטער און דער אדוואקאט סאמיועל האט געהאלטען זיין פערטיידיגונגס=רעדע.

דער אורטייל ווערט ערווארט היינט, פרייטאג.

צו געבעלס בעזוך אין ווארשא

ווארשא, 7. (ספ. טעל.)

דער „וועטשור ווא"שאווסקי" בראבאנדיג היינט די ידיעה וועגען געבעל'ס בעזוך אין ווארשא און ווע גען זיין פארלעזונג, מאכט דערצו פאלגענדע כאראקטעריסטישע בעמערקונג: „מיר זאגען בייגריג צו מיניסטער געבעלס ווערט אין זיין פארלעזונג אויך ברענגען ציטאטען פון בעקאנטען בוך פון בערימהדטען פראפעסאר באנסע, איבער דער אידעאלאגיע פון דריטען רייך, וועגען דער גויטוועגדיגקייט פון א מלחמה און פון צעטיילען די ערד פון די פעלקער וואס וואוינען אין שכנות מיט די דייטשען"

די ירידה פון דייטשע מארק

לאנדאן, 7 (ספ. טעל.)

די ענגלישע פרעסע אלארמירט היינט צוליב דער ירידה פון דייטשען מארק, אין משך פון די לעצטע 4 טעג.

סאוויעטיש-שפאנישע האנדעלס אונטערהאנדלונגען

פאריז, 7 (ספ. טעל.)

לויט ידיעות פון מאדריד האט דער פרעמיער סאמפער ערקלערט, אז א ספעציעלע קאמיסיע האט די אויפגאבע צו פיהרען אונטערהאנדלונגען מיט'ן סאוויעטישען האנדעלס-פערטרעטער אין פאריז דער פרעמיער האט פערזיכערט, אז די אונטערהאנדלונגען טראגען נישט קיין פאליטישען כאראקטער.

די נאצי-ארבייט אין אמעריקא

וואשינגטאן, 7. (יט"א טעלעגראפיש).

די קאמיסיע אויסצופארשען די נאצי־טעטיגקייט אין אמעריקע האט פעסטגעשטעלט אז דער דייטשער אמבאסאדאר און דער דייטשער קאנסולאט האבען פינאנסירט די אנטי־יודישע טעטיגקייט פון די נאצי־לייט אין אמעריקא. מיט זייער געלד זענען ארויסגעגעבען געווארען אנטי־יודישע פובליקאציעס. דער מחבר פון די דאזיגע פובליקאציעס האט דאס אליין מודה געווען פאר דער קאמיסיע.

20 טויזענד דייטשע פליטים זענען שוין איינגעארדענט
ערקלערט דזשעמס מאקדאנאלד

ניו־יארק, (יט"א). אויפגעהמענדיג ציי־טונגס־פארשטעהער נאך זיין אנקומען קיין אמעריקא, האט דער אויבער־קאמיסאר פון פעלקערבונד פאר פליטים־ענינים דזשעמס מאקדאנאלד בעריכטעט וועגען זיינע בעזוכען אין אייראפא און מיטגעטיילט אז אנ'ערך 20 טויזענד דייטשע פליטים זענען שוין איינגעארדענט געווארען. דערפון העכער צעהן טויזענד אין א"י. די אויפגאבע, האט מאקדאנאלד געזאגט, איז אבער זעהר א קאמפליצירטע, און בלייבט נאך אין גרעסטען טייל נישט געלעזט. דערצו מוז מען זיך נאך רעכענען מיט א צושטראם פון נייע פליטים. דזשעמס מאקדאנאלד האט אפעלירט צו דער אמעריקאנער עפענטליכקייט צו שטיצען די הילפס־פאנדען פאר די דייטשע פליטים.

ניו־יארק, (יט"א). קיין אמעריקע איז אנגעקומען א גרופע פון פופציג יודישע אימיגראנטען פון דייטשלאנד.

אנגעשטרענגטע פאליטישע סיטואציע אין שפאניען

פאריז, 7 (ספ. טעל.)

פון מאדריד איז מען מודיע, אז אין שטעטיל ארט הערמאניגי, נישט ווייט פון סען סעבאסטיאן איז אויסגעפיהרט געווארען אן אטענטאט אויפן גען. פרעמיער אין דער צייט פון דער שפאנישער מאנארכיע גען. דאמאסא בערענגשער.

די קויל האט דעם גען. פרעמיער נישט גע טראפען, נאר זיין ברודער גען. פערנאנדא, וועלכער איז דערהרגעט געווארען. דער דערמארדעטער האט פארנומען א רייה העכערע אמטען אין דער ארמיי.

מאדריד, 7 (ספ. טעל.)

נאך דער ערמארדונג פון גען. פערנאנדא האט זיך פערשפרייט א קלאנג וועגען א מלוכה-איבערקעהרעניש, אזוי, אז עס האט זיך געשאפען אן אנגעשטרענגטע פאליטישע סיטואציע אין שפאניען.

די פאליציי האט ווידער ענטדעקט אין מאד ריד א געהיימען געווער-מאגאזין פון 6.00 רעוואלווערען, 80,000 קוילען און מאטעריאלען צו פאבריצירען באמבעס.

אין דער פראווינץ זשאן האבען 300 שטרייקענדער ערד-ארבייטער אונטערגעצינדען א פארמע.

אויסצייכנונג פון א יודישע געלעהרטער

מאסקווע (יט"א) לינא שטערן, פראפעסאר פון פיזיאלאגיע אין מאסקווער מלוכה'שען אוניווערזיטעט, איז בעעהרט געווארען דורך דער סאוויעטישער רעגירונג מיט'ן טיטול „פערדינסטפולער טוער פון דער וויסענשאפט", וואס ווערט געגעבען פאר אויסערארדענטליכע פערדינסטען אויפ'ן געביט פון וויסענשאפט.

פראפ. לינא שטערן האט די טעג געפייערט דעם 30=יעהריגען יובילעאום פון איהר וויסענשאפטליכער טעטיגקייט.

גרויסע שרפה ביים דאנ-ציגער פארט

דאנציג, 7 (ספ. טעל.) נעכטען ביינאכט האט אין דאנציגער פארט אויסגעבראכען א גרויסע שרפה. ווי עס האט זיך ארויסגעשטעלט האט געברענט דער הויפט-מאגאזין פון פארט.

ביי דער רעטונגס-ארבייט זענען 3 פייערלעשער פערוואונדעט. דער היזק איז זעהר גרויס.

„סמאלענסק" אנגעקומען קיין וולאדיוואסטאק

מאסקווע, 7. (ספ. טעל.)

די שיף „סמאלענסק" אויף וועלכע עס זענען געפאהרען די בעטייליגטע אין דער עקספעדיציע אויפ'ן פערזונקענעם „טשעליוסקין" איז נעכטען אנגעקומען קיין וולאדיוואסטאק און דארט זעהר בעגייסטערט אויפגענומען געווארען

קאלינין וועגען בירא=בידזשאן אלס אויטאנאמע יוד. געגענד

מאסקווע (יט"א) מיכאיל קאלינין, דער פרעזידענט פון דער סאוויעטען-רעפובליק, האט אויפגענומען א דעלעגאציע אין בעשטאנד פון יודישע ארבייטער פון די גרויסע מאסקווער פאבריקען, יודישע זשורנאליסטען און אנדערע, וועלכע זענען געקומען דאנקען דער סאוויעטען-רעגירונג אין נאמען פון די יודישע ארבייטענדע מאסען, פאר דער פראקלאמירונג פון בירא-בידזשאן אלס יודישע אויטאנאמע געגענד.

ענטפערענדיג אויף דער בעגריסונג און דאנק-אויסדרוקען פון דער דעלעגאציע, האט מ. קאלינין ערקלערט:

איך פערזענליך בין איבערצייגט, אז אין משך פון אנ'ערך צעהן יאהר צייט וועט בירא-בידזשאן זיין דער איינציגער גלייכארטיגער רעזערוואר פון יודישער נאציאנאלער קולטור. בירא-בידזשאן מוז ווערען א לאנד מיט געזונדע יסודות, וואס זיין בעפעלקערונג וועט נישט האבען יענע כאראקטעריסטישע מערקמאלען, וועלכע האבען אויסגעטיילט די שטאדטישע יודען, וואס זענען אין משך פון דורות געווען געדריקט און פערפאלגט דורכ'ן צאריזם. די יודען פון בירא-בידזשאן וועלען נישט זיין אזוי ווי די יודען אין די אוקראינער, ווייסרוסישע און פוילישע שטעט. זיי וועלען בילדען א געזונדען און שטארקען קבוץ און, איך וואלט זאגען, פיאנערען אין פרט פון בעהערשען די געגענד, נישט לויט'ן מוסטער פון קאלאניזאטארען, וואס קומען עקספלאאטירען דאס געביט, נאר אלס ארבייטער און קאלעקטיווע פויערים.

פערוואנדלענדיג בירא=בידזשאן אין א יודישע אויטאנאמע געגענד, פערפאלגט נישט די רעגירונג וועלכע עס איז פראקלאמאטיווע צילען. די יודישע ארבייטער האבען די מעגליכקייט צו שטעלען זיך אויף זייערע אייגענע פיס אין דער דאזיגער אויסנעהמליך רייכער געגענד.

מ. קאליגין האט צוגעגעבען, אז ער קוקט אויף דער שאפונג פון דער יודישער אויטאנאמער געגענד פון געזיכטס=פונקט פון גרויסע פערספעקטיווען. דער צאריזם וועלכער האט געהאלטען די יודען פערשפארט אין תחום=המושב, האט געשאפען צווישען די יודען א מין פערשטייגערונג און אפגעטויט פערשידענע פעהיגקייטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, איצט עפענען זיך אבער נייע קאלאסאלע מעגליכקייטען פאר די יודישע ארבייטער, בעזונדערס פאר דער יודישער יוגענד.

נייע געזעלש. פאר דער אינדוסטריעלער ענטוויקלונג אין א"י
לארד מעלטשעט – אקציאנער פון דער געזעלשאפט. – אנטייל פון פינאנסיסטען פון א"י, ענגלאנד, אמעריקא, עגיפטען און דרום=אפריקא

ירושלים, (יט"א). מיט א גרונד־קאפיטאל פון א האלבען מיליאן דאלאר איז אבהויב היינטיגע וואך געגרינדעט געווארען א נייע געזעלשאפט צו פלעגען די אינדוסטריעלע און אלגעמיינע עקאנאמישע ענטוויקלונג פון ארץ־ישראל. אויף דער גרינדונגס־פערזאמלונג וואס איז פארגעקומען אין ירושלים, זענען געווען אנוועזענד פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ, פון דער תל־אביבער מוניציפאליטעט, פון דער האנדעלס־קאמער און אנדערע קערפערשאפטען, די נייע געזעלשאפט טראגט דעם נאמען „אינדוסטריעלע און פינאנציעלע קארפאראציע פון א"י.

איינער פון די גרינדער פון דער געזעלשאפט איז לארד מעלטשעט, וועלכער האט אויף דער גרינדונגס־פערזאמלונג ערקלערט אז די נייע אונטערנעהמונג טראגט דעם שטעמפעל פון פארטשריט אין ענטוויקלונג פון א"י, בעאורטיילט לויטן מאסשטאב פון די דערגרייכונגען פון 20־טען יאהרהונדערט לארד מעלטשעט האט אונטערגעשטראכען די פערדינסטען פון עמנואל ביומען, דעם גען. מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ, וועלכער האט פאר דער נייער אונטערנעהמונג געוואונען די אקטיווע אונטערשטיצונג פון פראמינענטע פינאנסיסטען אין א"י. עגיפטען, ענגלאנד, אמעריקע, און דרום אפריקע, די דאזיגע נייע אונטערנעהמונג האט לארד מעלטשעט ערקלערט איז א צומייסטען שלאגענדער ביישפיל פון א"י־פראגרעס צווישען אלע צאהלרייכע נייע שאפונגען אין געביט פון דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון א"י.

עמנואל ביומען, דער לייטענדער דירעקטאר פון דער נייער געזעלשאפט האט אנגעצייכענט איהרע צילען און אויפגאבען און צוו. אגד, ערקלערט אז היינטער איהר שטייט די אנגלא־פאלעסטיין־באנק און אז צווישען איהרע אקציאנערען געפינען זיך לארד מעלטשעט, מיכאל האסקעל (בעקאנטע פינאנסיסט און ציוניסטישער עסקן פון יאהאנעסבורג) און בתנאל גאלדשטיין פון ניו־יארק, חוץ דעם געפינען זיך אין א רייה לענדער פערשידענע קאפיטאלען, וואס זענען פעראינטערעסירט אין דער נייער אונטערנעהמונג.

מ. האפיען, דער גענעראל־דירעקטאר פון דער „אנגלא־פאלעסטיין־באנק" האט גערעדט וועגען דער נויטווענדיגקייט פון אזא געזעלשאפט פאר דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון ארץ־ישראל.

די יודישע אייגענטימער ארויסגעטרעטען פון ועד „פראנקפורטער צייטונג"

בערלין, (יט"א). טערעזע סימאן־זאנענמאן, א טאכטער פון גרינדער פון דער „פראנקפורטער צייטונג", רייכסטאג־דעפוטאט לעאפאלד זאנענמאן (געשטארבען אין יאהר 1909) און איהרע צוויי זיהן, הייבריך סימאן, הויפט־דירעקטאר פון דער „פראנקפורטער צייטונג" פאר די לעצטע 28 יאהר, און קורט סימאן האבען זיך צוריקגעצויגען פון דער לייטונג פון דער צייטונג.

די „פראנקפורטער צייטונג" טיילט מיט, אז זי וועט ווייטער ערשיינען אלס אומאפהענגיגער ארגאן, פיהרענדיג איהר ארבייט שטרענג אין די ראהמען פון פרעסע־געזעץ.

חילוקי=דעות אויף דער ענטוואפנונגס=קאנפערענץ
וועגען דייטשלאנדס צוריק אריינגעהען אין דער פעלקער-ליגע

גענף, 7. (ספ. טעל.)

אין משך פון בעטייליגען טאג זענען געפיהרט געווארען אונטערהאנדלונגען צווישען די הויפט־דעלעגאטען וועגען פערשידענע פראיעקטען בנוגע דעם ווייטערדיגען גורל פון דער קאנפערענץ.

די פראגע וועגען דייטשלאנדס צוריק איינטרעטען אין דער פעלקער־ליגע האט ארויסגערופען שארפע חילוקי־דעות, ענגלאנד און איטאליען האלטען פאר צוועקלאז ווייטער צו פיהרען די קאנפערענץ אהן דייטשלאנד. פראנקרייך האלט זיך פעסט ביי איהרע פארשלאגען, וואס שייך דייטשלאנד, און פראנקרייך בישט געגען דייטשלאנדס צוריק אריינטרעטען אין דער פעלקער־ליגע באר די אייבלאנדונג זאל נישט פארקומען אפיציעל.

2-טער לאנדעס - צוזאמענפאהר פון „טאז"

ווארשא, (יט"א) אין די טעג פון 9-טען און 10=טען יוני וועט אין ווארשא פארקומען דער צווייטער לאנדעס-צוזאמענפאהר פון די „טאז"=אבטיילונגען אין פוילען. דער צוזאמענפאהר וועט זיין געווידמעט די פראבלעמען פון פראקטישער „טאז"-ארבייט אין געביט פון געזונדהייטס-שוץ פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען. אין פראגראם פון צוזאמענפאהר געפינען זיך רעפעראטען פון דר. צמח שאבאד פון ווילנא (קאמף מיט געלענק-רעאומאטיזם), פראפ. דר. ש. שניאורסאן (פסיכא-היגיענע פון קינד), דר. ה. רובינראוט (פראבלעם פון בעוואוסזיניגער מוטערשאפט) דר. ביילין פון לוצק און דר. שוואלבע פון לאדז (קינדער-שוץ), דר. ל. וואולמאן (קאמף מיט שווינדזוכט), דר. י. געלבפיש (קאמף מיט הויט-קראנקהייטען) און א רייה אנדערע רעפעראטען.

מען ריכט זיך אויף א בעטייליגונג אין צוזאמענפאהר פון אנ'ערך 100 דעלעגאטען פון 49 שטעט. דעם ערשטען טאג פון צוזאמענפאהר וועט די הויפט פערוואלטונג און ראט פון „טאז" איינארדנען א ראוט פאר די דעלעגאטען.

ווארשא, (יט"א) שבת דעם 9 יוני וועט אין ווארשע פארקומען א זיצונג פון שפיטאל-קאמיטעט ביי „טאז". אויף דער זיצונג וועט בעטראכט ווערען דער איצטיגער צושטאנד פון די יודישע שפיטאלען אין לאנד, זייערע בעדערפעניששען און נויטען. אויפן טאג-ארדנונג געפינט זיך צוו. אנד. א פארשלאג צו ארגאניזירען א פערבאנד פון יודישע שפיטאלען און א קאאפעראטיוו, וואס זאל בעזארגען די שפיטאלן מיט די נויטיגע אויסגעזיליען. אין דער זיצונג וועלען זיך בעטייליגען פארשטעהער פון די גרעסטערע יודישע שפיטאלען אין לאנד.

דער אומזאץ־שטײַער פרעסט אויף דעם גרעסטן טייל פון פערדינסט

שווערע לאגע איז דער בראנזשע פון האלב־וואלענע סחורות:

(אג) אויפ'ן לאדזער מארק פון האלב וואַ־לענע סחורות איז די לאגע ווייטער נישט גינס־טיג, די דאזיגע סחורות, ווי בעוואוסט, ווערען הויפטזעכליך פערקויפט אויף די קרעסען צוליב זייער ביליגקייט. דער זומער סעזאן אין דער דאזיגער בראנזשע איז געווען זעהר א שווערער. די פערדינסטען פון די פאבריקאנטען האבען זיך שטארק פערקלענערט, ערשטענס זענען די פרייזען פון די סחורות געפאלען אויף 10 פראצענט דאן קומט דער אומזאץ שטײַער, וועלכער בעטרעפט, מיט די צוגאבען, גאנצע 3 פראצענט, בעת די פערדינסטען אין דער דאזיגער בראנזשע שטייגען נישט איבער 5 פראצענט און הנם די אומזאצען זענען בעדייטענדע איז אבער די צאהל־פעהיגקייט פון די פאבריקאנטען נישט קיין גוטע צוליב דעם, וואס זיי פערדינען סך־הכל פון 2 ביז 7 גראשען אויפ'ן מעטער.

די טראנזאקציעס אין דער דאזיגער בראנ־זשע זענען הויפטזעכליך פאר מזומן. די צאהל טראנזאקציעס אויף קרעדיט איז געוואלטיג גע־פאלען צוליב דער פארזיכטיגקייט פון די פאב־ריקאנטען. בעזונדערס שלעכטע ערפאהרונגען זע־נען געמאכט געווארען מיט די סוחרים פון גא־ליציען, וואס שייך די סוחרים פון קאנגרעס פוילן איז זייער צאהל־פעהיגקייט דערווייל נישט קיין שלעכטע.

אזארקאווער יודישער סוחר

איז אראפגעפאלען פון א לויפענדער אויטא און זיך מוראדיג צובּיזוקט

(2) אויף דער זגערזשער גאס נעבען יוליא־נאוו האט נעכטען פאסירט א שרעקליכער פארפאל, אלס קרבן פון וועלכען עס איז געפאלען דער 34־יעהריגער שמואל ווייצמאן — אזארקאווער סוחר.

ווייצמאן איז געפאהרען קיין לאדז אויבען אויף א לאסט־אויטא, וואס איז געווען אנגעלא־דענט מיט סחורה.

אין א געוויסען מאמענט האט זיך דער אויטא מחמת א גרוב, א שטארקען שאקעל געטון, און ווייצמאן איז ארונטערגעפאלען אויפ'ן ברוק, צוטרייסלענדיג זיך דעם מוח, צוברעכענדיג א האנד און צושעדיגענדיג זיך אויפ'ן גאנצען קערפער.

פאגאטאוויע האט איהם אין א געפעהרליכען צושטאנד אפגעפירט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

געפונענע זאכען

וואס מ'קאן אפנעהמען איז דעם היגען אויס־פארשונגס־אמט

די שטאטישע סטאראסטווע איז מודיע אז פאל־גענדע זאכען קאן מען אפנעהמען אין דער אויס־פארשונגס־אפטיילונג ביי דער פאליצײ־קאמענדע: 2 אלטע וואליזע־קאשיקעס, 1 פאר אלטע דאמען־שיך. 1 סאקעווקע מיט א פאס אויפן נאמען זאפיא באוואק (נומער 2587); אן'אלטע שווארצע דאמען־פאראסאלקע (2592); א קליינע דאמען־סאקעווקע מיט צוויי באזשיכלעך און 35 גראשען (2593); 8 מענער־העמדער. 5 דאמען־העמדער, 5 ציכלעך, 3 ציכען, 1 טישטוך, 1 שטשערקע (2598); איין פאהר־לאמטערן (2599); 1 פאר גראנאט־הויזען, 2 פאר דאמען־לאטשען, א פאר גאטקעס (2505); 1 שווארצע דאמען־סאקעווקע, א לאקידטע און 2 שליסלעך (2606); איין גרויסע דאמען־טוך (2607) אנ'אלטער טייסטער מיט 3.93 זל., (2617); איין וואר־לענע און 1 עטאמינענע סאקעווקע, א דאמען נאכט העמד, א מענער נאכט־העמד, א מענערישע טריקא העמד א פאר רעפארמען (2619); א לעדערנע דא־מען־בייטעל מיט 1 זל. 45 גר. (2620); 7 שליסעלעך אויף א רינגעל מיט א מעשען־פלעטעל י. רוש־קאווסקא (2633); ברילען אין א מעטאל־דעמעל (2634); א ביקעלנער דאמען־זייגערל פון דער פיר־מע צימא מיט א מעטאל־קייטעלע (2636); א סאַ־קעווקע בעז־קאליר מיט א קליין לעדערן טייסטער־ל א טיכעל, 2 שליסלעך א.א. קלייניגקייטען (2637); א לעדערנע סאקעווקע מיט 2 באזשיכלעך, מיט א פעדער־פושעק, פעדער און פאפיר, באהעל, גראנאט־פארים און א גראשען (2652); א בלויע סאקעווקע מיט 2 פאטאגראפיעס פון א פרוי און א לאמ־באַרד־קוויטונג נומער 159324 (2653); א פע־קעל מיט 6 מענער־העמדער, 3 פאר גאטקעס, 8 פאר שקארפעטקעס (2656); א לעדערנע בייטעלע מיט 1.5 גר. (2664); 250 פאר אלטע זאקען (2669); 2 דירה־שליסלען (2671); א פילץ־קאפע לוש (2673); א לעדערנע טעטשקע מיט 3 פלעש־לעך (2675).

העלענאוו.
שבת, דעם 16 יוני, 2 נאכמיטאג
א גרויסע
גארטען־פערווײַלונג
לטובת די באראכאוו־שולען.
אין פראגראם:
גימנאסטישע איבונגען / טענץ / א קינדער־פערווײַלונג מיט פערשידענע אטראקציעס קאנצערט פון פאלקס־מוזיק / 2 ארקעסטערס פייערווערק / אילומינאציע.
געגוטער אין די קינפטיגע אנאנסען.
הנחה בילעטען שוין צו בעקומען אין דער באראכאוו־ביבליאטעק (של. קאשטשושקי 9).

רעפרעזענטאנט־טעאטער — „ראזמאיטאשטשי" ציגעל־גאס 27 טעל. 112־25

פאזיטיוו לעצטע 3 טעג!
פסחקע בורשטיין
זאגט גוד ביי לאדז!
צוזאמען מיט דעם בעליבטען כאראקטער־קאמיקער יעקב פישער

היינט, פרייטאג, 9.30 אוונט
„דער גאסען־זינגער"

מארגען, שבת, 12 פריה
א פריהמארגען־פארשטעלונג
לעצט־געלד דעם לאדזער טעאטער־עולם
אלע בילעטען און פארטער נאר 1 זל. גאלעריע 45 גר.
א חתונה אין שטעטל

מארגען, שבת, 4.30 נאכמיטאג
פאפולערע פארשטעלונג
צו ביליגע פרייזען
יעדער קאן מיטנעמען א קינד בחנם
צום לעצטען מאל
דער גאסען זינגער

מארגען, שבת, 9.30 אוונט פאפולערע פרייזען צום לעצטען מאל
א חתונה אין שטעטל

זונטאג, דעם 10 יוני, 9.30 אוונט געזעגנונגס־פארשטעלונג
פסחקע בורשטיין ווערט זיך געזעגנען מיט'ן לאדזער טעאטער־עולם!
גוד ביי לאדז!
יעדער בעקומט א מתנה לעצט־געלד!
וואס? לעזט זונטאג!

אין אלע פארשטעלונגען נעמען אנטייל סטאר־ארטיסטען לויט א. ב.: בורשטיין פסח, הערבסט קארל, וויינשטעק שמחה, זילבערמאן לאלא, יאקובאוויטש לאלא, לעמבערגער גרשון, נאטאן שמחה, נאטאן נעמי, נאמאן אידא, ספיוואק דוד, פישער יעקב, פרידעס עמיל, צוויליך ישעיה, ראטמאן מאשקא, רובין דארא, רייזער אנעטא, שאדאווסקי מרדכי.
פערגרעסערטער כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. זעלמאן.
רעזשי: פ. בורשטיין. נייע עפעקטפולע דעקאראציעס פון קינסטלער־מאלער ב. קודזעוויטש.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 ביז 2 און פון 5 נאכמיטאג שבת און זונטאג א גאנצען טאג.

ארבייטסלאזיגקייט טרייבט צו די פערשידענערליי זעלבסטמארדן

(2) אויף גאלעמביא 6 האט זיך נעכטען מיט א ראדיר־מעסער איבערגעשניטען די אדערען אויף די הענד דער 19־יעהריגער לעאנארד קראגולסקי. די סיבה — ארבייטסלאזיגקייט און דאס נישט וועלען „ליגען ביי די אָרימע עלטער'ן אויף די פלייצעס". פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

* * *

(2) די 22־יעהריגע לעאקאדיא סלאווינסקא (פון פאביאניצער 64) האט נעכטען אויסגעטרונקען א גרעסערע דאזע זאלץ־זויער. אין א האפנונגסלאזען צושטאנד האט זי פאגאטאוויע אפגעפיהרט אין ראדאגאשטשער שפיטאל.

* *

(2) אין א וועלדעל פון קאביבער קרייז האט מען געפונען אנ'אויפגעהאנגענעם אויף א בוים און שוין א טויטען, דעם 32־יעהריגען סטעפאן טארקיעוויטש, אנ'ארבייטסלאזען פון לאדז (יאסנא גאס 17).

דער אריער־פאראנאה

ר. איזראעל

130

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

העלען האט איצט דאס אלץ פארשטאנען, גע־צוי און קלאר. זי האט געוואוסט, וואס פאר א פיינשען פעהלער היינריך האט בעקומען איז קאנ־צענטראציע־לאגער, זי האט זיך אפילו פארגע־שטעלט צוליב וואס פריצי רעדט מייט איהר, און פארוואס היינריך איז אזוי טרויעריג און צוריקגע־האלטען צו איהר. דאס אלץ האט אבער ביי איהר אויסגעזעהען אזוי לעכערליך, אזוי קאמיש, צו־ליב וועלכער מ'דארף זיך אפילו נישט אפשטעלען. זי האט געלאכט אין איצטיגען מאמענט דערפון, אז עראטישע בעפרידיגונג זאל זיין דער הויפט־מאטיוו פון ליבע, אז אהן דעם זאל נישט קענען עקזיסטירען קיין ריינע, אויפריכטיגע ליבע, זי האט זיך צושמייכעלט.

— פריצי, היינריך, ליבער טייערער היינריך, צי האסט דו ווירקליך געמיינט, אז איך ליב דיך נאר צוליב.... איך ווייס נישט פארוואס איהר האלט מיך? צי טראכסט דו, אז אויב זאלען מיר זאגען, דו וואלסט געווען אין קריג און מען וואלט דיר ביידע פיס אראפגענומען, אדער אפשר נאך א האנד דערצו — וואלט איך דיך אויפגעהערט צו ליבען? ווי האט איך דאס געקענט איינפאלען.

— אפשר זענען אזוי די מאנספערשוינען, האט זיך העלען נאך געמאכט א וויץ, מיר פרויען זענען אנדערע.

היינריך האט אויפגעהויבען דעם קאפ העלענס רייד האבען איהם אויסגעניכטערט. ער האט בעטראכט ווי אזוי האט ער ווירקליך געקענט האל־טן העלען אלס אומלעבע, וועלכע האט נישט מעהר אין זינען, ווי נאר די בעפרידיגונג פון די לײַדענ־שאפטען. ער האט דאך העלען שוין געדארפט קענען פון לאנג און נישט אזוי העסליך ווענען איהר טראכטען, ער האט שוין געהאט חרטה אויף דעם, פארוואס ער האט זיך און העלען געמאכט אזוי פיל עגמת־נפש. ס'איז דאך אלץ אזוי פשוט און קלאר, אז מ'האט גארנישט געדארפט ערשט אזעלכע קאנפערענצען און צוגרייטונגען. פריצי אבער האט אנדערש אויפגעפאסט דעם ענין, ער איז נישט געווארען מיטאמאל אזוי פיל אפטימיס־טיש ווי היינריך, ער האט געהאט אנ'אנדער קוק אויף דעם ענין. דאס פראבלעם איז געווען פיל טיפער און ערנסטער, ווי מ'וואלט זיך מאמענטאל געקענט פארשטעלען. א מאמענטאלער עקסטאזע איז געווען צו לייכטזיניג פון העלען. דעריבער האט פריצי געזאגט:

— ענטשולדיגט העלען, איך האב איך בשום אופן נישט געהאלטען נידעריגער ווי איהר זענט אין דער ווירקליכקייט. איהר דארפט פערשטעהען, אז מייז מיינונג וועגען איך איז ווי פון א מענש, וועלכער בעזיצט די העכסטע מעלות, געפיהל און שכל געהען אבער נישט שטענדיג האנד ביי האנד. שכל'דיג איז דאס, וואס איהר האט מיר דא גע־זאגט. אבער איך ווייס נישט, אויף ווי לאנג דאס איז אויסהאלטעוודיג. איידער איהר ענטפערט אויף דער דאזיגער פראגע, וואלט איהר נאך געדארפט גענוי בעטראכטען.

העלען האט אנגעקוקט פריצין אזוי ווי זי וואלט נישט פערשטאנען, וואס פריצי רעדט, ווי וואגט ער אזוי צו רעדען וועגען איהר!? צו טראכ־טען, אז זי איז נישט אויפריכטיג אין איהרע ווער־טער אזוי אז זי רעדט איינס און מיינט עפעס אנ־דערש, און צו וואס דארף מען דא זיין אזא חכם, כדי צו זאגען דאס. וואס מען פיהלט, זי איז גע־ווען גרייט זיך צו בעליידיגען אויף פריצין, זי האט דאס אבער נישט געטון, ווייל זי האט גוט געקענט פריצין און איז געווען איבערצייגט, אז אלץ, וואס ער זאגט, טוט, איז אדורכגעטראכט מיט'ן בעסטען ווילען פאר דער טובה פון היינריכן און פון איהר אליין. זי האט אבער געמוזט געבען עפעס אנ'ענטפער און האט געזאגט:

— הערט פריצי, ווען איך וואלט איך נישט געקענט און נישט געוואוסט וועגען אייערע גוטע כוונות, וואלט איך זיך זיכער אויף איך בעליידיגט איך קען דאך איך אבער און איך צווייפעל נישט אפילו אויף איין רגע, אז איהר מיינט אונזער טובה, איך וויל איצט מיט איך זיין אויפריכטיג און איהר דארפט מיר אויך גלויבען. איך ליב היינריכן, נישט פון היינט, נישט פון נעכטען, אלץ, וואס איך האב פאר פערמאגט איז'ם לעבען האב איך אוועקגעגעבען אין נאמען פון דער דאזיגער ליבע צו איהם...

— אמת, איך ווייס דאס, איהר האט טאקע זעהר פיל פערלוירען אין נאמען פון דער דאזיגער ליבע. אבער ווען איהר זאלט דאס אפילו ווילען, וואלט איהר נישט געקענט אין נאמען פון דער גרויסער ליבע אוועקשענקען אייערע געפיהלען, וועלכע געהערען דאס אייגענטליך נישט צו איך, אזוי ווי מיינע געפיהלען געהערען נישט צו מיר, אזוי ווי בכלל איבעריגע געפיהלען זענען פול־שטענדיג אומאפהענגיג פון דעם מענשענ'ס ווילען. איך פערשטעה, אז אייער שכל דיקטירט איך, אז איהר זענט פולשטענדיג אין ארדנונג און איהר מיינט טאקע אזוי, אבער איך נעהם דעם ענין גאנץ אנדער און היינריך וועט איך מיר ערלויבען צו פערענדיגען דאס געשפרעך, וועלכעס איך האב אנגעהויבען. אין פערשטענדיגונג מיט היינריכן, מאך איך איך דעם צוזאג, אז היינריך וועט קיינ־מאל נישט קענען האבען קיין טענות צו איך, אויב איהר וועט איהם אזוי צו לאזען...

— סעקסועל פערראטען, האט העלען פער־ענדיגט, נישט אמת? דאס האט איהר דאך געוואלט מיר פארלעגען.

— אמת, איהר האט מיר ארויסגעהאלפען צו פערענדיגען דעם זאץ, וועלכען איז מיר שווער אנגעקומען ארויסצוזאגען, זייט ביי זיך ביידע קלאר און האט אפענע אויגען, אויב די אומשטענדען וועלען זיך געשטאלטען נארמאל איז דאך זיכער נישט פערהאן וועגען וואס צו רעדען, אויב אבער די נאטור וועט פאדערען דאס איהריגע זאלט איהר געדענקען וועגען דעם דאזיגען היינטיגען אפמאך. העלען, איהר האט דאס פולע רעכט נישט צו האַ־מעווען אייערע געפיהלען און פע־לאנגען.

— זייט זיכער, אז איך וועל דעם דאזיגען אפמאך קיינמאל נישט אויסנוצען, האט העלען גע־לאכט.

זי איז צוגעגאנגען צו היינריכן איהם ארומ־גענומען און אויסגעפרעסט אויף זייבע ליפען א הייסען קוש.

— היינריך דעם קאפ הויך, די שווערסטע צייטען האבען מיר שוין אפשר היינטער זיך, איצט הויבען מיר אן א ניי לעבען, איך וויל האפען, אז דו האסט נישט מעהר קיין סודות פאר מיר. דאס, פאר וועלכע דו האסט אזוי מורא געהאט, איז נישט אזוי שרעקליך. איצט האבען מיר זיך פער־שטענדיגט.

— גלויב מיר, העלען, אז אלץ וואס איך האב געזאגט און וואס כ'האב געטון, איז געווען אין נאמען פון אונזער ליבע און אין נאמען פון אונ־זער צוקונפט.

(פארטזעצונג קומט)

ציוניסטען טראַגען אַריין אַ פּראָ־טעסט געגען די וואַהלען פון שטאָט־ראַט

נעכטען ביינאַכט האָבען די ציוניסטען בע־שלאָסען אַריינצוטראָגען אַ פּראָטעסט געגען די וואַהלען פון שטאָט־ראַט אין 7־טען און 9 וואַהל־קרייז.

גרויסע מאַנופאַקטור־גנבה

(ב) נעכטען ביינאַכט האָבען זיך גנבים אַריינגעקראָגען אינם סחורות־לאַגער פון לייב שמולעוויטש (שענקעוויטשאַ 20), פון וואַנען זיי האָבען אַרויסגעגנב'עט 20 שטיק קאַמגאַרן־סחורה אין דעם ווערט פון אַנ'ערך 7,000 זלאָטעס.

פּאָליציי קאָנטראָלירט
די ראַדיאָ־רעגיסטראַציעס

(ב) אין רעזולטאַט פון אַ פאַראָרדענונג פון מאַסגעבענדע פאַקטאָרען האָט די פּאָליציי אָנגע־הויבען אין די הייזער צו קאָנטראָלירען די ראַדיאָ־דערלויבענישען.

דאָס ווערט געמאַכט אין שייכות מיטען ענער־גישען קאַמף מיט די ראַדיאָ־גנבות.

אומעטום וועט די פּאָליציי פאָדערן רעגיס־טראַציע־דאָקומענטען.

אין פאַל ווען אַזעלכע וועלען נישט זיין, וועלען צונויפגעשטעלט ווערען פּראָטאָקאָלען און די שולדיגע וועלען אַדמיניסטראַטיוו בעשטראָפט ווערען.

צום קעגען טיפוס־טאָג

פון „טאָז" מעלדעט מען, אַז אין איינקלאַנג מיט דעם אויספיהר־קאָמיטעט פון „קעגען טיפוס טאָג" אָרדנעט „טאָז" איין דריי פאָרלעזונגען וועגען בויך־טיפוס:

טרייטאָג דעם 8 יוני אין קאָאָפּעראַטיוו — אַרבייטער־הויז, בערקאַ יאָסעלעוויטש 16, אַ פאָר־לעזונג פון ד"ר י. שוואַלבע אין לאָקאַל פון יוגענד־פעראיין „גורדוניה" זשעראָמסקיעגאָ 31 אַ פאָרלעזונג פון ד"ר א. אוריסאָן.

זונטאָג, דעם 10 יוני אין לאָקאַל פון פּראָפ. טעקסטיל־פעראיין אַגראַדאָוואַ 9, אַ פאָר־לעזונג פון ד"ר י. אייכנער.

דער אין פערלויף פון דער גאַנצער וואָך וועלען אין די שולען, וועלכע געפינען זיך אונטער השגחה פון „טאָז" פאָרקומען שמועסען מיט די קינדער וועגען בויך־טיפוס און עס ווערט אַרויסגעגעבען זייף פאַר די קינדער. אין די בתי מדרשים וועלען צוטיילט ווערען זייף פאַר די אָרימסטע קינדער.

פון דער קעטלער־סעקציע
ביים צענטראַלען האַנדווערקער פער־באַנד פּאָלודניאָוואַ 4

די קעטלער־סעקציע, וועלכע איז אַ לענגערע צייט געוועזען נישט טעטיג איז לעצטענס רעאָרגאַ־ניזירט געוואָרען און האָט בעניים די טעטיגקייט.

דער סעקרעטאַריאַט נעהמט אָן אינטערעסאַנטען שוין טון מאָנטאָג אָן אין די אָוונד־שעה'ן.

פאַהרען קיין ארץ־ישראל

אינפאָרמאַציעס אין „תוצרת־הארץ"
שרודמיעסקאַ 3.

צוויי בעליבטע שטערנס
RAMON NOVARRO
HELENA HAYES
אין שעהנעם עקזאָטישען פילם
געלער פירשט
דער פילם איז געוואָרען קוואַליפיצירט דורכ'ן מיניסטעריום אַלס אַ קינסטלערישער
רעזשי: Clarence Brown
ווערט דעמאָנסטרירט היינט אין
CASINO
פּערמעלענערטע פּרייזען
פון די פּלעצער פון 1.09
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 אַ זייגער בייטאָג
אויסערן־פּראָגראַם:
קלאָנ־צוגאַבע פון פּאַראַמאָנט און פּאַט

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" גאַרוטאָווימשאַ 20 טעל. 213-84

גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונגען צו גאַנץ ביליגע פּרייזען
פון 30 גר. ביז 1 זל.
דעם גאַנצען פּאַרטער

מאָרגען, שבת, 9.15 אָוונט — פּרעמיערע! — דער גרויסער אַמעריקאַנער שלאַגער מיט געזאַנג און טענץ
די פאַרשעמטע כלה
אין 3 אַקטען, 4 בילדער פון א. שאָר.

מאָרגען, שבת, 11 פאַרמיטאָג גרויסע פריהמאָרגען־פאָרשטעלונג פון 30 גר. ביז 1 זל. צום לעצטען מאָל די פּאָפּולערע פּיעסע
„די ווייסע שקלאַפין"
אין 4 אַקטען פון זאַלאַטאַרעווסקי.

מאָרג. שבת, 4.15 נאָכמ. דאָס בעליבטע לעבענסבילד פּרייזען פון 30 גר. ביז 1 זל.
געלד, ליבע און שאַנדע
אין 4 אַקטען פון זאַלאַטאַרעווסקי.

זונטאָג, דעם 10־טען יוני, 12 פאַרמיטאָג גרויסע פריהמאָרגען־פאָרשטעלונג פּרייזען פון 30 גר. ביז 1 זל. דער גאַנצער פּאַרטער
„געלד. ליבע און שאַנדע"
ס'בעטייליגט זיך אונזער ערשטקלאַסיגער אַנסאַמבל: רבקה נערת, ליובאַ ראָזענבערג, גאַוואַ־ווען, חנה פאָ־דערמאַן, סאָניאַ בעזמאַן, יוליוס ראַקאָוו, נתן רייכענבערג, דור האַטצבורגער, יעקב וויינבערג, ה. באַלבירסקי, קלמן נוסמאַן, וו. ביזוין א. א.
בילעטען צו בעקומען אין טעאַטער־קאַסע.

ס'זאָל בעשטימט ווערען
אַ נייער דירעקטאָר פון דער היגער פינאַנץ־קאַמער?

(א) פון מאַסגעבענדע קוועלען דערוויסען מיר זיך, אַז דער ביז־איצטיגער דירעקטאָר פון דער לאָדזער פינאַנץ קאַמער, ה' זיגמונט קוכאַרסקי זאָל פערלאָזען זיין אַמט און דער ממלא מקומו זאָל זיין דער לייטער פון דער פינאַנץ־קאַמער אין וואַרשאַ, ה' גאָלסטער.

געשלעג צווישען יודישע פוהרמאַנעס

(א) אויפען באַלוטער מאַרק האָבען זיך נעכ־טען בלוטיג צושלאָגען צווישען זיך די 2 יודישע פוהרמאַנעס אהרן סרעבּרני (פון ניי־זגערזשער 4) און יאָסעל פיין (קצלמאַ 17).

פּאַנאַטאָוויטש האָט זיי ערטיילט ערשטע הילף.

די זומער־קאָלאָניעס פון „טאָז"

די קינדער פון ערשטען סעזאָן קומען צוריק מיטוואָך דעם 13־טען יוני 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג אויף דעם באַהנהויף לאָדז־פאַבריטשנאַ: אַלע עלטערען ווערען געבעטען אָפּצוואַרטען די קינדער אויף דעם באַהן־הויף.

פאַר דער זונטאַג'דיגער רעוויע פון פיזישער ערציהונג

דאָס גאַנצע ספּאָרטליכע לאָדז, וועלכע אינטערעסירט זיך מיט די פּראָבלעמען פון פי־זישער ערציהונג און מיליטערישער צוגרייטונג גרייט זיך צום גרויסען פּראָפּאַגאַנדע יום־טוב, וועלכע קומט פאַר זונטאָג דעם 10 יוני אין פּראָגראַם געפינט זיך אַ גרויסער ציקליסטען־לויף אין פּאָניאַטאָווסקי־פּאַרק, 10 אַ זייגער אינדערפריה ווערט פאָרקומען אַ גרויסע דעפילאַדע פון אַלע ספּאָרטלער, סקויטען און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס פאַרן גענעראַל מאַלאַכאָווסקי אין פּאָניאַטאָווסקי פּאַרק.

נאָכמיטאָג וועלען פאָרקומען גרויסע פאַר־מעסטונגען אויף די ספּאָרט־פּלעצער פון ל.ק.ס. און וו. ק. ס., די צאָהל אַנטיילנעהמער אין יום־איז 2000, די צאָהל יוגענד וואָס וועט אַנטייל־נעהמען אין יום־טוב איז 12 טויזענד.

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK
אינערליכע קראַנקהייטען
אינפעקציאָנס־קראַנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט־פערגיפטונג א.זו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אָן פון 5 ביז 7 אָוונט.

DR. MED. H. LUBICZ
פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס־שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאָג און יו"ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

מאַגען און דאַרם־שטערונגען
ווערען געלינדערט דורך געברויכען טעגליך אַ גלאָז נאַטיר־ליך ביטערוואַסער
Franciszka Józefa
פרעגט דאָקטוירים

פּאַראַן־פּאַסט אויף די לאָדזער וואַקזאַלען

(ב) פון דעם 15. יוני אָן וועלען אויף די וואַקזאַלען פון דער לאָדזער פאַבריקס־באַהן און פון דער קאַלישער באַהן איינגעפיהרט ווערען אַזוי גערופענע „פּעראָן־פּאַסטען", די אויפגאַבע פון וועלכע עס וועט זיין צו פערקויפען אַ קיילעכדיגען מעת לעת פּאָסט־מאַרקען און טעלעגראַמען, ווי אויך אָננעהמען בריף געוועהנליכע און רעקאָמאַנדירטע (מיט קוויטונגען) פאַר איינלאַנד און אויסלאַנד, ווי אויך אינלענדישע דעפּעשען.

אַ מונדירטער פּאָסט־בעאַמטער מיט אַן אויפ־שריפט „פּאָטשטאַ פּעראָנאָוואַ" וועט אַדורכגיין דעם צוג און וועט בעזונדער בעדינען די פּאַסאַזשירען.

אָפּגעלייגט דעם פּראָצעס
פון אדוו. גאָלדרינג געגען מוריצי טוימאַן

(א) נעכטען איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס פוג'ם אדוו. לעאָן גאָלדרינג קאָנטראַ מוריצי טוימאַן.

דער אַדוואָקאַט האָט אָנגעקלאָגט טוימאַנען פאַר'ן בעליידיגען איהם אין דער עפענטליכקייט.

דער פּראָצעס איז אָפּגעלייגט געוואָרען ביז'ן 20 ד. ח.

לעצטע גאַסטשפּילען
פּסח'קע בורשטיין אין „ראַזמאַי־טאַשטשי" טעאַטער

דער בעריהמטער פּסח'קע בורשטיין גיט שוין זיינע לעצטע גאַסטראָלען אין היגען „ראַז־מאַיטאַשטשי" טעאַטער.

היינט פרייטאָג אָוונט געהט „דער גאַסען־זינגער", מאָרגען שבת 12 אַ זייגער „אַ חתונה אין שטעטעל", שבת נאָכמיטאָג „דער גאַסען־זינגער" שבת אָוונט „אַ חתונה אין שטעטעל" אין ביידע פּיעסען שפּילט פּסח'קע בורשטיין די הויפּטראָלען.

Dr. med. Trepman
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 216-90
ספּעצ. פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענערשוואַכע אויך אַלע אַרט אַנאַליזן נעהמט אָן פון 8—12 און פון 5—9 אָוו. זונטאָג און יום־טוב פון 8—1. בעזונדערע וואַרטע־זאַל פאַר פרויען

Dr. REICHER
פּאָלודניאָוואַ 28, טעל. 201-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג, סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזן
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—8 אָוונט

טוריסטען־אָפּטיילונג
ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע
— אָרדנעט איין —
טוריסטען־רייזעס קיין ארץ־ישראל
אויף די זומער־פעריען
מיט דער שיף „פּאַלאַניאַ",
וואָס געהט אָפּ יעדע 2 וואָכען פון קאָנסטאַנץ
צוריקוועגס־בעזוך
איגיפּטען, פּירעאוס, אַטען און קאָנסטאַנטינאָפּאָל.
אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

בוררים־געריכטען ביי האַנדווערקער

(ב) די האַנדווערקער־קאַמער אינפאָרמירט אונז, אַז בקרוב וועלען געבילדעט ווערען אין לאָדז בוררים־געריכטען פאַר אַרבייטער.

די דאָזיגע געריכטען וועלען דעצידירען אין סכסוכים צווישען צעך־מיטגלידער — צווישען גע־זעלען און מייסטערס, ווי אויך אין טענות פון קליענטען לגבי האַנדווערקער־וואַרשטאַטען.

וועגן אַ שולע פאַר פּאָליטישע וויסענשאַפטען אין לאָדז

אַ גרופּע היגע אינטעלעקטואַליסטען און גע־זעלשאַפטליכע טוער איז זיך משתדל אין ביל־דונגס־מיניסטעריום, אַז מיט'ן אָנהויב שול־יאָהר 1934.5 זאָל אין לאָדז געעפענט ווערען אַ שולע פאַר פּאָליטישע וויסען.

די דאָזיגע שולע זאָל זיין אַ פיליע פון דער וואַרשאַווער.

צירק „טשאַר" אין לאָדז

קירצליך קומט קיין לאָדז דער צירק „טשאַר" אין וועלכען ס'וועלען פאָרקומען אַקראָבאַטישע פּערמעסטונגען אויף ראָווערען, טאַנץ־דועטען, וואו דערפּויל דרעסירטע חיות. אַ ספּעציעל רייכע מע־נאַזשעריע צווישען וועלכע ס'וועלען זיך געפינען העלפאַנטען, קעמלען, זובּרעס, פּערסישע און סי־בירישע הינד, ווייסע און ברוינע בערען א. א. אַ חוץ דעם וועט אויפטרעטען אַלס קלאָון אַ פערד, וואָס וועט וויילען דאָס פּובליקום. דער צירק וועט זיך געפינען אויף באַנדורסקאַ גאַס. (שוו. אננצ.)

גאַרטען־פּערוויילונג אין „העלענאָוו" לטובת „לינת הצדק"

קומענדיגען זונטאָג, אָרדנעט איין „לינת הצדק" אַ גראַנדיעזע גאַרטען־פּערוויילונג אין „הע־לענאָוו".

ס'איז איבעריג אָנצוווייזען אויף דער ברייטער הילף־אַקציע פון דער אינסטיטוציע. דאָס יודישע לאָדז האָט זיך שוין איבערצייגט, אַז די נאָכט־פּאַגאָטאָוויע איז פאַר דער יודישער בעפעלקערונג אַ נויטווענדיגקייט.

כדי צו שטאַרקען די פינאַנציעלע מיטלען און צו זיכערן די ווייטערדיגע עקזיסטענץ פון דער נאָכט־פּאַגאָטאָוויע, אָרדנעט איין „לינת הצדק" קומענדיגען זונטאָג ד. 10־טען ד. ח. אַ גרויסע גאַרטען־פּערוויילונג אין „העלענאָוו". צווישען די פיל אַטראַקציעס, טרעט אויך אויף דער בעליבטער „שיר"־כאָר.

ס'איז דערום צו דערוואַרטען, אַז די פּער־וויילונג, וועט ווי אַלע יאָהר — האָבען מיט דעם נעהעריגען ערפאָלג.

קאָנצערט פון הערמאַן סימבערג

דער אָנגעזאָגטער קאָנצערט פון וועלט־בע־ריהמטען ערשטען טענאָר פון דער מעדיאָלאַנער „לאַ־סקאַלאַ"־אָפּערע הערמאַן סימבערג, וועלכע האָט געזאָלט פאָרקומען נעכטען, איז צוליב טעכ־נישע סבות אָפּגעלעגט געוואָרען אויף דעם קומ־ענדיגען דאָנערשטאָג.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	4.50
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע		—	4.00
4 "	דאָלאַרובקאַ		—	3.00
7 "	סטאַביליזאַציע (אמ.)			6.75
8 "	וואַרשאָווער פאַנד־בריף			6.00
8 "	לאָדזער	"	"	9.50
ענגלישער פונט	—	—	—	6.84
דאָלאַר — אָפיצ. 5.29,50 נישט אָפיצ.			—	5.26
גאָלד־דאָלאַר —	—	—	—	8.91
גאָלד־רובל —	—	—	—	4.61
דייטשער מאַרק	—	—	—	1.94

וואס אלעקסאנדער גראנאך דערצעהלט וועגען זיך

צו זיינע גאסטשפילען, וואס הויבען זיך אן דעם קומענדיגען מאנטאג אין „ראזמאאיטאשטשי"

אין לאדז הויבט אן צו שפילען דער באקאנטער און גרויסער יודישער אקטיאר, וועלכער האט בעקומען זיין נאמען אין די דייטשע מלוכה־טעאטערן — אלעקסאנדער גראנאך.

די גאסטראלען פון גראנאך'ן אין לאדז זענען א יום־טוב פאר די אנהענגער פון דער יודישער טעאטער־קולטור.

ס'איז שווער צו האפען אן אינטערוויו מיט גראנאך'ן ווייל ס'לאזט זיך נישט איהם שטעלען קיין פראגען; אויף וועלכע ער זאל סיסטעמאטיש ענטפערן, גראנאך איז פול ווי א מילגרוים, דווקא ער רעדט וועגען יודישער קולטור, וועגען יודיש־טעאטער קען ער זיך נישט צוהאלטן, ער זאל דארפען ענטפערן נאר אויף פראגען, דעריבער לאזען מיר רעדען גראנאך'ן.

ער, דאס פראלעטארישע קינד פון גאליצישען דארף, וועלכער האט צו פערצעהן יאהר געהאט דאס גרעסטע איבערלעבעניש, זעהענדיג שפילען טעאטער, האט געהאט דאס גרויסע גליק, וואס ער האט נישט געהאט אזעלכע עלטערן, מוהמעס און באבעס, וועלכע זאלען פון איהם וועלען מאכען „לייט", נאר ער האט געקענט געהן זיין אייגענעם וועג, נאך זיין בענקשאפט, טאקע דעמאלט ווען זעהענדיג שפילען טעאטער, האט ער אין זיך ענט־פלעקט זיינע גרויסע פעהיגקייטען. עס האט איהם געצויגען קיין מערב, ער איז אוועקגעפאהרען קיין דייטשלאנד, וואו דעמאלט נאך יאהר 1905 איז ער אריינגעפאלען אין דער אינטעריעסאנטער סביבה פון דער רוסישער רעוואלוציאנערער עמיגראציע, דארט האט ער אנגעהויבען צו שפילען אין דראמאטישע קרייזען און דילעטאנטען־פאראיין, דער ערשטער רעושיסער זיינער איז א קרייז איז געווען טאקע א לאדזער שמואל זאנוועל שידלאווער וועלכער הייסט היינט סילאווא און איז א יודישער אקטיאר אין פאריז, אין בערלין האט ער געלערנט דייטש און אנגעקומען אין ריינהארדס דראמאטישער שול, דער גרויסער ריינהארדט האט איהם שוין מעהר נישט אנגעלאזען, גראנאך האט געשפילט אין שטאטס־טעאטער און אויף די גרעסטע דייטשע בינעס.

בעת דער מלחמה געגומען געווארען אין מיליטער און געשיקט געווארען אויפן פראנט, איצט וועלען מיר לאזען רעדען גראנאך'ן:

— די קריגס־איבערלעבענישען מיינע זענען געווען זעהר וויכטיג פארן אויסקריסטאליזירען מיינע לעבענס־אנשויאונגען, נאך דער מלחמה האב איך צוזאמען מיט א גרויסער צאהל א־טיסטען, מאלער און אנדערע קינסטלער, געהערט צום עקספרעסיאני־סטישען קרייז, וועלכער האט אויסגעשריגען זיין בעשולדיגונג געגען די, וועלכע האבען אנגעגרייט די מאסען, אריינבציהענדיג זיי אין דער גרויסער וועלט־שחיטה.

איך האב געשפילט, זאגט גראנאך, אין דייטשען מלוכה־טעאטער, ביי פיסקאטאר'ן און אין אנדערע בערלינער טעאטערס, אבער קיינמאל האב איך נישט איבערגעריסען די בעציהונגען מיט דער יודישער קולטור, און מיטן יודישען ארבייטער־קלאס פון וועלכען איך שטאם, און צו וועלכען איך בעקען זיך מיט פרייד און שטאלץ, א מענש מוז זיין פערוואָרצעלט, אויב ער וויל זיין פראדוקטיוו, אזוי ווי א בוים מוז זיין פערוואָרצעלט אויב ער זאל וואקסען און בליהען, ס'איז נישט אמת, אז איך בין צוריקגעקומען צום יודישען טעאטער און צו דער יודישער גאס, ווייל איך בין קיינמאל פון דארט נישט אנטלאפען. און דאס וואס איך האב געהאט כא־ראקטער און זיך נישט אסגעריסען — איז מיין גליק. שטעלט אייך פאר ווי טרויעריג ס'וואלט געווען, ווען איך וואלט געווען איצט ווי אנדערע עמיגראנטען אין פאריז, אדער לאנדאן און וואלט זיך נישט געקענט אויסלעבען נישט מענשליך און נישט קינסטלעריש. ס'איז אלזא נישט נאר היטלערס פערדינסט, וואס איך בין איצט טעטיג אויף דער יודישער גאס.

— איך האב געמוזט צוריקקומען פון וואנען איך שטאם, געמוזט געזאלען מיין חוב די מען־שען מיט וועלכע איך פיהל זיך פערבונדען. דער פאר טאקע איז דאס ערשטע שטיק, וועלכעס איך פיהר אויף אין לאדז „די געלע לאטע". וואס איז א קינסטלעריש־מענשליך־פאליטישער פראטעסט גע־געגען די גרעסטע בושה פון דער מענשהייט — דעם היטלערישען פאשיזם וואס בושעוועט איצט אויף דער וועלט.

איך פרעה זיך אויף דער מעגליכקייט זיך צו בעקענען מיט דעם פראגרעסיווען לאדזער טעאטער־עולם וועלכער האט א שם אויף דער גאנצער וועלט מיינע איבערלעבענישען מיטן יודישען פובליקום אין ווארשע און בעזונדערס אין ווילנע זענען געווען פאר מיר דאס שענסטע אין מיין לעבען. גאנצע יאהרען שפילענדיג אויף דער דייטשער בינע האב איך נישט געזעהן אזא פערבונדענקייט, אזא רעזאנאנס ווי איז ווארשע און ווילנא. אין ווילנא האב איך אויך פערשטאנען ווי וויכטיג ס'איז דאס יודישע וואָרט וועלכעס איז מעהר ווי אן אמביציע פון יודישיס־טען, ס'איז א געוועהר פאר די יודישע מאסען, פאר'ן בעסערען יודישען וואָרט און טעאטער, מוז מען ארבייטען און קעמפען, איך קום דערפאר אין דער יודישער גאס נישט נאר אלס שוישפילער, נאר אויך אלס געזעלשאפטליכער מענש, וואס קען די אויפגאבען און פליכטען, וועלכע מיר מוזען אלע האבען אין דער איצטיגער צייט.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, דעם 8־טען יוני 1934

6,35 גראמאפאן, 6,40 גימנאסטיק, 6,55 גראמאפאן, 7,05 ידיעות, 7,10 גראמאפאן, 7,30 פערשידענעס, 11,57 צייט־סיגנאל, ידיעות, 12,10 גראמאפאן, 1 ידיעות, 1,05 קאנצערט, 1,55 „פון ארבייטס־מארק", 2 עקספארט. קאמוניקאט, 4 מוזיק, 5 אוידיציע פאר קראנקע, 5,30 גראמאפאן, 6 רעפעראט, 6,15 יאפאנישע לידער, 7 פערשידענעס, 7,15 טראנסמיסיע פון קאטאוויץ, 7,50 ספארט, 8,02 פאסט־קעסטעל, 8,12 מוזיק, שמועסען, 8,22 סימפ. קאנצערט, ידיעות, טראנסמיסיע פון גדיניע, 10 פעליעטאן, 10,15 מוזיק, 11 ידיעות, קאמוניקאטען.

• • •

פון אויסלאנד

8 בודאפעשט — אונגארישע אפערעטקע, 8 מאסקווא — קאנצערט פון רימסקי קארסאקאוו, 8 לאנדאן — סימפ. קאנצערט, 8,45 בוקארעשט — רומענישע מוזיק, 8,45 מיילאנד — סימפ. קאנצערט, 9 קרולעוויעץ — אפערע פון וועבער.

שבת, דעם 9־טען יוני

6,35 גראמאפאן. 6,40 גימנאסטיק. 6,55 גראמאפאן. 7,05 ידיעות. 7,10 גראמאפאן. 7,30 פערשידענעס. 11,57 צייט־סיגנאל. 12,03 ידיעות 12,05 פרעסע. 12,10 קאנצערט. 1,00 ידיעות. 1,05 גראמאפאן. 2,00 עקספארט, קאמוניקאט. 4.00 מוזיק. 5,00 אוידיציע פאר יוגענד. 5,25 קאנצערט. 6,00 פעליעטאן. 6,15 קאמעראל־קאנצערט. 6,45 שמועסען. 6,55 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז. 7,00 פערשידענעס. 7,15 לידער. 7,40 גראמאפאן. 7,50 ספארט. 8,00 שאפען־קאנצערט. 8,30 גראמאפאן. 8,40 קאנצערט. 9,00 טראנסמיסיע פון גדיניע. 9,02 ידיעות. 9,12 קאנצערט. 10,00 שמועסען. 10,10 קאנצערט, בעת די פויזעס: ידיעות און קאמוניקאטען.

• • •

פון אויסלאנד

6,25 וויען — אפערע פון וואגנער. 8,00 פאריז — קאמ. אפערע. 8,15 שטוטגארט — מוזיק. קאמעדיע. 8,30 רוים — לירישע אפערע.

סטיפענדיום א. נ. פון סטא־ניסלאוו יאראטשינסקי

די פינאנץ־קאמיסיע ביי דער מענער־גימנאזיע און פאלקס־שולע פון דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאפט צווישען יודען אין לאדז, האט געשאפען א סטיפענדיום צום אנדענקען פון דעם נישט־לאנג פערשטארבענעם פרע־זעס פון דער געזעלשאפט סטאניסלאוו יאראטשינסקי.

פון סטיפענדיום קענען געניסען 4 אונפערמעגליכע שילער, 2 גימנאזיע און 2 אין דער פאלקס־שולע. די סטיפענדיסטען ווערען אין גאנצען בעפרייט פון דעם שכר־לימוד.

ביטעס פון קאנדידאטען בעהמט אן די שול־קאנצעלאריע פאמארסקא 46, פון 8 ביז 2.

יודיש טעאטער פילהארמאניע

מארגען, שבת, זונטאג און מאנטאג ווערט גע־געבען א פאפולערע פארשטעלונג צו ביליגע פרייזען. שבת אווענט ווערט געגעבען א פרעמיערע, די פיעסע מיט געזאנג און טענץ „די פערשעהמטע כלה", שבת 11 פריה — פריהמארגען־פארשטעלונג „די ווייסע שקלאפין", שבת נאכמיטאג דאס לעבענס־בילד „געלד, ליבע און שאנדע". זונטאג 12 פארמיטאג פריהמארגען צום לעצטען מאל „געלד, ליבע און שאנדע".

די גאסטשפילען פון יאנאס טורקאוו און דיאנא בלומענפעלד אין קאמעראל־טעאטער

שוין די צווייטע וואך אין קאמעראל־טעאטער ווערט געשפילט די בעריהמטע פיעסע „די סיבה", מיט גרויס דערפאלג. דער עולם בעזוכענדיג די פאר־שטעלונג ווערט ממש בעגייסטערט און מיטגעריסען פון קינסטלערישען שפילען פון דיאנא בלומענפעלד און יאנאס טורקאוו.

„די סיבה" ווערט נאך געשפילט אייניגע מאל ווייל די קינסטלער גרייטען צו א נייע פרעמיערע דאס מאל א קאמעדיע. ס'איז צו האפען אז דער לאדזער טעאטער־עולם וועט אויסנוצען די געלע־גענהייט און בעזוכען מאסענווייז „די סיבה".

היינט, פרייטאג, צו ביליגע פרייזען „דער 41־טער" פון לאווריענטיעוו, מארגען שבת 12.15, 4־30 און 9.30 אווענט „די סיבה".

יודישער קאמעראל־טעאטער, אלעע 1־סער מאי 2.

גאסטשפילען פון די בעקאנטע סצענע־ און פילם־ארטיסטען

יאנאס טורקאוו — און — דיאנא בלומענפעלד

היינט, פרייטאג, 9.30 אווענט גרויסע מאסען־פארשטעלונג צו ביליגע פרייזן אלע פלעצער פון דער 1. ביז דער 9. רייהע 1 זל., פון דער 10 ביז 16. רייהע 54 גר.

דער 41־טער

3 אקטען פון באריס לאווריעניעוו. — יודיש: י. וואקסמאן. —

די סיבה

מארגן, שבת, 12.15 פארמ., מארגן, שבת 4.30 נאכמ. פון 54 גר. ביז 1.50 צום 8־טען און 9־טען מאל

4 אקטען (6 בילדער) פון לעאנארד פראנק, יודיש: יצחק טורקאוו. אינסצ. און רעזשי יאנאס טורקאוו

מארגן. שבת, 9.30 אווענט צום 10־טען מאל „די סיבה"

ס'נעמען אנטייל דער גאנצער אנסאמבל לויט א. ב.: בלומענפעלד דיאנא, ביאלקאוויטש ישראל, גינסבערג יעקב, וויינגאלר שלמה, טורקאוו יאנאס, טופמאן ישעיה, טופמאן מרים, לצרער ראמא, קוזניעצאוו ליב. שרט. י. ביאלקאוויטש. איטפרעסעריע: ב. קאגאנאט. אינספיציענט: ש. טופמאן

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער.

אין פארברייטונג דער נייעסטער שלאגער. וואס ???

מעלדונגען

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, אפטייל אין לאדזש,

וואולטשאנסקא 35, טעל. 121.53.

די נאהענטסטע אויספלוגען: שבת דעם 9 יוני ה.י. קומט פאר אן אויספלוג אין דער שטאטישער פלאנטאציעס־אנשטאלט. זאמעלפונקט 10.45 א זייגער פריה, אויף בזשעזשינע 83. זונטאג: דעם 10 ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג נאך דאמברובקע־מאליצע, זאמעלפונקט 9.30 א זייגער פריה אויפן באלוטער פלאץ. איינשרייבונגען ביז 8 ה.ח. איינ־שליסליך אין סעקרעטאריאט.

טוריסטישע אפרוה־קאלאניעס:

וועלענדיג געבען א מעגליכקייט דער ברייטער יודישער עפענטליכקייט צו בעקענען זיך מיט דער שיינקייט פון פוילישען פייזאזש אין אלע זייער ביזאנסען און צו פערברענגען דעם סוזאן־אפרוה גוט, בעקוועם, און ווי צום ביליגסטען האט די יודי־שע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אויף היי־יאהר איינגעארדנט פאלגענדע קאלאניעס:

אין קארווינע

ביים באלטישען ים, וועלכע בעזיצט די הערליכ־סטע פלאזשע פון פוילישען ים־ברעג, ארומגעצי־געלט פון געדיכטע סאסנע־וועלדער, איינגערעמט אין דער אידילע פון בעשיידענעם פישער־לעבען איז עס דער איינציגער אידעאלער אפרוה־ווינקעל פאר שטאטישע, פערהארעוועטע און בערוועז־צעשרויפטע אייב־וואוינער. די קאלאניע אין קארווינע איז געעפענט גע־ווארען דעם 1־טען יוני ה.י. איהר לייטער איז דער געניטער י. גרונדמאן, די טוריסטישע זייט וועלכע זאגט צו זיין רייך און פעשלענפארביג איז איבער געגעבען צו ה. מ. אלטמאן.

פון 15 יוני ה.י. ווערען געעפענט די קאלא־ניעס אין:

יארעמטשע

וועלכע געפינט זיך אינ'ם שענסטען טייל פון הו־צולשיזנע, בעבען דעם פרוט, צווישען מאלערישע בערג־לאנדשאפטען,

זאקאפאנע,

וועלכער איז גוט בעקאנט דעם יודישען טוריסט.

דרוסקעבייק,

וועלכער ש'ט מיט איהר הערליכער אומגעגנט און קוראָרט־אייגענשאפט און אין

אוסטראו,

אייבע פון די שענסטע ערטער אין די מערב־בעסקידן. איינשרייבונגען און אינפארמאציעס אין סעקרעטאר־יאט פון זש. ט.ק. אויף וואולטשאנסקא 35, טעלעפאן 121־53, (אויסער שבת) פון 9—11 און 6—10 אוו.

לאגערען און קאלאניעס פון א. ס. ג. „שטערן" לאדזש

א.ס.ג. „שטערן" ארגאניזירט ספארט־לאגערן און אפרוה־קאלאניעס אין פיוניטשנע און קוזמיר ביים ווייסל אין דער צייט פון 1־טען יולי ביז 1־טען סעפטעמבער ה.י.

קוזמיר ביי דער ווייסל — אפרוה־קאלאניע אן אידעאלער קוראָרט, געווינטע געגענט, בערג, וואסער פליאזשע. די קאלאניע געפינט זיך אין א ווילע. העלע זוניגע צימערן, דערנעהרונג — פינף מאל טעגליך געשמאק, בארהאפט און פריש. דער ספארט אפטייל אנגעפיהרט דורך אן ערשטקלאסיגען אינ־סטרוקטאר, אויספלוגען, אפצאהל מינימאלער. טור־נוסן צו 2 וואכען. איינשרייבונגען און אינפארמא־ציעס אין סעקרעטאריאט פון „שטערן", אל. קאש־טשושקי 21, יעדען אווענד פון 8.30 ביז 10.30.

פון „דורשי ציון", לאגעוויצקא 16

מארגען, שבת פינף נאכמיטאג קומט פאר אין „דורשי ציון" (לאגעוויצקא 16) א שיחת־חברים מיטן אנטייל פון ה' משה קארא.

חברים און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך.

יודען געדענקט!

היטלערישע באנדעס פייניגען אייערע ברידער אין דייטשלאנד

אייער געוועהר געגען זיי איז באיקאט אויף סחורות פון דייטשלאנד!

DR. MED.

H. Różaner

הויט, ווענערישע קראנקהייטן און מענער־שוועכע

NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.

עמפפאנגט פון 8—10 און פון 5—8 אוו.

ראטעוועט אייער געזונד!

קראנקע אויף רופטורען (ברוך־קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל־גומי־באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפן ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך־קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך־באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען־ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל־גארסעטן אויף ביינער־שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטא־פעדישע הייל־אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס־מאדעלן, אויף זשילאקעס. — גומי־זאקן לויט מאס. קינדער ליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל־ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177־09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס־באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג.

צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק־בריף.

(אין זנערוש אויף טלאמאצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

קלאנג=קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירען מיר עפאפעי פון ליבע, פרייד און טרויער אין מייסטערווערק א. נ.

„דער מענש, וועלכער האט גענב'עט א הארץ"
ריהרענד ליד פון צוויי הערצער! פילם, וועלכער ריהרט און ענטציקט אלעמען! — אין די הויפט=ראלען: JAMES DUNN, BOOTS MALORY די יונגסטע עקראן-קינסטלער.
אויסערן פראגראם: קלאנג=צוגאבע ווי אויך די לעצטע געשעהענישען פון דער וועלט און FOX נייעס. אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג.

קלאנג=קינא=טעאטער
„CORSO"
זשעלאנא 2-4
דער זאל איז גוט ווענטילירט

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער=פראגראם!
1) „באנדא באבולא"
אין דער הויפטראלע: GEORGE MILTON
— 2 —
צום 1-טען מאל אין לאדז!
דער מערדער
סענסאציאנעלע דראמע. — רעזשי: Fr. Lang — פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער 1-טער סעאנס 50 און 54 גר. נעכטע 54, 85 גר. און 1.09 זל.

קלאנג=קינא
„RAKIETA"
SIENKIEWICZA 40 tel. 141-22
איינציג קינא אין גארטען

היינט און פאלג. טעג!
די בעסטע קאמעדיע פון סעזאן
פון עסטרייכישער פראדוקציע א.ג.
„CSIBI"
מיט
Franciszka Gaal
דער גארטן=זאל איז פעריעהן געגען אונגינסטיגען וועטער און קעלט

קלאנג-קינא-טעאטער
Amor
פאמארסקא 89, טעל. 248-05.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער רעוואלוציאנס=פראגראם! היינט און פאלגענדע טעג
„אונטער די פאריזער דעכער"
א פילם, וועגען וועלכען ס'רעדט די גאנצע וועלט. געזאנג, מוזיק, טענץ און ליבע. ענט ציקונג! וואהנזין! אין דער הויפטראלע ALBERT PREJEAN
אויסערן פראגראם: 2=אקטיגע קאמעדיע. ווי אויך די נייעסטע קלאנג=צוגאבע P.A.T. קינא=רעווי מיטן אנטייל פון די בעסטע ארטיסטישע קרעפטען
אנהויב 5.40 א זייגער נאכמיטאג, שבת 3 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 2 א זייגער נאכמיטאג. — דער זאל איז גוט ווענטילירט

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג. בעזונדערער ווארטע - זאל פאר פרויען

יאהרגאנג 1913
פארטשטעלניעס פאר איינציגע שפייזעס, שרייבט דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפט = ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע און געריכטליכע ענינים פון
ח. בערגהאליע,
לאדז, פילסודסקיעגא 6.

Odciski

ZGRUBIAŁĄ SKÓRĘ I BRODAWKI USUWA BEZ BÓLU I BEZPOWROTNIE
KLAWIOL
„AP. KOWALSKI" WARSZAWA

Z prawami szkół państwowych
Gimnazjum Żeńskie JÓZEFA ABA
oraz Szkoła Powszechna
w ŁODZI, Legjonów 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען אין די גימנאזיאל-קלאסען ווי אויך אין די פאלקסשולע נעהמט אן דער סעקרעטאריאט אין די אונטערריכטס-שעהן.
אין די I קלאס פאלקסשולע ווערען אנגענומען מיידלעך און יונגלעך פון 6 יאהר אן אהן עקזאמען 578

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנאנסאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנאנסאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

גאלד, זילבער, ביזשוטעריע, קינסטליכע גאלדענע ציינער און לאמבארד=קוויטען קויף איך און צאהל די געווינסנהאפטסטע פרייזען L. Korzeń Pomorska 26 פראנט-געוועלב.

לעכער און געוואלדריסען אין דאמען און אין הערן-גארדעראבען ווערען קינסטליך פערשטאפט, גישט צו דערקענען, צו זעהר ביליגע פרייזען. נאד-לודקא 12. אין נייעם הויז, אין דער קונסט-שטאפעריי

א קוואליפיצירטער בוכהאלטער = ביוראליסט זוכט א פאסטען. ערשטקלאסיגע רעפערענצען. אפערטען אין ד"מ. אונטער „פראקטיצירטער פון ראדאם".

געלעגנהייטליך צו פערקויפען זינגערס א 84=נער לעכער מאשין אין בעסטען צושטאנד צוליב אפרייזע. זגערזשער 38, וו. 88.

צוליב אפרייזע ביליג צו פערקויפען א פלאץ, סאטנאווא וואלי אין פאדעמביע. אפערטען אונטער „פאדעמביע" אין אדמיניסטראציע.

א קוואליפיצירטע אבערלאך=נייערין זוכט א פאסטען. עס קען זיין מיט א גומי-מאשין קראפט. אפערטען אונטער „אבערלאך" אין אדמיניסטראציע.

א שדכן קען זיך מעלדען פון 4 ביז 5 נאכמיטאג. פיעטריקאווער 59, וו. 28, קווער אפיצינע. 2-טער שטאק.

טריקאטאזש-פאבריקאנטן! ביליג צו פערקויפען לעצטער מאדעל נייע זינגער ניי-מאשין 24/33, אויך 4 פעדיגען טאכסען אפאראט. פאלודניאווא 86, וו. 20.

2 הענטשקע מאשינען און 1 בערעטען מאשין אין א גוטען צושטאנד פרייזווירדיג צו פערקויפען. צו ערפארען אגראדאווע 12, פעניאנזשעק.

א רוטינירטער, זעלבסטשטענדיגער בוכהאלטער זוכט א פאסטען, עווענטועל אויף שטונדען. אפערטען אונטער „פליפ" אין אדמיניסטראציע.

אויף אבערלאך צו נייען סוועטערס, טריקא אויך רענדער צו הענטשקעס נעמט אן קאמיענגא 17 וו. 8.

האט רחמנות! אנ'אינטעליגענטער חסידישער יונגערמאן זוכט אנ'ארט צו שלאפען אדער עפיס א בעשעפטיגונג פאר א קליינעם געהאלט, קאמיענגא 2 אין געוועלב פון עלעקטרישע לעמפלעך.

Zgubione zobowiązanie wystawione na wizytówce firmy Tani Zakup Galanterji, Łódź, Nowomiejska 15 na zł. 143. płatne 16 5 1934. niniejszem unieważniam G. F. Madanes.

א קוילען סקלאד אהן אפטרעט= געלד איינגעפיהרט איז פון זאפארט אי- בערצוגעבען. ערפאהרען אין קוילען- סקלאד וואלטשאנסקא 52.

קיין ארץ-ישראל, האב איך די מעגליכקייט מיטצונעמען א פרוי מיט 1 אדער 2 קינדער פון 7 ביז 13 יאהר. זאפארט צו ערפאהרען פון 8 — 10 ביי מ. יאמא, וטסכארניא 56.

אכטונג, שטריקער מייסטער! איך נעם אן פערשידענע ארבייט אויף א 12-ער און 8-טער מאשין צו ערפאהרען ביי הימעל, לימאנאווסקיעגא 6 וו. 23

לענגערע צייט אין א מעכאנישע ווע- בעריי אלס עקספעדיענט און בוכהאלטער זוכט בעשעפטיגונג ביי וואס עס זאל נישט זיין פאר א מינימאלען לוין. בעסטע רע- פערענצען. אפערטען אין אדמ. אונטער „טיכטיג".

פאלמילך ביז 100 ליטער טעגליך אבצוגעבען ביי Otto Krause, Łódź Pabjanicka 47.

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געברויכט א מעדל אויס צולערנען פאקען ליכט. צו ערפאהרען וואלבארסקא 23, אין דער ליכט=פאבריק.

אנ'אינטעליגענט יונגעל מיט שול= בילדונג צו ביורא ארבייט ווערט געזוכט. אפערטען אונטער „Biuro" אין אדמינ. פון דער צייטונג.

ס'ווערט געזוכט א גרויס צימער און קיכע בענוצונג מיט בעקוועהמליכקייטען און בעזונדערן איינגאנג, פאר א פאר- פאלק אין צענטער פון שטאט. אפערטען אונטער „בעקוועהמע וואוינונג"

לאקאלען

אנ'ארט צו שלאפען פאר אנ'אינ= טעליגענטען יונגנמאן מיט אלע בע= קוועמליכקייטען, בעזונדערער איינגאנג. צו ערפאהרען פאלודניאווא 12, וו. 18.

3 שטובען און קיך און 1 שטוב און א קיך און געוועלבער צו 170 זל. א קווארטאל, ביים ווירט פילסודסקי- גא 37.

וואוינונגען געטיילט איבערגעבאר= בייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אבטרעט=געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערע איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה = געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינגט און פערדינגט הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאר דורך דער איינציגער פערמיטלונגס-ביורא „פא- לאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. 2360
Biuro „Polońruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 13210.
טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אווענד

א גרויסע שטוב מיט 2 פענסטער זונען-זייט צו פערדינגען ביי אנ'אנשטענ- דיגער פאמיליע שרודמיעסקא 30 וו. 42.

צו פערדינגען 2 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען קילינסקיעגא 16 לינקע אפיצינע פארטער, צו ערפאהרען ביים וועכטער. 2347

צו פערמיטען א געוועלב מיט א צימער און קיך ווי אויך א צימער און קיך קאנסטאנטינער 50, צו ערפאהרען ביים ווירט. 2369

א געוועלב מיט א שטוב און א קיך אויף זאוואדזקא 29 צו פערדינגען. צו ערפאהרען ביים וועכטער. 2367

א שעהן זוניג צימער ביי א בע- סערער פאמיליע ביליג אפצוגעבען, עווענטועל אויף לאזשי פאר 2 פרייליינס אדער יונגעלייט. בושעזשינער 13 וו. 46.

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך אין ערשטען שטאק פראנט מיט באלקאן ביליג דירה-געלד, גדאנסקא 97 וו. 5.

לאזשי קענען בעקומען 2 אנשטענ- דיגע יונגעלייט ביי א בעסערער פאמיליע מיט אלע בעקוועמליכקייטען, צו ער- פאהרען זאוואדזקא 4 פראנט, 2 שטאק 365 וו. 10.

א צימער און קוך מיט קארידאר וואסער, אבגוס אויפ'ן 4-טען שטאק זאפארט צו פערמיטען, פולנאצנא 10 צו ערפאהרען זיך ביים וועכטער.

אפצוגעבען א בעקוועם צימער אויף שלאפען פאר 2 יונגעלייט אויף זשערא- סקיעגא 103, צו פערשטענדיגען זיך אויף דעם אדרעס ביי מ. שווארץ 8 ביז 10 א זייגער פריה. 371

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך מיט בעקוועמליכקייט, דירה=געלד 80 זל. א קווארטאל, צו ערפאהרען ליפאווע 7 וו. 15 פון 4 ביז 7 נאכמיטאג.

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען פאר איידעלע יונגעלייט, אין א גרויסער לופטיג צימער צו ערפאהרען פאלודניאווא 7, וו. 22. 375

א בעקוועם ארט אויף א ווערק- שטעל ווי אויך אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אדער פרייליינס ביליג. צו ערפאהרען פיעטרקאווער 21, פראנט 2 שטאק וו. 5. 388

אינטעליגענטער יונגערמאן זוכט א מעבלירט צימערל (אליין) ביי אנשטענ- דיגע פאמיליע. געגענט צענטרום, אלטשטאט אפערטען אונטער א. ב.

צו פערדינגען א זונען-צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען, עווענטועל מיט א קעכעל. בעזונדערער איינגאנג 1-טער שטאק. אויף חודש געלד. מיעלזשי- סקיעגא 7 וו. 7. 379

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40 — — — — 60 — — — —
נאכ'ן טעקסט—12 — — — — 18 — — — —
לויטער דער שטארט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער- טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען אהיים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

מאנוסקריפטען, וועלכע ווערען נישט געדרוקט, ווערען נישט צוריקגעשיקט. פאר'ן אינהאלט און טאן פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען טעגליך און פייערטאג.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Braustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כה
8
סיון תרצד

יוני
זון-אויפגאנג 3.16
זון-אונטערגאנג 7.54
ליכט-צינדען: 7.37

ערשטע 2 פראטעסטען געגען די וואהלען צום שטאט-ראט

זענען נעכטען אריינגעטראגען געווארען אין דער הויפט-וואהל-קאמיסיע

דאס צוזאמענרופען פון שטאט-ראט ווערט אפגעלעגט ווערן

נעכטען 8 א זייגער אין אָוונט זענען אַריינ־געטראָגען געוואָרען די ערשטע צוויי פּראָטעסטען געגען די פאַרגעקומענע וואַהלען צום לאָדזער שטאָט ראָט.

דעם ערשטען פּראָטעסט האָט אַריינגעטראָגען דער פּראָ־העגירונגס־בלאָק (דאָס "איינסעל") געגען די וואַהלען אין 5־טען קרייז. דער פּראָ־רעגירונגס בלאָק פּראָטעסטירט געגען דעם, וואָס מ׳האָט זיי אין דעם קרייז אָנערקענט מיט איין מאַנדאַט ווע־ניגער, ווי סאַ'זיי אין דער ווירקליכקייט געקו־מען.

דער צווייטער פּראָטעסט איז אָנגעגעבען גע־וואָרען דורך דעם דייטשען בירגערליכען וואַהל־קאָמיטעט, וועלכער פּראָטעסטירט געגען די וואַה־לען אין 6־טען קרייז, לויט די מאָטיווען, וועל־כער ס׳גיט אָן דער דייטשער וואַהל־קאָמיטעט, קומט אויס, אַז דעם מאַנדאַט פון דעם דערמאַהנטען קרייז, וועלכער איז אָנערקענט געוואָרען ה׳ באַ־רוצקי פון "איינסעל" געהער צו ה׳ גאַלניק פון די דייטשען.

די הויפּט וואַהל־קאָמיסיע האָט אָנגענומען די פּראָטעסטען, און ווי בעקאַנט, איז איצט די אויפ־גאַבע פון דער קאָמיסיע איבערצושיקען זיי אין דער וואָיעוואָדזשטווע, וועלכע דעציידירט וועגען בער־ריקזיכטיגען די פּראָטעסטען אָדער נישט. מיט'ן מאָמענט אָבער, ווען ס׳ווערען אַריינגעטראָגען די פּראָטעסטען ווערט אויפגעהאַלטען דאָס צוזאַמענרופען די ערשטע זיצונג פון שטאָט־ראָט.

די הויפּט־וואַהל־קאָמיסיע וועט נאָך אַמטירען היינט און מאָרגען צווישען 6 און 9 אָוונד. אין דער צייט וועלען נאָך אָנגענומען ווערען פּראָטעס־טען געגען די פאַרגעקומענע וואַהלען.

אין לעצטען מאמענט

פאדערן מיר אויף די האנדווערקער טוער צו קאנסאלידאציע בעת די וואהלען צו דער האנדווערקער-קאמער

היינט דער לעצטער טאג פון אריינטראגען קאנדידאטען-ליסטעס

היינט איז דער לעצטער טאָג ווען מען קען אַריינטראָגען קאַנדידאַטען־ליסטעס אין דער וואָיע־וואודזשטווע צו די וואַהלען אין דער האַנדווערקער־קאַמער. ביז איצט איז נאָך צו קיין פערשטענדיגונג צווישען די יודישע האַנדווערקער גופא נישט געקומען אויב צו אַזא פערשטענדיגונג וועט אין דער לעצטער מינוט נישט קומען קענען זיי צוויי צוועגטואַליטעטען: אָדער ס׳וועלען אַריינגעטראָגען ווערען בעזונדערע קאַנדידאַטען־ליסטעס און ס׳וועט קומען צו וואַה־לען, דאַן איז אַ סכנה פאַר דער פערקלענערונג פון דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ און אויב צוליב וועלכע ס׳איז סיבות וועט נישט קומען צו וואַהלען איז ווידער פערהאַן די סכנה, אַז איין צד פון די יודישע האַנדווערקער וועט זעהר שטאַרק בעוועהט ווערען און דאָס קענען נאָר גורם זיין צו אַ ווייטערדיגע צושפּליטערונג און אַנטאַגאָניזם צווישען די יודישע האַנדווערקער.

אונזער כסדרדיגער רוף צו קאָנסאָלידאַציע, אין נאָמען פון די יודישע האַנדווערקער־אינטערע־סען האָט געהאַט דעם ערפאָלג וואָס דער צענט־ראַלער האַנדווערקער־פערבאַנד, פּאָלודניאָווא 4 האָט צוגעשיקט אַ בריף צו דער האַנדווערקער־עקספּאָזיטור וועגען אַ בשותּפותדיגער קאָנפערענץ מכּח דער קאָנסאָלידאַציע צו די האַנדווערקער־וואַהלען.

די קאָנפערענץ האָט דער צענטראַלער האַנד־ווערקער פערבאַנד פאַרגעלעגט אויף מיטוואָך, 6 אין אָוונד אין לאָקאַל פון "אָרט". די עקספּאָזיטור האָט געענטפערט, אַז די קאָנפערענץ קען ערשט פאָרקומען דאָנערשטאָג 11 אַ זייגער פאָרמיטאָג אין לאָקאַל פון דער עקספּאָזיטור. די קאָנפערענץ איז טאַקע פאָרגעקומען און דאָרט זענען געשטעלט געוואָרען אַזעלכע בעדינגונגען, וועלכע האָבען בשום אופן נישט געקענט ברענגען צו קיין פער־שטענדיגונג. אַזוי איז ווידער פערגאַנגען אַ טאָג און איצט זענען געבליבען נאָר עטליכע שעה אויף דורכצופיהרען די פערשטענדיגונג און דאָס מוז געטון ווערען, ווייל קיינער פון די האַנדווערקער־פיהרער טאָר אויף זיך נישט נעמען די פעראַנט־וואָרטליכקייט פאַר ווייטערדיגען צושפּליטערן די כּוחות פון די יודישע האַנדווערקער אין דער איצ־טיגער ביטערער צייט.

א זעהר חשוב'ער גאסט אין "ראזמאיטאשטשי"-טעאטער

אלעקסאנדער גראנאך

פרעמיער פון ריינהאַרד־טעאַטער און פון בערלינער שטאַדט־טעאַטער

צוזאַמען מיט העלענא באַרקאַווסקאַ

מאָנטאַג, דעם 11־טען יוני, פּינקטליך 9 אָוונט גרויסע פייערליכע פּרעמיערע

"די געלע לאטע"

אַקטועלע צייט־פּיעסע אין 4 אַקטען, ספּעציעל געשריבען פאַר אַלעקסאַנדער גראַנאַך פון ד״ר וואָלף (אויטאָר פון "ציאַנקאַלי").

"די געלע לאַטע" איז ניי און אָריגינעל אין יעדער היגזיכט, דאָס וועט זיין די שענסטע אויפפיהרונג, וואָס וועט לאַנג, לאַנג בלייבען אין זכרון.

קאנפערענצן אין די לאדזער ווירטשאפטליכע פעראיינען

וועגען דעם פויליש-ענגלישען האנדעלס טראקטאט

(אג) אין שייכות מיט די אונטערהאַנדלונגען וואָס פיהרען זיך שוין זייט אַ לענגערער צייט וועגען אַ פויליש־ענגלישען האַנדעלס־טראַקטאַט, זענען קיין לאָדז אָנגעקומען די ענגלישע פאָדע־רונגען אויפן געביט פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע. צוליב דעם, וואָס די דאָזיגע פאָדערונגען בעציהען זיך אויף אַ בעדייטענדער צאָהל צאָל־פּאָזיציעס, איז דעם 6 ד.ח. פאָרגעקומען אין האַנדעלס־קאַמער אין לאָדז אַ אָריענטאַציע קאָנפערענץ מיט דער בעטייליגונג פון פאָרשטעהער פון אַלע פעראינטע־רעסירטע פערבאַנדען און ווירטשאַפטליכע פער־איינען, וועלכע די קאַמער האָט בעקענט מיט די ענגלישע פאָדערונגען.

נעכטען איז וועגען דער פראַגע פאָרגעקומען אַ זיצונג פון פערבאַנד פון דער טעקסטיל אינ־דוסטריע פון דער פוילישער מלוכה. היינט וועט פאָרקומען אַ זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון באַנ־וועל פּראָדוצענטען־פערבאַנד און מאָרגען אַ זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון דער קאַמגאַרן שפּינער קאָנווענץ. אַלע אויסגערעכענטע אינסטיטוציעס וועלען אין די קאָנפערענצען אָננעהמען בעשלוסען וועגען די ענגלישע פאָדערונגען און שבת וועט ווידער פאָרקומען אַ קאָנפערענץ אין דער האַנדעלס קאַמער מיט דער בעטייליגונג פון פאָרשטעהער פון די פעראינטערעסירטע פערבאַנדען, אויף וועל־כער עס וועט אָנגענומען ווערען אַ ענדגילטיגע שטעלונג וועגען דער פראַגע.

פערשפעטיגטער שניט

(2) לויט ווי עס אינפאָרמירט אונז די לאָד־זער לאַנדווירטשאַפט=קאַמער זענען די לעצטע קעלטען גורם צו אַ פערשפּעטיגונג פון דעם רייף ווערען פונ'ם קאָרן.

שניידען דעם קאָרן וועט דעריבער אויס־קומען אין דער צווייטער העלפט יולי, און נישט ווי מען האָט לכתחילה גערעכענט — אָנהויב קומענדיגען חודש.

PROSZKI
'KOWALSKINA'
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH
BÓLACH
GŁOWY
KONIECZNIE ZE ZNAKIEM
"SERCE.W PIERŚCIENIU"
FABRYKA CHEMICZNO-FARMAC. A.KOWALSKI, WARSZAWA

אזא מין "רעדאקטאר"

מיט יתרו'ס נעמען — א קליין סטאווסקעלע

(2) דער היגער אויספאָרשונגס־אַמט וואָרענט פאַר אַ געוויסען פערשוין, וועלכער שפּאַצירט אַרום איבער פערשידענע פירמעס און נעמט אָן אַנאָנסען פאַר אַן אינפאָרמאַציע־בוך, וואָס זאָל אַרויסגעגעבען ווערען דורכן מיניסטעריום פאַר האַנדעל און אינדוסטריע.

די גאַנצע מעשה מיט איהם איז אַ ליגען פון אָנהויב ביז'ן סוף — לא דובים ולא יער — נישט דאָס מיניסטעריום ווייסט עפּיס פונ'ם אינ־פאָרמאַציע־בוך, און נישט פון איהם דעם כלומר־שטען רעדאַקטאָר, וואָס שטעלט זיך געוועהנליך פאָר מיט די נעמען: יוזעף זאַמאיסקי, מיעטשיסלאַוו קאָזלאָווסקי, מיעטשיסלאַוו ספּלאַווא־פּלאַווינסקי, אָדער יאַראָסלאַוו פּלאַנסקי.

איין זאַך איז יאָ אמת — אַז די פּאָליציי זוכט איהם, און מ'בעט, אַז ער וועט זיך ערגיץ מעלדען, זאָל מען מעלדען תיכף וואו מען דאַרף.

Dr.
Wołkowyski
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238=02
נעהמט אָן אין הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוואכע
נעהמט אָן פון 8–12 בייטאָג, 4–6 און פון 7–9.

פארוואס ווארט איהר

ביז די וויטאָגן צווינגען אייך צו א דיעטע־קאָסט?

איז דען נישט איינפאַכער, אַז איהר זאָלט האַלטען אין בעשטימטע טעג אין דער וואָך אַ אַ־איינפאַכע קאָסט פעסט, ביי וועלכע די פערדייאונגס אָרגאַנען ווערען נישט אַזוי שטאַרק בעלאַסטעט און קענען אַמאָל רוהען?

קנאָרר־האַבערפלאַקען זענען לייכט פערדייליך און ענטהאַלטען פאַרן מענשליכען אָרגאַניזם די ערפאָרדערליכע גאַהר־שטאָפען. רעצעפּטען אויף יעדער פּאַקונג.

פאבאר פון יאהרגאנג 1913

מאָרגען, שבת, דעם 9 יוני ה. י. 8 אינ־דערפריה דאַרפען זיך שטעלען צו דער מיליטער איבערזיכט פאַר דער פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 1, (פּיעטריקאָווער 89) די פּאָבאָר־פליכטיגע פון יאָר־גאַנג 1913, וואָס וואוינען אויפן שטח פון 8 קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

S Sch S T U W Y

פאַר דער פּאָבאָר - קאָמיסיע נומער 2. פּיעטריקאָווער 89) קווער־אָפיצינע צווייטער שטאָק די פּאָבאָראָווצעס פון יאָהרגאַנג 1913, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פונ'ם 13 קאָמיסאַריאַט מיט די אָנפאַנג־אותיות:

T U W Y Z Ż Ż

און פון 14 קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

A B C H Ch

די פּאָבאָראָווצעס דאַרפען האָבען ביי זיך אַ פּערזענליכען דאָקומענט, אָדער אַן אויטענטיש־קייט־שיין מיט אַ פאָטאָגראַפיע, אַ רעגיסטראַציע־שיין, אַן אָרדאָטשעניע־קאַרטע, א שול־שיין און אַ פאַך־בעשטעטיגונג.

ברויט זאל טייער ווערען

(2) אין שייכות דערמיט, וואָס אויף דער תבואה־בערזע איז געבייטעלט מעהל טייערער געוואָרען מיט 5 גראָשען אויף אַ קילאָ, וועט אין לאָדז אַקטועל אַ נייע קאַלקולאַציע פון די פרייזען אויף געבייטעלט ברויט.

ווי מיר דערוויסען זיך קלייבען זיך איצט די בעקער־צעכען איבערצוקאַלקולירען די ברויט־פרייזען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאַכט דיזשורירען: א. פּאַטאַש פּלאַץ קאַשטשעלני 10), א. כּאַרעמזא (פּאַמאַרסקא 12), ע. מילער (פּעטריקאָווער 46), מ. עפּשטיין (פּעטריקאָווער 225), ז. גאַרטשיצקי (פּשעיאַזד 59), אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצקא 50).

Dr. HELLER
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
8 טראַאוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט, זונטאָג פון 11–2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
און נבעמיטעלטע— לעטשניצע־פּרייזען

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט איין די נייעסטע פּערפומען, ערשטקלאַסיגע פּודערן, טואַלעט־זייפען, זאַוי אַלערליי מאָדערנסטע קאָסמעטיק צו פאַבריקס - פרייזען אין דער בעקאַנטער און רענאָמירטער פּערפומעריע

J. Drukier
5 ZAWADZKA 5
Telefon 175-92.

הערט און דעטייל! רעיעלע און סאָלידע בעהאַנדלונג!

צווײ פערשפעטיגטע

ערצעהלונג • (פון פראַנצויזישען) • פון ג. פערלמאַן

אַרום אַ צעהנדליג געסט, — די פרויען אין אויסגעבליזטע אָוונט־קליידער, די מענער אין פראַקען, זענען זיך צונויפגעקומען אין דעם גרויסען זאַל פון די לאַרבערס. דאָס טיר־גלעקעל האָט עטליכע מאָל געקלונגען, ביז די געסט זענען אָנגעקומען, איינציגווייז אַהער פּאָרלעכווייז. עס איז געווען אַרום האַלב אַ זייגער, ווען אין זאַל האָט זיך באַוויזען פעליקס סאַלטער. ער איז געווען א נידעריגער, א דיקליכער, מיט אַ באַקעטען שאַרבען, וואָס האָט אָפּגעגלאַנצט ווי אַ שפּיגעל אין דער ליכט פון די לאַמפען. ער האָט זיך באַגריסט מיט דער שעהנער, יונגער באַלעבאָסטע, וואָס איז איהם געגאַנגען אַנטקעגען.

— סילוויאַ איז נאָך נישטאָ? — האָט סאַלטער געפרעגט.

— עס איז נאָך נישט צו־שפּעט, — האָט די באַלעבאָסטע געענטפערט. — מיר ערוואַרטען נאָך עטליכע געסט.

סאַלטער האָט זיך באַגריסט מיט די געסט וואָס ער האָט געקאָנט, און די באַלעבאָסטע האָט איהם פאָרגעשטעלט פאַר די אַנדערע, וואָס ער האָט נישט געקאָנט.

דער געשפּרעך צווישען די געסט, וואָס דער ביי אָנגעקומענער האָט געהאַט איבערגעריסען, האָט זיך באַלד ווידער אָנגעהויבען.

אין עטליכע מינוט אַרום זענען נאָך צוויי פּאָרלעך אָנגעקומען. דער זייגער אויף דער וואַנט האָט געוויזען פינף־און־צוואַנציג מינוט נאָך אַכט.

די געסט האָבען געוואַרט, אַז מען זאָל זיי באַלד רופען צום טיש.

— עס איז מיר אַ גרויס וואונדער, וואָס סילוויע איז נאָך נישטאָ, — האָט פעליקס סאַלטער זיך ווידער געווענדעט צו דער באַלעבאָסטע, — זי האָט מיר געזאָגט, אַז זי וועט דאָ זיין פריה. איך האָב זי היינט דעם גאַנצען טאָג נישט געזעהען...

— זי וועט באַלד קומען, — זייט רוהיג, עס איז נאָך נישט צו־שפּעט, — האָט די באַלעבאָסטע געזאָגט, כאָטש זי האָט שוין אַליין אויך גענומען ווערען אומרוהיג.

— שאַ, זי איז נישט די איינציגע וואָס האָט פערשפּעטיגט, — האָט דער באַלעבאָס מיט אַמאָל זיך געכאַפּט, — מאַרק בעלין איז נאָך אויך נישטאָ...

ער האָט זיך צונויפגעשטויסען מיט זיין פרוי'ס בליק און האָט זיך גלייך אָפּגעהאַקט.

זיינע ווערטער האָבען אָבער געהאַט א ווירקונג: די געסט האָבען זיך איבערגעקוקט.

— שוין פופצעהן מינוטען צו ניין. עס איז דאָך אומגליקליך,, — האָט סאַלטער בערוהען אַרויסגעזאָגט. — איך וועל געהען טעלעפאָנירען...

אין דעם מאָמענט האָט זיך דערהערט דאָס נייטע קלינגען פון דעם טיר־גלעקעל, באַלד האָט אויף דער שוועל פון זאַל זיך באַוויזען א שעהנע, בלאָנדע פרוי. אַ פּערסאָנע, מיט אַלע סימנים פון צעטומעלטקייט האָט זי זיך אַ לאָז געטאָן צו דער באַלעבאָסטע:

— מיין טייערע, — האָט זי גענומען שנעל רעדען, — איהר וועט מיר ענטשולדיגען... אַזוי פערשפּעטיגען... עס איז שרעקליך... א נאַרישער צופאַל, — איך בין געווען מיט מיין חברטע ליזע לענגער. זי האָט מיך געפיהרט אין איהר אויטאָמאָביל צו איהרע אַ מוהמע, וואָס וואוינט ערגעץ אויפ'ן צווייטען עק שטאָט. אויפ'ן וועג צוריק האָט געפּלאַצט אַ ראָד. ליזע האָט עס אַליין נישט געקאָנט פאַרריכטען. מיר האָבען געמוזט זוכען אימיצען, וואָס זאָל עס טון פאַר אונז. צוויי יונגע לייט האָבען זיך אָפּגעשטעלט און זענען אונז געקומען צו הילף. עס האָט אָבער געדויערט אַ היבשע צייט, ביז זיי זענען פאַרטיג געוואָרען. איך האָב נאָך, פערשטעהט זיך, בעדאַרפט געהען אַהיים זיך איבערטאָן. אַזוי פערשפּעטיגען... עס איז שרעקליך,, ענטשולדיגט מיר, עס איז מיר אַזוי נישט אָנגענעהם...

— עס מאַכט נישט, מיין טייערע, עס מאַכט נישט, — האָט די באַלעבאָסטע געזאָגט. אָבער פאַר זיך האָט זי געטראַכט:

„זי רעדט צופיל. זי גיט אָן צופיל איינצעלהייטען“.

סילוויע האָט נאָך געהאַלטען אין מיטען ענטשולדיגען זיך, ווען דער צווייטער פערשפּעטיגטער גאַסט, מאַרק בעלין איז אַריינגעקומען. אויך ער, א שטילער יונגערמאַן, מיט אַ שמייכלדיגען פּנים, האָט זיך ענטשולדיגט, וואָס ער האָט פערשפּעטיגט. עס איז געווען א נאַרישער צופאַל. ער האָט געוואָלט זיך אַריינזעצען אין זיין אויטאָמאָביל צו פאָהרען צו זיינע פריינט די לאַרבערס, ערשט אַן אַנדער אויטאָמאָביל איז פאַרבייגעפלויגען און האָט איהם אָפּגעשפּריצט פון קאָפּ ביז די פיס מיט בלאָטע, ער האָט געמוזט געהן צוריק צו זיך אַהיים אַרומוואַשען זיך און זיך איבערטאָן.

די ערקלערונג איז געפאַלען אויף טויבע אויערען. די געסט זענען געבליבען זיצען אין א טיפער, קאַלטער שטילקייט, דער יונגערמאַן איז געוואָרען פערשטומט.

באַלד האָט מען אַלעמען גערופען צום טיש.

ביים טיש האָט ווידער אויפגעלעבט דער שמועס, וואָס איז שוין געווען איינגעשלאָפען. קיינער איז איצט מעהר נישט געווען אָנגעשטויסען אויף סילוויען און מאַרק בעלין פאַר קומען אַזוי שפּעט. אַלע האָבען פערקעהרט, געהאַלטען מיט דעם פּאָרעל. דער צופאַל האָט געהאַט אויפגעדעקט פאַר אַלעמען דעם סוד פון זייער ליבע, — און די ליבע פון אַ יונג, שעהן ווייבעל מיט א פרעמדען מאַן איז שטענדיג אַזוי אינטערעסאַנט. די באַלעבאָסטע האָט זיי ביידען אוועקגעזעצט זייט־ביי־זייט, זיי זענען געווען פערטיפט איינס אין אַנדערען, האָבען, האָבען זיך קיינעם נישט געזעהן אַרום דעם טיש. זיי האָבען זיך שטיל איבערגערעדט, ווער ווייסט פון וואָס זיי האָבען גערעדט.

פעליקס סאַלטער, סילוויע'ס מאַן, איז געזעסען אויף דער אַנדערער זייט טיש, ביי דער באַלעבאָסטע'ס לינקער האַנט. ער האָט זיך אָנגעטאָן א כח אויסצוזעהן רוהיג, ער האָט אָבער, רעדענדיג מיט דער באַלעבאָסטע, נאָכאַנאַנד געוואָרפען אויף דעם פערליבטען פּאָר'על אומרוהיגע בליקען.

ווען די געסט זענען זיך פונאַנדערגעגאַנגען, האָבען זיי אין עטליכע גרופען ערשט גענומען אַרומרעדען די געשעהעניש פון אָוונט.

— לעאָן, — האָט די יונגע פרוי לאַרבער געזאָגט צו איהר מאַן, ווען זיי זענען ביידע פערבליבען אַליין, — האָסט גאָר קיין שכל נישט. ביזט שטענדיג אַזוי צעטראָגען, אַז דו זעהסט גאָרנישט, וואָס עס טוט זיך אַרום דיר.

ווייטער איז די געשיכטע אַזוי: ביידע זענען זיי היינט געקומען שפּעטער פון אַלעמען, און ביידע כמעט אין דערזעלבער צייט, ער מיט א פּאָר מינוטען נאָך איהר... ביידע זענען זיי אַריינגעפאַלען, פערסאַפּעט, אָהן אַ אָטעם, און האָבען זיך פערענטפערט. נו, פאַלט עס דיר נאָך אַלץ נישט איין, אַז עס איז נישט געווען קיין צופאַל, וואָס זיי זענען ביידע געקומען אַזוי שפּעט?.. זיי האָבען ביידע פערשפּעטיגט... יאָ, צוזאַמען... זיי האָבען אוודאי פערבראַכט דעם גאַנצען נאָכמיטאָג, און עס האָט זיך געמאַכט, אַז עס האָט זיך פערצויגען לענגער ווי זיי האָבען געהאַט גערעכענט... ווער ווייסט, אפשר זענען זיי פאַרנאַכט איינגעשלאָפען...

— וואָס, דו גלויבסט, זיי זענען...

— יאָ, יאָ, זיי זענען געליבטע... עס וואַרפט זיך דאָך פּשוט אין די אויגען... איך האָב שוין פון לאַנג געהאַט א פערדאַכט אויף זיי... איצט אָבער בין איך זיכער...

עס הייסט, אַז די גאַנצע געשיכטע מיט'ן אויטאָמאָביל וואָס איז געבליבען שטעהן אין מיטען וועג, איז אַן אויסגעטראַכטע? איך קאָן זיך עפּעס נישט פאָרשטעלען, אַז סילוויע זאָל קאָנען זאָגען אַזאַ ליגען... וואָס רעדסטו, זי איז דאָך אָבער פאָרט געווען מיט ליזע לענגער...

— ביזט אַזוי נאַאיוו, לעאָן. ליזע לענגער איז איהרע אַ נאָהענטע חברטע, און זי וועט זאָגען אַלץ. וואָס סילוויע וועט איהר הייסען... איצט זעהסטו שוין, ווי נישט קלוג עס איז געווען פון דיר אויסצושרייען פאַר אַלעמען, און בעזונדערס פאַר איהר מאַן, אַז סילוויע און מאַרק...

— יאָ, יאָ, ביזט טאַקע גערעכט, — האָט לאַרבער צוגעגעבען, — גאָר ווייס, אַז מען דאַרף זיך אַזוי היטען מיט א וואָרט...

* * *

פון יענעם טאָג אָן האָבען סילוויע'ס אַלע פריינט געוואוסט, אַז זי איז מאַרק'ס געליבטע. עס איז אין גיכען געוואָרען ביי אַלעמען אַן אָנגענומענע זאַך. מען האָט אָנגעהויבען קוקען אויף זיי, ווי מען האָט געקוקט אויף אַנדערע פערליבטע פּאָרלעך, דאָס הייסט מיט א בעוואונדערער, שטילער סימפּאַטיע ווען מען האָט געוואָלט איינלאַדען סילוויען אויף אַן אָוונט, האָט מען אויך איינגעלאַדען מאַרק'ן. מאַרק'ס פריינט האָבען איהם אויך נישט איינגעלאַדען אַליין, נאָר מיט זיין שטענדיגער בעגלייטערין. מ'האָט זיי צוזאַמען אוועקגעזעצט צוזאַמען ביים טיש, וויסענדיג דערמיט, אַז מען גיבט זיי דאָס ליבע ווי עפּעס אַזוינס, וואָס בעדאַרף אַזוי זיין, און עס וואָלט גאָרנישט געווען שעהן, ווען מען זאָל זיי פונאַנדערשיידען און זעצען באַזונדער.

סילוויע'ס מאַן האָט גאָרנישט געקאָנט טאָן דערצו. ער האָט געוואוסט פון דעם סקאַנדאַל, און האָט ביטער געשוויגען, פון קיין גט האָט ער אויך נישט געקאָנט טראַכטען. ערשטענס, וואָלט אַ גט ערשט געווען אַן אָפענער סקאַנדאַל, פאַר וועלכען ער האָט זיך געשראָקען, און צווייטענס, האָט ער נאָך אַלץ נישט געהאַט קיין פעסטע בעווייזען פון זיין פרוי'ס פאַלשקייט אַ חוץ דעם, וואָס זי און מאַרק האָבען פערשפּעטיגט צו קומען צו די לאַרבערס. עס איז טאַקע געווען א גוטער בעווייז פאַר איהם און פאַר די אַנדערע געסט, אָבער דאָס געזעץ פאָדערט שטאַרקערע בעווייזען, פעליקס סאַלטער האָט דעריבער זיך געמאַכט האַרץ און געלאָזט זיין פרוי צופריעדען. ער האָט זי בעהאַנדעלט [illegible] זי וואָלט געווען איינגעגאַנגען א פרעמדע.

עס זענען אַזוי פאַראיבער עטליכע וואָכען. סילוויע און מאַרק האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפען ביי זייערע פריינט און זיך געפונען גאָר אומגעריכט איינס לעבען אַנדערען ביים טיש.

זיי האָבען קלאָר געלייענט פון די אַרומיגע בליקען, אַז מען האָט זיי געהאַלטען פאַר א פערליבט פּאָרעל, סילוויע'ס מאַן האָט איהר אויף יעדען טאָג דערמאָנט וועגען דעם, — צוערשט מיט סצענעס פון איפערזוכט, דערנאָך מיט זיין שטילשווייגען, מיט זיין פרעמדקייט.

דער ליגען האָט זיי ביידען אַרומגעוויקעלט, פערבונדען צוזאַמען. עס איז אַ מאָל געווען דער ריינער אמת, אַז סילוויע איז טאַקע אויסגעפאָהרען מיט איהר חברטע ליזע לענגער, עס איז אויך געווען אמת, אַז אַן אויטאָמאָביל האָט דעמזעלבען טאָג אָפּגעשפּריצט מאַרק'ן פון קאָפּ ביז די פיס מיט בלאָטע. זייער פערשפּעטיגען יענעם אָוונט איז געווען א ריינער צופאַל. אָבער ווער וואָלט זיי געגלויבט? דער ליגען האָט זיי פערפּלאָנטערט אין א נעץ און זיי האָבען זיך נישט געקאָנט אַרויספּלאָנטערען. און עס איז געווען פאַר זיי בעזונדער א שאַרף פערגעניגען צו מאַכען פון דעם ליגען אַן אמת ; ווערען געליבטע.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און געשלעכטס־קראַנקהייטען, מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.
עלעקטראָליזען.
נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. ווענטאָג פון 9—1 בייטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזען.

צווײ מאַראַנען

אַ געשיכטע פון נאַצי־דייטשלאַנד

פון חיים בערג.

(1

אַ ווערטער־דועל צווישען צוויי דיפּלאָמאַטען

אין איינעם פון די הייסע מהומה־טעג אין היטלער־לאַנד איז אין דער שפּאַנישער געזאַנדטשאַפט אין בערלין פאָרגעקומען אַזאַ געשפּרעך צווישען דעם שטעל־פערטרעטער פון געזאַנדטען און אַ הויכען דייטשען דיפּלאָמאַט:

— מאַרקיז! — האָט געזאָגט דער דייטשער דיפּלאָמאַט, — דער מיניסטער האָט מיך געשיקט אויסצודריקען זיין גרויסען טיפען בעדויער'ן מיט דעם טרויעריגען אינצידענט און אייך איבערצוגעבען זיין פערזיכערונג, אַז די שולדיגע אין דעם אינצידענט וועלען שטרענג בעשטראָפט ווערען.

דער דייטשער דיפּלאָמאַט האָט דערוואַרטעט, אַז די ווערטער זאָלען ווירקען ווי אַ גליהענדער אייזען אויפ'ן קערפּער. ער האָט געמיינט, אַז דער מאַרקיז וועט עקספּלאָדירען און איהם בעגיסען מיט הייסען פּעך פון צאָרן און בעליידיגונגען, און האָט זיך דיפּלאָמאַטיש צוגעגרייט פאַר דער אַטאַקע. ער האָט זיך אָבער אָפּגענאַרט.

— וואָרום זאָלען די כוליגאַנעס בעשטראָפט ווערען, באַראָן? — האָט דער מאַרקיז געפרעגט רוהיג און גלייכגילטיג, אַזוי ווי דער גאַנצער מיאוסער אינצידענט וואָלט פּאַסירט נישט מיט איהם, נאָר מיט אַ זייטיגער פּערזאָן. ער האָט אָבער דערביי אַרויסגעריסען זיין האַנט פון דער פעטער, שווייסיגער לאַפּע פון דעם גרויסען דייטש־מיט אַ שנעלער בעוועגונג, ווי מיט אַ געפיהל פון פיזישען עקעל.

די פראַגע האָט דעם באַראָן צוטומעלט. זיין רויטער פּנים איז געוואָרען נאָך רויטער און אַ שווייס איז אַרויסגעטראָטען אויף זיין שטערן.

— וואָס רעדט איהר, מאַרקיז! בעליידיגען אַ דיפּלאָמאַט פון אַ פריינדליכער מלוכה, דאָס איז נישט דערלויבט. דאָס קאָן נישט געדולדעט ווערען....

— די באַרבאַרען זענען נישט שולדיג... איהר האָט דאָס זיי געלערענט, זיי געשולט פאַר דעם.

און דער מאַרקיז האָט אויפגעהויבען זיינע אויגען און האָט אָנגעמאָסטען דעם דייטשען דיפּלאָמאַט מיט אַ לאַנגען בליק פון טיפער פאַראַכטונג. כמעט מיט עקעל, און דעם באַראָן נאָך מעהר צעטומעלט מיט דעם בליק.

— מיר... מיר האָבען זיי געשולט... צו בעליידיגען דיפּלאָמאַטען אין גאַס?... אום גאָטעס ווילען, מאַרקיז! וואָס פאַלט אייך איין? איהר שפּאַסט, מאַרקיז!

— ווער דען האָט געלערענט די פּאָליציי צו כאַפּען אָרעמע, אומשולדיגע יודען אין די גאַסען, צופּען און רייסען ביי זיי די בערד און זיי באַרבאַריש פּייניגען... די ברוינע העמדלעך האָבען דאָך געטראָגען צייכענס פון פּאָליציאַנטען.

דער דייטשער דיפּלאָמאַט האָט זיך צוגעגרייט צו פערשיידענע ווענדונגען, צו הערען אַזוינע אומדיפּלאָמאַטישע רייד פון אַ דיפּלאָמאַט האָט ער זיך נישט געריכט. די ווערטער האָבען פּשוט פאַרלעצט אַלע געזעצען פון דער דיפּלאָמאַטישער שפּראַך. רעדען דען אַזוי אומגעלומפּערט אָפען צווישען זיך דיפּלאָמאַטען? ווייטער האָט איהם הויפּטזעכליך טיף שאָקירט דאָס, וואָס אַט דער שפּאַנישער מאַרקיז נעהמט זיך גאָר אָן פאַר יודישע בערד, וואָס איז בכלל זיין עסק זיך צו מישען אין די אינערליכע אַנגעלעגענהייטען פון דער מדינה, צו וועלכער ער איז געשיקט אַלס דיפּלאָמאַט. מילא, אַז דער פּוילישער געזאַנדטער נעהמט זיך. אַז פאַר די יודישע בערד, איז דאָס דיפּלאָמאַטיע, פאַר איהם איז דאָס אַ געלעגענהייט צו ווייזען דער וועלט, אַז די פּאָליאַקען זענען פיינע מענשען. וואָס אָבער האָט דערמיט צו טון דער שפּאַניער? וואָס פאַר אַ שלעכטער דיפּלאָמאַט דער מאַרקיז איז דאָס! — האָט איהם כמעט שוין ווי בעליידיגט דער באַראָן; און דאָס אַליין האָט איהם שוין דערמאַהנט, אַז וויכטיגער פון אַלץ איז נישט צו ענטפערען אויף דער בעליידיגונג, וואָס זיין רעגירונג און ער פערזענליך האָבען איצט געקראָגען. נאָר צו געווינען דעם דיפּלאָמאַטישען טורניר, ער האָט דערפאַר שנעל בעהערשט זיין אויפגעבראַזטען כעס, פערטריבען די בייזע גרימאַסען פון זיין ברייטען, פעטען פּנים און זיך גוטמוטיג צולאַכט:

— מיר קאָנען זיך נישט העלפען, מאַרקיז! איהר ווייסט דאָך, „אַז מען האַקט האָלץ פליהען שפּענער“, כאַ־כאַ־כאַ! קאָן איך זיך זעצען?

און נישט וואַרטענדיג אויף אַן איינלאַדונג, האָט ער זיך אַליין צוגעזעצט מיט אַ „דאַנקע שעהן“, אַרויסגענומען זיין סיגאַרעטען־פּושקעלע און דערלאַנגט זי דעם מאַרקיז. דער מאַרקיז האָט זיך אָפּגעזאָגט. דער באַראָן האָט אַליין פעררויכערט, נישט אַראָפּלאָזענדיג זיינע לאַכענדע אויגען פון שפּאַניער, וועלכער איז נאָך געשטאַנען אָנגעבויגען מיט די הענד אויפ'ן טיש.

דער באַראָן האָט געכאַפּט אַ קוק אויף די צוויי ווייסע און קליינע פרויען־הענטלעך פון דעם שפּאַניער, וועלכע האָבען געציטערט און פערראַטען זיין דערשטיקטע אויפרעגונג און כעס — א גרויסען איבערוועבענסטען שטורם, וועלכען ער האָט זיך בעמיהט צו בעהאַלטען פון באַראָן מיט אַ געמאַכטער נאַכלעסיגער רוהיגקייט.

דער באַראָן האָט זיך שוין געפיהלט גאַנץ רוהיג און גרייט פאַר אַ דיפּלאָמאַטישען טורניר, אין פולער זיכערקייט פון זיג איבער'ן שפּאַניער.

— איהר האָט דאָך ערשט אַלייך דורכגעמאַכט א רעוואָלוציע, מאַרקיז, מוזט איהר דאָך וויסען, וואָס אַ רעוואָלוציע איז. אַ רעוואָלוציע איז נישט קיין פּאַראַד און נישט קיין אָפּערע־פאָרשטעלונג, וועלכע מען קאָן רעזשיסירען אין פאָראויס ביז צו דער קלענסטער איינצעלהייט,

— יאָ, מיר האָבען דורכגעמאַכט אַ רעוואָלוציע, אָבער נישט געריסען קיין יודישע בערד אין די גאַסען און נישט געשלאָגען קיין יודישע פרויען — האָט איהם דערויף געענטפערט דער מאַרקיז, זיך ענדליך צוזעצענדיג צום טיש, אַזוי ווי ער וואָלט דערמיט אָנגענומען אַן איינלאַדונג צום טורניר.

— וואו האָט איהר געהאַט יודישע בערד צו רייסען? כאַ־כאַ־כאַ! איהר זענט פון זיי פּטור געוואָרען נאָך אין 1492, און מיר, דייטשען, זענען אייך שרעקליך מקנא. הלוואי, וואָלטען מיר עס דאַן געטון, ווען פערדינאַנד און איזאַבעלא האָבען זיי אַרויסגעטריבען. אנשטאָט דעם האָבען מיר אַ היבשען טייל פון זיי אויפגענומען ביי זיך און בעצאָהלט אַ גרויסען שטראָף.

פאַר דעם דייטשען פעטען חזיר איז נישט כדאַי צו וואַרפען פּערעל — האָט ביי זיך בעשלאָסען דער מאַרקיז און האָט אַ קוועטש געטון אַ קנעפּעל ביי זיין טיש, רופענדיג דעם לאַקיי.

אַ חוילע האָבען ביידע דיפּלאָמאַטען געשוויגען. דער טעמפּעראַמענטפולער שפּאַניער האָט זיך אָבער נישט געקאָנט איינהאַלטען:

— איך וועל אייך מאַכען אַ פאָרשלאָג — האָט דער מאַרקיז אונטערגעבראָכען דאָס שווייגען מיט אַ שמייכעל און האָט אָנגעשפּאַרט דעם גרויסען קאָפּ געדיכטע ווי פעך־שוואַרצע האָר אויפ'ן רעכטען ווייסען הענטעל, דער באַראָן האָט ווידער געכאַפּט א קוק אויף דעם שפּאַניערס קליינע און שעהן געשניטענע פרויען־הענטלעך און א ציטער פון בעגעהר איז דורכגעלאָפען דורך זיין גרויסען, פעטען גוף...

— הענטעלעך פון אַ פּרימאַדאָנאַ — האָט זיך געטראַכט דער דייטש.

— וואָס איז דער פאָרשלאָג, מאַרקיז?

— גיט אונז די יודישע פּראָפעסאָרען און וויסענשאַפטסלייט אייערע, די יודישע אינדוסטריאַליסטען און פינאַנסיסטען, און שפּאַניע וועט זיי אויפנעהמען מיט'ן גרעסטען כבוד. מיר וועלען ביי אייך צונעהמען אַזוי פיל יודען. ווי איהר האָט אויפגענומען שפּאַנישע יודען נאָכ'ן גירוש פון 1492

— נעהמט אייך אַלע! מיט פערגעניגען, מאַרקיז! כאַ־כאַ־כאַ! מיר וועלען בעצאָהלען אפילו די פראַכט, כאַ־כאַ־כאַ!

דער מאַרקיז האָט זיך איבערגעבויגען אין טיש און אַריינגעשריגען דעם באַראָן גלייך אין פּנים אַריין:

— איהר זענט אַ פערדאַמטער ליגנער, באַראָן!

דער באַראָן איז געוואָרען ווייס, צוריק רויט און ווידער ווייס פון דער בעליידיגונג.

— איהר וועט די יודען נישט אַרויסלאָזען! איהר דאַרפט זיי פּייניגען און מאַטערען. ווען איהר פּטור פון די יודען און פון דער יודען פראַגע, האָט איהר נישט מעהר קיין אָטעם צו לעבען אַלס אַ פּאַרטיי, ווערט איהר פולשטענדיג באַנקראָט, ווייל אייער גאַנצער פּראָגראַם איז נישט מעהר ווי אַ גרויסער שווינדעל. דאָס פאָלק וועט אייך שפּעטער אויפהענגען און צורייסען אויף שטיקער.... איהר האָט מיט אייער אַנטיסעמיטיזם זיך אַרויפגעקלעטערט צו מאַכט און איהר מוזט האָבען דעם לייטער נעבען זיך.

אַ צוטומעלטער האָט דער באַראָן שוין ווייטער נישט געוואוסט ווי אַזוי צו געבראַוכען זיין דיפּלאָמאַטישע שווערד און וואָס פאַר אַ בעוועגונג צו מאַכען: זאָל ער זיך בעליידיגען אָדער אַרויסלאַכען ווי עס איז די גראָבע בעליידיגונג.

(ווייטער זונטאָג).

מלוכה־איבּערהעריש אין ליטע?

ס'מיליטער שטיצט וואָלדעמאַראַס'ן. — קלאַנגען, אַז וואָלדעמאַראַס איז געוואָרען פּרעמיער און לויט אַנדערע ידיעות איז וואָלדעמאַראַס אַרעסטירט

ריגע, 7 (ספּ. טעל.)

פון קאָוונע איז אָנגעקומען אַ ידיעה, אַז סמעטאָנאַ איז אין קאָוונער גאַרניזאָן, אונטערן איינפלוס פון נאַכט־איבּונגען, געמאַכט געוואָרען אַ פּראָבע אַליאַרם און דאַבּיי האָבּען וואָלדעמאַראַס'עס אָנהענגער געפּרובּט צו מאַכען אַ מלוכה־אַטענטאַט. עס זענען אויך דערביי געפאַלען אַ סך שאָסען. דער אינצידענט איז ליקווידירט געוואָרען און די פּראָבע האָט זיך נישט איינגעגעבּען. איצט דערשט רוהע אין שטאָט.

דאָס דאָזיגע געשעהעניש שטעהט אין צו־זאַמענהאַנג דערמיט, וואָס וואָלדעמאַראַס שטרעבּט צוריקצוקומען צו דער מאַכט און וויל אַריין אין דער רעגירונג.

ריגע, 7 (ספּ. טעל.)

פון קאָוונע איז אָנגעקומען אַ ידיעה, אַז אין קאָוונע איז אויסגעפיהרט געוואָרען אַ טיילווייזער מלוכה־אַטענטאַט. אונטערן דרוק פון מיליטער איז וואָלדעמאַראַס אַריין אין דער רעגירונג.

אייניגע מיניסטאָרען פון דער רעגירונג זענען אַרעסטירט געוואָרען. צוליב דעם, וואָס עס איז איבּערגעריסען די קאָמוניקאַציע מיט קאָוונע, איז נישט פאַרהאַן קיין מעגליכקייט אויסצופאָרשען די ריכטיגקייט פון די ידיעות.

בערלין, 7. (ספּ. טעל.)

די דייטשע אינפאָרמאַציע־ביוראָ איז מודיע, אַז די ידיעות וואָס קומען פון קאָוונע זענען נישט קיין גענויע און גיבּען נישט קיין קלאָר בּילד פון דער סיטואַציע.

עס קורסירען גע־גענזייטיגע קלאַנגען, לויט איין ווערסיע איז געקומען צו אַ הסכם אַז וואָלדעמאַראַס זאָל ווערען פּרעמיער און אויסערן־מיניסטער און לויט אַנדערע ווערסיעס זאָל מען האָבּען וואָלדעמאַראַס'ן צוריק אָפּגעשטעלט און זיין וואוינאָרט האָט די רעגירונג וויל זיך נישט איהם ענטקעגענשטעלען.

די סיטואַציע איז אויף אַזוי פיל נישט קלאָר,

אַ פאָרמאַציע לויט־פליהער און אַנ'אָפּטיילונג טאַנקען זענען פאַר וואָלדעמאַראַס'ן און זיי זענען דאָס געוועזען די איניציאַטאָרען פון דער מלוכה־איבּערקעהעניש.

דאָס הויז פון פּרעזידענט סמעטאָנאַ איז בּעזעצט מיט דריי הונדערט מענשען.

בערלין, 7. (ספּ. טעל.)

אַן אַמעריקאַנער אַגענטור איז מודיע פון קאָוונע, אַז דער פּרוב פון מיליטער צו שטעלען וואָלדעמאַראַס'ן בּראש פון דער רעגירונג האָט זיך נישט איינגעגעבּען. די רעגירונג בּעהערשט די לאַגע.

בערלין, 7. (ספּ. טעל.)

אין די בּערלינער פּאָליטישע קרייזען, האָט די ידיעה וועגען אַ מלוכה־איבּערקעהרעניש געמאַכט אַן אומגעהויערן רושם.

בערלין, 7. (ספּ. טעל.)

אַ מאַסגעבּענדע בּערלינער קוועלע האָט בּעקומען דורך אַ דייטשען וועג אַן אינפאָרמאַציע פון קאָוונע, אַז די מלוכה־איבּערקעהרעניש איז ליקווידירט און וואָלדעמאַראַס איז אַרעסטירט.

קרוב 70 יודישע אדוואקאטען

פערלירען די בּעשעפטיגונג אין דער וויענער שטאָדט־פערוואַלטונג

ווין, 7, (יט"א). אין גוט־אינפאָרמירטע קרייזען ווערט די צאָהל יודישע אַדוואָקאַטען, וועלכע האָבּען פערלירען זייער בּיז־איצטיגע בּעשעפטיגונג אין דער וויענער שטאָט־פערוואַלטונג, אָפּגעשאַצט אויף קרוב 70. די דאָזיגע אַדוואָקאַטען בּעקומען שוין מעהר נישט קיין נייע אויפטראַגען פון וויענער מאַגיסטראַט. אַלע נייע אויפטראַגען ווערען פערטיילט נישט־יודישע אַדוואָקאַטען.

צו אלע איינוואוינער!

די נישט־לאַנג פאָרגעקומענע ציהונג פון דער 4־טער קלאַס האָט זיך ווידער פערענדיגט מיט אַ גרויסען ערפאָלג פאַר אונזערע נ' שפּילער, וועמען מיר האָבּען אויסגעצאָהלט פאַר אונזערע געווינענע לאָסען די קאָלאָסאַלע סומע

600.000 זל.

בּירגער! מיר טרעטען איצט צו צו דער 30־טער מלוכה־לאָטעריע!

זאָל יעדער זיך שטעלען אין די רייהען פון די אָנטיילנעהמער פון דער 1־טער קלאַס און איינקויפען אַ לאָס אין דער גרעסטער אין לאָדז קאָלעקטור

ס. יאַטקאַ פּיעטריקאַווער 22

נוצט אויס די געלעגענהייט! די העכסטע צייט! קירצליך ציהונג!

פעליקס וואַרבּורג — עהרען־דאָקטאָר פון יוד. טעאָלאָגישען סעמינאַר אין ניו־יאָרק

ניו־יאָרק, (יט"א). דער יודישער טעאָלאָגישער סעמינאַר האָט אָנהויב הייינטיגע וואָך ערטיילט פעליקס וואַרבּורגן דעם עהרען־דאָקטאָראַט פון העבּרעאישער ליטעראַטור. דר. סירוס אַדלער, דער פּרעזידענט פון סעמינאַר האָט אין דער בּעגריסונגס־רעדע אונטערגעשטראָכען די גרויסע פערדינסטען פון ה' וואַרבּורג פאַר דער פלעגע פון יודישען סטודיום אין אַמעריקאַ, אייראָפּאַ און א"י.

אַנ'עהרען־דאָקטאָר דיפּלאָם איז אויך ערטיילט געוואָרען אין אַפוועזענהייט, דעם בּעריהמטען יודישען געלעהרטען פון אונגאַרן ראַבּינער דר. שמואל לעוו, וועלכער רעפּרעזענטירט אין דער אויבּערשטער קאַמער פון אונגאַרישען פּאַרלאַמענט די יודישע רעפאָרם־קהלות אין אונגאַרן.

א פּיערטעל מיליאָן דאָלאַר אויף הילף פאַר דייטשע יודען

טאָראָנטאָ (יט"א) די סעסיע פון דער עקזעקוטיווע פון אַלקאַנאַדישען יודישען קאָנגרעס האָט בּעשלאָסען זאַמלען אַ פּיערטעל מיליאָן דאָלאַר אויפ'ן הילפס־פאָנד פאַר די דייטשע יודען. די זאַמעל־קאַמפּאַניע זאָל פאָרקומען אין סעפּטעמבּער.

נאַציס בּעשמירען מיט האַקענ־קרייצען די סינאַגאָגע אין קאָפּענהאַגען

קאָפּענהאַגען. (יט"א). אין משך פון דער נאַכט איז די פראָנט־וואַנט פון דער קאָפּענהאַגענער סינאַגאָגע בּעשמירט געוואָרען מיט אַנ'אויפשריפט אין רויטער פאַרבּ „ניעדער מיט דער יודישער הערשאַפט! — די נאַציאָנאַל סאָציאַליסטישע פּאַרטיי". חוץ דעם איז די וואַנט בּעשמירט געוואָרען מיט האַקענקרייצען.

קינא „ROXY"

20 נאַרוטאָוויטשאַ 20.

היינט פּרעמיערע!

רעוואָלוציאָנס־פילם פון דער פּראָדוקציע „Sowkino" Moskwa א. ג.

ZIEMIA PRAGNIE

אין די הויפּטראָלען:

Kira Andronikowa

Michał Winogradow

דער פילם ווערט געזונגען און גערעדט אינגאַנצען אין רוסיש.

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבּע.

פּרייזען פון 1.09, 1.60 און 2.20 זל.

אָנהויב אין די געזו. טעג 4 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און יום־טוב — 12 בּייטאָג.

וויכטיג פאַר אַלע!

לאַמפּען־פאַבּריק

א.ריידער

פּילסודסקיעגאָ 66 (ווסכאָדניאַ)

טעל. 167-64

נעהמט אָן צו פערניקלען, פּער־זילבּערן (פּלאַטערירען), אָקסידי־רען און ז. וו. אַלערליי זאַכען פון הויזליכען געבּרויך (ווי לאַמפּען, גאָפּעל א. ז. וו.) ווי אויך פון טעכנישען געבּרויך.

פּרייזען צוגענגליך! אויספיהרונג סאָליד!

פאַבּריק־לאַגער: פּילסודסקיעגאָ 56, טעל. 167-64

בּיי די קברים פון רמבּ"ם און ר' מאיר בעל הנס

(פון אַ בּעזוך אין טבריה)

פון מ. דאַנציס

איך גאָה אַרויס אויפ'ן בּאַלקאָן הינטער דעם האָטעל, וואו מיר שטעהען איין. אַ מויערל שלאָגט אָפּ מיט ווייטקייט אין דער פינסטער. איך דערהער טריט הינטער זיך, און דערזעה דעם בּעל־הבּית פון האָטעל, ער זאָגט צו מיר:

„אָט דאָס איז דעם רמבּ"מ'ס קבר...

„דעם רמבּ"מ'ס קבר?"... אַזוי בּאַהענט ווי מיט דער האַנד צו דער לאַנגען. שיילט זיך אַרויס פון דער פינסטערניש זיין לעגענדאַרע געשטאַלט אין כאַלאַט און טאַרבּוש, מיט דעם הויכען, פערטראַכטען שטערן. שיילט זיך אויך אַרויס אין דער פינסטערניש זיין לעבּען און ווירקען: שפּאַניע, מאַראָקאָ, עגיפּטען, דערנאָך ארץ־ישראל, וואו ער האָט זיין קבר געפונען. ער, וואָס איז אַריין אין דער געשיכטע מיט די ווערטער: „ממשה עד משה, לא קם כמשה".

שפּעטער זענען מיר געגאַנגען צו דעם קבר. ס'איז געווען גאַנץ פריה און דער טויער איז נאָך געווען פערשלאָסען, זענען מיר געשטאַנען אַ ווייל אַרום פאַרקאַן און געוואַרט. אַ יודענע איז געקומען מיט אַ בּינטעל שליסלען און דעם טויער פאַר אונז געעפענט. אַ בּעשיידענער קבר און אַ בּעשיידענע מצבה, נישט נאָר ווי עס פּאַסט זיך פאַר איהם, דעם פריינד פון גייסט. פריהער איז אָבער געווען נאָך ערגער. דער קבר איז אַ לאַנגע צייט געווען פערלאָזען און אַראָבּער פלעגען פּאַשען דאָרטען דייערע ציגען.

מיר זענען בּיים קבר פון ר' מאיר בעל־הנס, אַ גרויסער הויף מיט געבּיידעס. איין געבּיידע בּיי דער זייט, ווי אין אַ וואַנט אַריינגערוקט, איז די אשכנזישע שוהל, די צווייטע אין פראָנט, צו וועלכער טרעפּ פיהרען, איז די שוהל פון די ספרדים. געפינט זיך דער קבר פון רבּי מאיר בעל הנס אין דער ספרדישער שוהל.

דער קבר איז בּאַלד בּיים אַריינגאַנג. אַ גרויסע, געקאַלכטע מצבה. אַרומגעצוימט מיט אייזערנע גראַטעס. אייל־לעמפּלעך פלאַמען מיט זייערע קניטלעך אין בּעקענעס אַרום די גראַטעס, בּיי די געזימסען אַרום דעם געוועלבּטען סופיט און אַרום דער גרויסער מנורה, אומצייליגע אייל־לעמפּלעך וואָס ציטערען אין טונקעלען חלל מיט זייערע דינע, שמינקעלדיגע פייערלעך. און אַ גרויסע, אייזערנע פּושקע אָנגעקלאַפּט בּיי דער זייט מיט די ווערטער: „קופּת ר' מאיר בעל הנס". בּעטראַכט איך אָט די פּושקע — דעם זיידען פון מיליאָנען ר' מאיר בעל הנס פּושקעס, וואָס זענען איבּער יודישע הייזער צושפּרייט, אומעטום, וואו יודען געפינען זיך נאָך.

אין שוהל דרעהען זיך אום אַ פּאָר ספרדישע יודען אין פאַרביגע כאַלאַטען מיט טאַרבּושען אַרום די קעפּ. איינער אַנ'עלטערער מיט אַ גרויס געדיכט בּערדעל אַרום דעם קופּער־הויטיגען פּנים און גרויסע, פערטרונקענע אויגען איז דער חכם. מען גיט אונז שלום־עליכם. איינער דערלאַנגט אונז שווייגענדיג ליכטלעך אין די הענד, הייסט זיי אונז אָנצינדען אין דעם פייער פון אַ לעמפּעל. דערנאָך

צינדען מיר אָן לעמפּלעך אין דעם גרויסען בּעקען. פלאַמען אויף בּייע קנויטלעך, זינגט אויף דער אייל מיט אַ שטילען זשומען ווי זומער־פליגען. און מ'־מאַכט פאַר אונז „מלאַ'ס" פאַרן א־ון קודש. מ'־זינגט אויס די נעמען פון די נאָהענט־פערשטאָרבּענע. מיר וואַרפען אַריין געלד אין דער גרויסער פּושקע. העבּד שטרעקען זיך צו אונז. דערלאַנגען מ'יר יעדען אַ נדבה. די ערשטע קריגט דער „חכם" וואָס שטעהט בּיי דער זייט און בּעטראַכט אונז מיט זיינע קלוגע אויגען. דערנאָך די אַנדערע דריי.

שטעהען מיר אין דער שוהל, וואָס איז אויסגע־האַנגען מיט פאַרביגע טעפּיכער אויף די ווענט. אין דרויסען שרפה'ט די זון און דאָ איז קיהל ווי אין אַ קעלער. דער „חכם" און די דריי יודען בּעוועגען זיך מיט די ווייכע פאַנטאָפּעל איבּערן שטיינער־נעם דיל. שפּאַצירען אום מיט אַ פאַרזיכטיגקייט, די וואָלטען מורא געהאַט אימיצענס מחשבות איי־בּעררייסען, אָהער די רוה פון דעם הייליגען ר' מאיר בּעל הנס שטערען. הערשט אַ שטילקייט צווישען די מויערדיגע ווענט. אַ שטילקייט אַנ'־אומערדישע, עס הערט זיך נאָר דאָס זשומען פון דעם אייל אין די לעמפּלעך און דאָס שאַרען זיך פון ווייכע פאַנטאָפּעל אויף שטיינער.

מיר געהען אַריין אין דער ישיבה, אַ חדר מיט פריזבּעס אַרום די ווענט, איבּערגעפּאַקט מיט ראַגאָזשעס. די זון בּרעכט זיך דורך קליינע פענס־טערלעך מיט גראַטעס, אויף די פריזבּעס זיצט מען און מען לערנט. אַרום 25 ספרדישע יודען קומען אַהער לערנען יעדען טאָג. ס'איז שוין אָבער שפּעט און מ'איז זיך צעגאַנגען, זענען פערבּליבּען נאָר

דער „חכם" און די דריי שמשים.

זענען מיר אויפ'ן הויף און שטעלען זיך אָפּ בּיים סלופּ מיט'ן בּרייטען שטיינערנעם בּעקען, אָט דאָ צינדט מען יעהרען יאָהרצייט פון ר' מאיר בעל הנס די הדלקה. טויזענדער יודען פערזאַמלען זיך, תפילות און מזמורים פערקלינגען די לופט, און מען טאַנצט אַ גאַנצע נאַכט אַרום די פייערען. און געזאַנג און פלאַם וועלען די אַרומיגע קברים, צוטראָגען זיך העט־ווייט איבּער די גליל־בּערג.

* * *

שפּעטער האָט מיר דער בעל־הבית פון האָטעל, וואָס וואוינט שוין 12 יאָהר אין טבריה, דערציילט טשיקאַווע זאַכען וועגען די חלוקה־יו־דען, וואָס לעבּען פון ר' מאיר בעל הנס.

אין דער גאַנצער וועלט זאַמעלט מען פאַר ר' מאיר בעל הנס, וואָס איז בּיים לעבּען נישט געווען קיין גרויסער בעל־הוצאה. ער און זיין געטרייע פרוי ברוריה האָבּען געלעבּט מן הסתם גאַנץ בּעשיידען. שוין יאָהרען און דורות ווי איך יעדער פרומער יודישער הויז געפינט זיך אַ ר' מאיר בעל הנס פּושקע. און בּיי יעהדער געלעגענ־הייט וואַרפט מען אַריין אַ מטבע אין דער פּושקע. קלייבּען זיך אָן די מטבעות אין אַ גרויס פער־מעגען. ווי קומט אָבער אַהין דאָס געלד? וויפיל דערגרייכט קיין טבריה? דאָס ווייסט קיינער נישט. וואָרום ס'איז נישטאָ קיין חשבון, וואָס די טבריה'ר יודען ווייסען יאָ איז, אַז עטליכע צעהנדליג ספּרדי־שע „חכמים" און גלאַט בּטלנים מאַכען אַ פיין לע־בּען פון דער חלוקה. פערהאַנען יודען אין טבריה, וואָס האָבּען אייגענע הייזער, קראָמען, און דאָך זאָגען זיי זיך נישט אָפּ פון חלוקה, זייערע טאַטעס און זיידעס האָבּען זיי עס געלאָזען „בּירושה".

געהט אָבער אונטער לעצטענס בּיסלעכווייז אויך די חלוקה, די אַלטע חלוקה־יודען שטאַרבּען אויס, זייערע קינדער שעהמען זיך מיט דער שנאָרעריי: די געהען בעסער אַרבּייטען אין די קאָלאָניעס און קבוצות אַהער זיי לערנען זיך מלאכות.

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס־גימנאַזיום (Kategorja A)

מעדכען־גימנאַזיום

און פּריוואַטע פּאָווזשעכנע שולע

Marji Hochsteinowej

טעל. 214-27 23 וואָלטשאַנסקאַ 23 טעל. 214-27

איינשרייבּונגען אין די גימנאַזיאַל־קלאַסען, ווי אויך אין די פּאָווזשעכנע שולע נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך (חוץ שבת און יו"ט) פון 9 בּיז 2 און פון 4 בּיז 6.

געקומען צו א הסכם

מכח דעם פלעביסציט אין סאאר־געביט

אין דער צייט, ווען אין זשענעווע זענען פאר־געקומען די שווערע און אויסזיכטסלאזע אונטער־האנדלונגען מכוח דער אלגעמיינער אנטוואפנונג, איז געקומען צו א הסכם צווישן די פאראינטערע־סירטע צדדים, דהיינו צווישן דייטשלאנד און פראנק־רייך מכוח דעם פלעביסציט אין סאאר־געביט, דאס הייסט מכוח דער פראגע, אין וועלכער די בײדע לענדער זענען דירעקט און אופ׳ן העכסטען אופן פאראינטערעסירט.

לויט׳ן ווערסאילער טראקטאט דארף די פראגע וועגען ווייטערדיגען גורל פון סאאר־געביט געלעזט ווערען דורך א פלעביסציט פון דער בעפעלקערונג פופצען יאהר נאכ׳ן אריינטרעטען אין קראפט פון ווערסאלער טראקטאט. דער דאזיגער טערמין דער־גענטערט זיך איצט, דהיינו אין יאנואר פון קומענדיגען יאהר. פארמעל זענען אין דעם ענין מעגליך דריי פארלייגען: אדער אז דער געביט זאל צוריקגיין צו דייטשלאנד, אדער עס זאל בלייבען א באזונדערער געביט אונטער דעם פראטעקטא־ראט פון דער פעלקער־ליגע, אדער דער געביט זאל אריבערגיין צו פראנקרייך. פראנקרייך האט רעכט אויף א פארגיטיגונג פאר די קוילען־גרובענס, וועלכע געפינען זיך איצט אין איהר רשות אין פאל, ווען דער געביט זאל אריבערגיין צו דייטשלאנד, ביז דער היטלעריסטישער איבערקעהרעניש איז געווען די מיינונג, אז די בעפעלקערונג וועט זיך ארויסזא־גען פאר צוריקגעהערען צו דער אלטער היימאט.

קורץ נאך דער נאציסטישער איבערקעהרעניש האט מען אפען ערקלערט, אז די סאאר־פראגע איז די איינציגע, וועלכע טיילט אפ פראנקרייך פון דייטשלאנד און אז דייטשלאנד וואלט וועלען קומען מיט פראנקרייך צו א הסכם אין דער פראגע אהן דעם אומפערמיידליכען קאמף, מיט וועלכען עס וועט זיין פארבונדען דער פלעביסציט. דערויף האט דאמאלט פאל־באנקור געענטפערט, אז די פראגע וועגען סאאר געביט קאן נישט אפטיילען פראנקרייך פון דייטש־לאנד, ווייל דאס איז א פראגע, וואס איז נישט בנוגע בלויז די ביידע לענדער, עס איז אויך א פראגע וועגען בעגעהר פון דער בעפעלקערונג פון דעם גע־ביט, צו וועמען אייגענטליך זי וויל געהערען. די בעפעלקערונג גופא פון דעם געביט איז דאך גע־שטעלט אונטער דעם שוץ און דער גאראנטיע פון פעלקערבונד. די ווירקליכע סיבה פארוואס דייטש־לאנד האט אנגענומען א פאציפיסטישען טאן בנוגע דעם געביט ליגט אין דער אומזיכערקייט פון די נייע דייטשע הערשער, צי וועט די בעפעלקערונג פון גע־ביט וועלען איבערגיין צום היטלעריסטישען דייטש־לאנד און זיך אנטערווארפען דעם רעזשים פון דעם דריטען רייך. די סאציאל־דעמאקראטען, וועל־כע האבען בעהאלטען דייער השפעה אין דאזיגען אינדוסטריע־ראיאן, זענען דערפאר, אז דער געביט זאל בלייבען אין דעם זעלביגען מצב, אין וועלכען ער געפינט זיך איצט, ד. ה. אונטער דעם שוץ און אונטער דער פערוואלטונג פון דער קאמיסיע פון פעלקערבונד.

פון דער אנדערער זייט בעמט אן די דייטשע אפיציעלע און אפיציעלע פראפאגאנדע אין סאאר־געביט אן א׳אלין שארפערען כאראקטער, וואס איז נישט נאר פיינדליך צו פראנקרייך און צום פעלקער־בונד, נאר אויך צו דער אינטערנאציאנאלער פער־וואלטונג, אונטער וועלכער דער געביט געפינט זיך. די אגיטאציע שטעלט זיך נישט אפ פאר קיין שום זאך, זי ווערט אנגעפיהרט דורך דעם אזוי גער־היימאט־פראנט, וועלכער איז אייגענטליך נישט עפעס אנדערש ווי די עקספאזיטור פון דער נאציאנאל־סאציאליסטישער פארטיי אין דעם געביט. די אגי־טאציע שטעלט זיך נישט אפ פאר קיין שום טעראר־מיטלען, פאר דראהונגען מיט שרעקליכע רעפרעס־יעס געגען די, וועלכע שטעלען זיך אנטקעגען דעם אויסגאנג פון פלעביסציט לטובת דייטשלאנד. עס איז כדאי אנצומערקען, אז אין גרויס שרעק לעבען די עטליכע טויזענט יודען פון דעם געביט. זיי האבען מורא אריינצופאלען אין דעם היטלעריסטישען גיהנום אין פאל, ווען דער געביט זאל איבערגיין צוריק אונטער דער דיקטאטור פון די נאציס, זיי זאלען פון גלייכבערעכטיגטע בירגער נישט פערוואנ־דעלט ווערען אין פאראכטעטע און רעכטלאזע מינ־דערווערטיגע בירגער פון דער נידריגער ראסע, אזוי ווי די יודען ווערען בעהאנדעלט אין דייטש־לאנד און איבער וועלכע עס הענגט נאך די דראהונג פון פיזישע געוואלט־טאטען ווי עס האט געהאט אנ־געקינדיגט געבעלס.

די פערוואלטונגס־קאמיסיע האט נישט איינמאל אנגענומען רעפרעסיווע מיטלען געגען די אגאני־זאציעס און געגען די אגיטאטארען פון די נאציאנאל־סאציאליסטען און געגען זייערע פרעסע־ארגאנען, אבער ווי עס האט פעסטגעשטעלט דער ראפארט פון דער קאמיסיע אין פעלקערבונד, האבען זיך די אלע מיטלען ארויסגעוויזען פאר נישט גענוגענד. פון זייט דער רהיין־געביט איז וואקואירט געווא־רען דורך מיליטער פון די פערבינדעטע, איז די גרע־נעץ פון סאאר־געביט מיט דייטשלאנד אייגענטליך איינגאנצען אפען. א חוץ דעם האט נישט די פער־וואלטונגס קאמיסיע קיין מעגליכקייט אנצונעהמען מיטלען געגען דער דעמאגאגיע און דער אגיטאציע פון די דערנעבענדיגע ראדיא־סטאציעס, און עס בלייבט נאך אייגענטליך די וויכטיגסטע פראגע, דהיינו די אינטערנאציאנאלע פערוואלטונגס־קאמיסיע קאן זיך נישט פערלאזען ביים פארשטעהענדיגען פלעביסציט אויף דער א־טיגער פאליציי, וועלכע איז דורך און דורך דעמאראליזירט דורך דער אגיטאציע [illegible] קארהפציע פון די דייטשען.

נישט לאנג צוריק איז דורך די נאציס איינגע־ארדענט געווארען ביי דער גרענעץ פון סאאר־געביט א מיטינג, אויף וועלכען עס איז ארויסגעטרעטען מיט א רעדע דער מיניסטער געבעלס. אזוי פרעך ווערט געפיהרט די נאצי־פראפאגאנדע, עס איז גע־ווען א פערדאכט, אז די דייטשען גרייטען צו א פוטש, כדי נישט צו דערלאזען צו קיין אפשטימונג, ווייל דער רעזולטאט פון פלעביסציט שטעלט זיך פאר איז בערלין זעהר נישט זיכער.

אין זשענעווע איז געווען א מיינונג, אז מען דארף דעם פלעביסציט אפלייגען לכל הפחות אויף א יאהר, ווייל עס איז איצט נישט מעגליך צו גאר־ראנטירען די פרייהייט פון דער אפשטימונג און פערהיטען די בעפעלקערונג פון טעראר מצד די נאציס. דער דאזיגער פארשלאג לעזט אבער נישט די פראגע און פערקלענערט נישט די סכנה, פער־קעהרט, די געפאהר ווערט נאך גרעסער. עס איז געווען נאך א פראיעקט צו זיכערען די פרייהייט פון פלעביסציט דורך אריינפיהרען אין דעם געביט אינטערנאציאנאל מיליטער אדער ארגאניזירען אנ׳ אינטערנאציאנאלע פאליציי אויף דער צייט פון פלעביסציט. פארמעל האט דער פעלקער־בונד דאס פולע רעכט ארויסצוגעבען אלע נויטיגע פער־ארדנונגען און אנצונעהמען די געהעריגע מיטלען אפ־צוהיטען די פרייהייט און זיכערקייט פון פלעביס־ציט. די גאנצע פראגע איז געלעגען אין דעם, צי וועט זיך דער פעלקערבונד אמאל ענטשליסען צו שפילען די ראלע פון א ווירקליכען ארגאן פון אינ־טערנאציאנאלער מאכט.

בעת די שווערע אונטערהאנדלונגען אין זשע־נעווע, ווען עס האט זיך געדאכט, אז די פראגע איז געווארען אזוי פערשארפט און פערפלאנטערט אז עס איז אוממעגליך זי צו לעזען איז דאך גע־קומען צו א הסכם צווישען די פאראינטערעסירטע צדדים.

דער אפשטימונגס־טערמין איז פעסטגעשטעלט געווארען אויפ׳ן 13 יאנואר פון קומענדיגען יאהר, אין געביט ווערען איינגעשטעלט אפשטימונגס־גע־ריכטען, וועלכע וועלען האבען דעם ציל צו שטיין אויף דער וואך פון פלעביסציט. די געריכטען וועלען זיין טעטיג פאר דעם פלעביסציט, בעת׳ן פלעביסציט און א יאהר נאכ׳ן פלעביסציט. עס ווערען איינגע־פיהרט אכט געריכטען פון ערשטער אינסטאנץ און איין אפעלאציע־געריכט. דאס אפעל־געריכט וועט זיין טע־טיג אויך א צייט נאכ׳ן פלעביסציט.

עס איז געקומען צו א הסכם אויך וועגען דער אפשטימונגס־קאמיסיע, וועגען דער פאליציי, וואס דארף אפהיטען די רוה און א־דנונג אין לאנד בעת דעם פלעביסציט. מען איז געקומען צו א הסכם ווע־גען די קאסטען פון פלעביסציט, דהיינו, אז פראנק־רייך און דייטשלאנד צאהלען צו 5 מיליאן פראנק און די רעגירונגס־קאמיסיע צו א מיליאן פראנק אויף די פארשטעהענדיגע קאסטען. מיט איין ווארט, נאך די חוצפה׳דיגע און שארפע ווערטער אין דייטש־לאנד, ווי אין כמעט אלע ענליכע פאלען, איינגע־גאנגען אויף אלע געפארערטע הנחות. (ען)

איטאליען — א קארפאראטיווע מלוכה

דער געענדערטער אינערליכער בוי פון דער מלוכה

נאך לאנגע צוגרייטונגען איז איטאליען פער־וואנדעלט געווארען אין א קארפאראטיווע מלוכה. דער הויפט־ראט פון דער פאשיסטישער פארטיי האט בעשלאסען ענטגילטיג איינצופיהרען אין איטאל־יען דעם קארפאראטיווען רעזשים. די רעשטליך פון אלטען פארלאמענטארישען רעזשים זענען אפ־געראמט געווארען פון דער ערד, און עס ווערט דורכגעפיהרט דער גרויסער עקספערימענט פון אנ־ווענדען אין דער פראקטיק די פרינציפען פון א קארפאראטיווער מלוכה.

לויט די פרינציפען פון א קארפאראטיווער ארדנונג, ווערט די גאנצע מלוכה, אלע בירגער איינ־געטיילט אין עטליכע גרויסע קארפאראציעס לויט דעם צווייג פון דער פראדוקציע, לויט די בעשעפטי־גונגען פון די בירגער, און די אלגעמיינע נאציאנאלע ציקלער־קארפאראציעס גייען אריין אלע פעראיינען, אלע ארגאניזאציעס, אלע פערבאנדען, וועלכע אר־בייטען אויף איין געוויסען געביט פון דער איינ־דוסטריע. א שטייגער איז דער קארפאראציע פון דער האלץ־בעארבייטונגס־אינדוסטריע גייט אריין נישט בלויז די בירגער, וועלכע פערנעהמען זיך מיט מעבעל־אויסארבייטונג, נאר עס איז פערהאן אזוי צו זאגען א האלץ־קארפאראציע, אין אט דער קארפא־ראציע גייען אריין אלע בעלעבאטים און ארבייטער, וועלכע וועבדען אן זייער ארבייט און קאפיטאל אויפ׳ן געביט פון האלצבעארבייטונג, אנהויבענדיג פון בעשעפטיגען זיך מיט די ביימער, וואס געפינען זיך אין וועלדער און ענדיגענדיג מיט דער פאבריק־בעארבייטונג פון אלע האלץ־אויסארבייטונגען (מע־בעל, בוי־האלץ, שיפען א. א. וו.).

סך הכל זענען געשאפען געווארען 22 קארפא־ראטיווע ראטען, וועלכע בעהמען ארום די וויכ־טיגסטע צווייגען פון דער פראדוקציע און וועלכע פעראייניגען אלע, וואס האבען א שייכות צו דער אדער יענער צווייג פון דער אינדוסטריע.

אויפ׳ן ערשטען פלאן שטייען די לאנדווירט־שאפטליכע קארפאראציעס, וועלכע זענען בעשעפטיגט מיט ברויט. גריגצייג, פרוכטען, וויין־גערטנער, צו־קער, וואל־שטאפען א. א. וו. דאן גייען די אינדוסטר־יעלע קארפאראציעס: מעטאלורגישע, כעמישע, קאנ־פעקציע, בוי, גאז און עלעקטריע, בערג־אינדוסטריע א. א. וו.

דאס לעצטע אָרט פערנעהמען די קארפא־ראציעס פון אינדוסטריעלער ארבייט: ערשטענס, פערזיכערונג און קרעדיט, פראפעסיעס און קונסט, טעאטער און טוריזם. די ערשטע צוויי קארפאראציעס פון אינטעלעקטועלער ארבייט זענען איינגעטיילט אין סעקציעס. אין דער קארפאראציע פאר פערזיכע־רונג און קרעדיט זענען אָגאניזירט דריי סעקציעס: באנק־סעקציע, שפאר־קאסע און אייגענטליכע פער־זיכערונג. די קארפאראציע פון פראפעסיעס און קונסט איז איינגעטיילט אין פיר סעקציעס: יורידי־שע, מעדיצינישע, טעכנישע און קונסט־ארבייט. ס׳ איז כאראקטעריסטיש, וואס אין נאמען גופא פון דער דאזיגער קארפאראציע פון אינטעלעקטועלער ארבייט איז אומישנע דורכגעלאזען די בעצייכנונג: פרייע פראפעסיעס. די פאשיסטישע מלוכה אנער־קענט נישט דעם פרינציפ פון אינטעלעקטועלער ארבייט.

אין יעדער גרויסער נאציאנאלער קארפאראציע וועלען די ארבייטער און בעלעבאטים זיין פארטרע־טען דורך א גלייכער צאהל פארשטעהער, צוגלייך מיט זיי ווערען אריינגעפיהרט אין די קארפאראציעס פארשטעהער פון טעכנישען וויסען, וואס ארבייטען אין געגעבענעם געביט און אויך דריי פארשטעהער פון דער פאשיסטישער פארטיי, וועלכע עס וועט גע־הערען די אנפיהרענדע ראל אין דער ארגאניזאציע פון די קארפאראציעס, סיי אין כאראקטער, סיי אין דער ריכטונג פון זייער ארבייט. די סעקציעס פון די קארפאראציעס פון אינטעלעקטועלע ארבייט בע־שטייען בלויז פון צוויי קאטעגאריעס בעטייליגטע, דא איז נישטא קיין בעלעבאטים און קיין ארבייטער. די פארשטעהערשאפט בעשטייט בלויז פון טעכני־קער ספעציאליסטען, וואס ארבייטען אין געגעבענעם געביט און אויסער דעם צו דריי דעלעגאטען פון דער פאשיסטישער פארטיי פאר יעדער סעקציע.

פארזיצער פון יעדער קארפאראציע איז לויטן געזעץ דער קארפאראציע־מיניסטער (מוסאליני אליין). אין פאל פון זיין אבוועזענהייט גייט איבער די לייטונג פון דער קארפאראציע צום וויצע־פאר־זיצער, וועלכער ווערט געוועהלט דורכאויס פון די פאשיסטישע מיטגלידער פון יעדער קארפאראציע. אלע אנדערע מיטגלידער פון קארפאראטיווען ראט ווערען געוועהלט דורך די געהעריגע פעראייניגען אדער סינדיקאטען. נאר זייער אויסוואהל מוז בע־שטעטיגט ווערען אונבעדינגט דורכ׳ן הויפט פון דער רעגירונג, ד. ה. דורכ׳ן דושע אליין.

אט דאס איז די קאמפליצירטע פעראייניגטע סיסטעם פון דער נייער איטאליענישער קארפאראא־טיווער מלוכה, וועלכע איז גענוי דורכגעטראכט און בעארבייט געווארען דורך מוסאליני און דעם הויפט־ראט פון דער פאשיסטישער פארטיי. 22 גרויסע נאציאנאלע קארפאראציעס זענען צוגעצוי־גען געווארען צום דינסט פון דער פאשיסטישער מלוכה און געשטעלט אונטערן קאנטראל פון דער פאשיסטישער פארטיי און איהר פיהרער, וואס שטייט בראש פון איטאליען. קיין בירגער פון איטא־ליענישען קעניגרייך (פארמעל עקזיסטירט נאך אין איטאליע די קאנסטיטוציאנעלע מאנארכיע, אבער פאקטיש איז די ראלע פון קעניג גלייך נול) איז מעהר נישטא. די פאשיסטישע מלוכה אנערקענט נישט קיין פרייע בירגער, זי אנערקענט בלויז אונ־טערטאנען פון דער פאשיסטישער מלוכה, וועלכע זענען פעראייניגט מיט קארפאראציעס אונטער דער אויפזיכט און אונטער דער לייטונג פון דער פאר־שיסטישער פארטיי.

אבער דער דאזיגער בוי פון דער געזעלשאפט לעזט נישט די וויכטיגסטע פראגע: די אונפערמייד־ליכקייט פון אינערליכע סאציאלע געגענזאצען און ווידערשפרוכען איז פולשטענדיג קלאר. (פג).

„די נייע מלחמה וועט אויסברעכען אין עטליכע יאהר ארום"

סענסאציאנעלער ארטיקעל פון עמיל לודוויג איבער דער איצטיגער סיטואציע אין אייראפא

דער בעריהמטער יודיש־דייטשער שריפטשטע־לער און פאציפיסט עמיל לודוויג, וועלכער געפינט זיך איצט אין גלות מחוץ דייטשלאנד, האט אין דער אויסלענדישער פרעסע פערעפענטליכט אנ׳ ארטיקעל וועגען דער געפאהר פון דער נייער מל־חמה, וואס הענגט ווידער איבער אייראפא.

לודוויג שרייבט אז די פראגע, צי עס וועט אויסברעכען די נייע מלחמה, דארף נישט בעטראכט ווערען בלויז פון עקאנאמישען, נאר אויך פון פסיכאלאגישען שטאנדפונקט. ס׳איז נישט בלויז וויכטיג צו וויסען די גענויע ציפערען פון די קריגס בודזשעטען, נאר אויך צו קענען דעם כאראקטער פון די בעזונדערע פעלקער. און אט ווען עמיצער זאל מיך פרעגען, אלס דעם איבערגעגעבענעם איי־ראפעער און אלס מענש, וועלכער זארגט זיך מעהר וועגען דער גאנצקייט פון אייראפא, ווי פון איה־רע בעזונדערע חלקים — ווען וועט אויסברעכען די נייע מלחמה, וועל איך איהם דערויף ענטפערן: „די מלחמה וועט נישט קומען אין היינטיגען יאהר, אבער געוויס שוין אין משך פון די נאהענטסטע עטליכע יאהר".

ס׳איז א פולשטענדיג נאטירליכע זאך, אז דער בעזיגטער וועט שטענדיג שטרעבען צו דערגריי־כען א נייע, שטארקע פאזיציע, אז קעהרט זיך צוריק פון די, וועלכע ווילען נישט דערצו דערלאזען, עס איז נישט קיין צופעליגע זאך, וואס דייטשלאנד סימפאטיזירט מיט יאפאן. די דאזיגע ביידע מלוכות האבען פערלאזען דעם פעלקערבונד, ווייל די טענ־דענץ פון דער דאזיגער אינסטיטוציע האט נישט געשטימט מיט זייערע שטרעבונגען.

עמיל לודוויג שרייבט ווייטער, אז די נייע מלחמה איז נישט קיין נויטווענדיגקייט צוליב טע־ריטאריאלע מאטיווען, ווי למשל, צוליב עסטרייך, דעם סאאר־געביט, אדער פויליש־פאמערן. די נייע מלחמה ווערט צוגעגרייט נישט בלויז אין די גרויסע אמוניציע־פאבריקען, געוועהר־לאגערן און אין די ענגע דיפלאמאטישע קאבינעטען — נאר אויך אין די שולען און אוניווערזיטעטען, אויף מיליטע־רישע פאראדען און פאלקס־פערזאמלונגען, וועלכע ווערען גערופען דורך די פערשידענע דיקטאטארען, כדי צו מאסקירען זייערע אמת׳ע כוונות.

דאס פלאטערן מיט פעהנדלעך און פייערווערק פלעגט שטענדיג צוציהען די יוגענד. דעמאקרא־טיע, דער אידעאל, פאר וועלכען די פריהערדיגע דורות האבען געקעמפט, איז היינט געווארען ווייניג אנציהענד פאר דעם היינטיגען דור. די היינטיגע יוגענד מארשירט גערן אונטער די פעהנער פון די נייע פיהרער, וועלכע גיבען זיי צו עסען און א מונדיר, און וועלכע חנפ׳ענען גלייכצייטיג די יו־גענד, אז זיי זענען „דאס זאלץ פון דער ערד" און די צוקונפט פון דער וועלט". די היינטיגע יוגענד איז קליינליך, זי זוכט בלויז דיסציפלין און גע־וואלד־מיטלען און דערין שטעקט די סכנה.

זעהר כאראקטעריסטיש איז אויך דער פאקט, וואס די אייראפעאישע דיקטאטארען פיהרען נישט קיין געגענזייטיגע פריינדשאפט. אזוי ווי אמאל טרעפען זיך היינט גיכער צונויף די געגענזעצטע רעגירונגס־פארמען. די קאנסערוואטיווע פראנקרייך פיהרט א פריינדשאפט מיט דער קאמוניסטישער רוסלאנד. אבער דייטשלאנד איז נישט זעהר בעליבט אין איטאליע, וועלכע האט דאך געדינט אלס מוסטער פאר היטלערן. א גרויסער זינגער, וועלכער האט איינשטודירט א געוויסע ראָל, האט נישט ליב, ווען עמיצער מאכט איהם נאך פאר דער עפענטליכקייט.

עמיל לודוויג שטעלט זיך אויך אפ אויפ׳ן דורכפאל פון דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ אין זשענעווע, אין דער צייט, ווען מענשען אויף דער גאנצער וועלט ציטערען פאר׳ן בלויזען געדאנק וועגען גאז־אטאק אויף זייערע היימער — זיצען זיך אין זשענעווע 50 דערוואקסענע מענשען און פשט־לען זיך וועגען דעפענסיווען און אפענסיווען גע־וועהר. אבער קיינער פון זיי וועט נישט אויפשטיין און זאגען: דאס געוועהר איז א פערטיידיגונגס־מיטעל אין די הענד פון אזא רעגירונג, וועלכע ווענדעט זיך אין אלע שטרייט־פראגען צום פער־שטענדיגונגס־טריבונאל און אנערקענט די מלחמה אלס אומרעכט. דאגעגען איז געוועהר אנאגרעסיוו־מיטעל אין די הענד פון אזא רעגירונג, וועלכע פרעדיגט, אז מלחמה איז א מיטעל צו פעראייניגען דאס פאלק, און דעריבער ווערען ארעסטירט די פאציפיסטען און די ביכער ווערען פערברענט און מען לערענט, אז די אייגענע ראסע שטעהט העכער פאר אלע אנדערע ראסען.

עמיל לודוויג קומט צום אויספיהר, אז דער איינציגער אויסוועג אין דער איצטיגער סיטואציע איז צו שאפען די פעראייניגטע שטאטען פון אייראפא. איבערהויפט פאלט א גרויסע שולד אויף ענגלאנד, וועלכע האלט זיך נאך אלץ ביי דער מיינונג, אז זי איז אן אפגעזונדערטע אינזעל פון אייראפא [illegible] נישט קיין שום געפאהר.

לאָדז 8 יוני 1934

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז 8 יוני 1934

דער כח פון גלות

שטודיען אין יודישער פסיכאָלאָגיע

פון לעא קעניג

כל זמן די יודען וועלען זיין אין גלות — אין גלות צווישען פיל קלאַסיגע און פון נאציאָנאַליזם צופרעסענע פעלקער — וועלען זיי נישט אונטערגעהן.

די ציוניסטען וואָס טענה'ן אַז אין גלות מוז דאָס יודישע פאָלק אונטערגעהען, זיך אַסימילירען, זינדיגען געגען דער געשיכטע: דאָס יודישע פאָלק איז דאָס איינציגע פאָלק וואָס איז איבער'ם לויף פון צוויי טויזענט יאָהריגען גלות נישט אונטערגעגאַנגען, אין דער צייט ווען אַ סך טעריטאָריאַלע פעלקער האָבען זיך, פאַר דער צייט אויסגעמישט איבער מיט'ן אַנדערען.

עס קען זיין אַז איב'ם גלות לעתיד לבוא, אין אַ בייער געזעלשאַפט, צווישען אין־קלאַסיגע פעלקער (וועלכער וועט אפשר גאָר קיין גלות שוין נישט זיין) וועלען יודען זיך יאַ אַסימילירען, ווייל די אַלע נאציאָנאַליסטישע פעטישען, און דער עיקר די איצטיגע שרעקליכע עקאָנאָמישע קאָנקורענץ, וועלכע לאָזען דעם אַנטיסעמיטיזם נישט איינשלאָפען מיט אַ איביגען שלאָף וועלען שוין נישט עקזיסטירען; אָבער איב'ם היסטאָרישען גלות, צווישען רייס־און־בייס־געזעלשאַפטען, קענען יודען נישט אונטערגעהן, אויף אַנ'אמת'ען זיך אַסימילירען.

דער ציוניזם איז גערעכט ווען ער בעהויפטעט אַז דער גלות צוברעכט דאָס יודישע פאָלק, מאַכט עס קראַנק, מיאוס, שעפפעריש נישט גאַנץ און זיגזאַגיש, אָבער אונטערגעהן אין די גלות'ען — דאָס ניין!

פערקעהרט, עס קען זיין אַז אויך אין דעם פרט זענען אונזערע אַסימילאַטאָרען — אַז די עכט־יודישע פּראָדוקטען — פון גלות — גערעכט, ווען זיי זאָגען אַז דער פערווירקליכטער ציוניזם מוז פיהרען דאָס יודישע פאָלק צום אונטערגאַנג.

נישט נאָר ווייל מיר וועלען דאַן עהנליך זיין צו אַלע אַנדערע פעלקער — האָבען אַ מלוכה גלייך מיט אַלע פעלקער, און די יודען אין זייער יודישער מלוכה וועלען גאָר קיין יודיש פנים נישט האָבען; נאָר ווייל די יודען, וואָס וועלען בלייבען אויסער זייער מלוכה, וועלכע וועלען, לאָמיר זאָגען, אין איהר נישט קאָנען אַריין, וועלען זיך פיל גיכער ווי איצט אַסימילירען, און טאקע ווייל זיי וועלען האָבען ערגעץ וואו אונטער דייערע פּליוצעס אַ אייגען לאַנד.

דער ציוניסט טענה'ט, און גאַנץ לאָגיש: ווען מיר וועלען האָבען אַ אייגענע מלוכה, וועט דער פּרעסטיזש פון דער מלוכה אויך די יודען אין גלות מאַכען שטאָלצער, און מען וועט די אַזוי לייכט נישט קענען פערפאָלגען. דאָס איז אמת, אָבער אַ ביסעל טיפערער און פסיכאָלאָגיש'ער אמת איז אפשר דאָ אין דער פערקעהרטער טענה פונ'ם אַסימילאַטאָר:

נישט נאָר וועלען די יודען אין אַ אייגען לאַנד ווערען עהנליך צו אַלע אַנדערע אַזוי גערופענע קליינע פעלקער, נאָר אַפילו די יודען אויסער פאַלעסטינא, וועלען זיך גיכער אַסימילירען ווי זיי קענען עס איצט. דער ציוניסט טענה'ט: אַ אייגען לאַנד וועט אויך גייסטיג שפּייזען די געבליבענע יודען אין גלות; דער אַסימילאַטאָר, דער עכטער גלות־יוד טענה'ט פערקעהרט: אַ אייגען לאַנד וועט איינגאַנצען אַטראָפירען די קאַמפס־פעהיגקייטען פון די יודען אין גלות, און וועט זיי לויזן לאָזען אין גלות: זיי וועלען זיך שוין נישט אַזוי בויטיגען אין די פערשידענע אייגענאַרטיגע גייסטיגע און עקאָנאָמישע (ס'רוב צדקה) פעראייניגונגען און אַנשטאַלטען וואָס זיי אימפּראָוויזירען אַזוי לייכט אין יעדען גלות, ווייל זיי האָבען קיין לאַנד נישט, און וועלען אַזוי אַרום זיך פיל לייכטער אַסימילירען צווישען די פעלקער וואו זיי וואוינען.

און ס'קאָן זיין אַז פונ'ם שטאַנדפּונקט פון ערפאַהרונגען איז די טענה פונ'ם אַסימילאַטאָר די גערעכטערע.

לאָמיר נעהמען אַזאַ ביישפּיל: אַ ענגלענדער פאָהרט קיין אַמעריקע און אַ פּוילישער צי רומענישער יוד פאָהרט קיין אַמעריקע; און לאָמיר זיך פרעגען: ווער פון זיי ווערט גיכער אַ אַמעריקאַנער בירגער, ווער פון די אַסימילירט זיך גיכער?

איך מיין אַז דער ענטפער איז: דער ענגלענדער, און נישט דער יוד.

די ענגלענדער וועלכע זענען מיט אַ פּאָר הונדערט יאָהר צוריק אַוועק קיין אַמעריקע, זענען שוין לאַנג געוואָרען נישט נאָר גאַנצע אַמעריקאַנער, נאָר די סמעטענע פון די הונדערט פּראָצענטיגע אַמעריקאַנער, און דער צייט ווען אַפילו די עלטסטע יודישע פאַמיליעס אין אַמעריקע, זענען נאָך אַלץ ווילענדיג און נישט ווילענדיג — יודישע פאַמיליעס.

און דעם אייגענעם פערגלייך קען מען מאַכען מיט די עמיגראַנטען פון די אַנדערע טעריטאָריאַלע פעלקער — אַפילו מיט די איטאַליענער און דייטשען.

איז דאָך אין פלוג אַ גרויסע פראַגע: דאַכט זיך דער ענגלענדער, פראַנצויז, צי פּאָליאַק, האָט אַ פיל ממשות'דיגערען נאציאָנאַלען אַנהאַלט און איז האַלט ווען ער פאָהרט זיך בעזעצען אין אַמעריקע, צי אין אַ אַנדער לאַנד — טאָ פאַרוואָס אַסימילירט ער זיך גיכער ווי דער יוד?

דער יודישער עמיגראַנט אַנטלויפט פון פערפאָלגונגען, פון אַ צרה'דיגען גלות, דער נישט־יודישער עמיגראַנט פון אַ אייגען לאַנד מיט אַ אייגענער קולטור, טראַדיציעס, און געזונטע נאציאָנאַלע פאָרמען, און דאָך לעבט זיך, ווייזט אויס, דער נישט יודישער עמיגראַנט גיכער איין מיט דער נייער סביבה און מיט'ן נייעם לאַנד ווי דער יודישער עמיגראַנט. און דאָס איז נישט בלויז, ווייל מען בעהמט זיי אויף בעסער ווי יודישע עמיגראַנטען — ווי שווער און ביטער קומט אויס אַז די שטאָלצע „טעריטאָריאַלע עמיגראַנטען" צו אַרבייטען אין דער נייער סביבה, אין דעם נייעם קלימאַט.

אויך נישט צוליב זייער אַלגעמיינער קריסטליכער רעליגיע אַסימילירט מען זיי גיכער. האָט דאָך שמד נישט געהאָלפען די יודען זיך צו אַסימילירען נישט אין שפּאַניען, נישט אין דייטשלאַנד און נישט אין וועלכען עס איז אַנדערען גלות...

זעהען מיר דאָך טאקע, אַז אַ אייגען לאַנד איז נישט נאָר קיין אָבהאַלט פון אַסימילאַציע, נאָר גיכער אַ הילף זיך צו אַסימילירען.

מיר קענען דאָך נישט לייקענען, צום ביישפּיל, אַז איב'ם גרויסען אַמעריקאַנער „שמעלץ טאָפּ" צושמעלצען זיך די עמיגראַנטען פון אייגענע לענדער — און אַפילו די שטאַרק פּאַטריאָטישע און עטנישע דייטשען — גיכער ווי די יודען וואָס קומען פון די פערשידענע גלות'ן מיט זייערע געבענטשטע צרות.

זעהט די יודישע פּרעסע און אַפילו די אייגענע ליטעראַטור וואָס איז אויסגעוואַקסען אין אַמעריקע — פאַר די לעצטע פופציג יאָהר — נישט די אַנדערע, איטאַליענער און נישט די דייטשען אין אַמעריקע קענען עפּעס עהנליכעס בעווייזען!..

פאַר וואָס זשע איז עס אַזוי?

וואו זשע, און וואָס איז אַט דער כח פונ'ם גלות, וואָס ער דווקא האַלט אָב די יודען פון אונטערגאַנג, פון אַסימילאַציע? פאַר וואָס זשע מאַכט אונז דער גלות „איביג", אין דער צייט ווען זיהן פון שטאַרקע און באַרימטע פעלקער, און אַפילו פון מעכטיגע אימפּעריעס, פערלירען אַזוי לייכט זייער „נאציאָנאַלע איביגקייט" אין נייע קלימאַטישע און עקאָנאָמישע בעדינגונגען, אַזוי אַז זייערע קינדער און קינדס־קינדער געדענקען קוים זייער שטאַם?

געוועהנליך, ענטפערט מען אונז אויף דער פראַגע מיט די געוויסע מעטאַפיזישע סקאַרבאָוועס שוין תירוצים וועגען אונזער שליחות, מיסיע, קללה, אייגענאַרטיגער קולטור און מיט דער שכינה וואָס געהט מיט אונז פון גלות צו — גלות... און נאָך אַזעלכע שעהנע מיסטישע פראַזען מיט וועלכע אונזער גלות בעציערט זיך שטענדיג און זיך צו ראַטעווען און בענ'תנ'ען.

אָבער דער היינטיגער ניכטערער און ראַציאָנאַלער יוד קען זיך שוין נישט באַנוגענען מיט די שעהנע תירוצים, וועלכע האַלטען נישט אויס קיין מעהר וועניגער וויסענשאַפטליכער אַנאַליז און וועלען בעסער פּרובען זוכען אַ ענטפער אויף דער פראַגע אין דער אייגענאַרטיגער עקאָנאָמישער און סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישער סטרוקטור פונ'ם גלות, צוליב וועלכע, ווי מיר וועלען זעהען ווייטער, דער יוד איז איבעראַל אין דער הים און פרעגען איבגאַנצען נישט פרעמד.

און וואוהין זאָל ער נישט עמיגרירען פאַלט ער גלייך אַריין אין אייגענער אַטמאָספערע, געפינט אַ יודישע קהלה. פּאַסט שוין מיט אייגענע טראַדיציעס און אייגען אימפּראָוויזירטע פאַ־מעד...

אַזוי, אַז ער געפינט זיך שוין אויף מאָרגען נישט אין אַ ביי פרעמד לאַנד. נאָר בעשט אין דעם אייגענעם גלות וואָס ער האָט ערשט פערלאָזט... מיט אַ פּאָר בייטע „פּיטשעווקעס" נאָר!

ר' שמואל הנגיד

היסטאָרישע ערצעהלונג

פון אהרן מאַנספעלד

קאַפּיטעל 4

דער יונגער דיכטער

הגם ר' שלמה אבן גבירול האָט שוין פערבראַכט אין הויז פון שמואל הנגיד עטליכע וואָכען, איז ער דאָך פאַר אַלעמען, בפרט פאַר די אַנדערע יונגעלייט וואָס האָבען, אַזוי ווי יער, געפינען אַנ־אַנלעהן און אונטערשטיצונג ביי זייער גרויסען פּראָטעקטאָר, געווען ווי אַ רעטעניש, אַ טיפער סוד, וואָס זעלטען ווער עס דערגרונטעוועט עס; אַ ספינקס וואָס קוקט אַראָפּ שווייגענדיג, שטום און פערשפּרייט אַרום זיך אַ מאָדנע געהיימנישפולע אַטמאָספערע, עפּעס אַנ'אונהיימליכקייט.

געוועזען דאָ אויך אַ גרופּע יונגע דיכטער, ווייל כמעט אַלע, וואָס האָבען גענומען אַ פען אין האַנד, האָבען זיך קאָנצענטרירט אַרום דעם הויז. צווישען זיי האָבען זיך געווען פּילצוואַגענדע טאַלענטען, וואָס האָבען אָנגעהויבען נאָר וואָס רייף צו ווערען. די, וועסענדיג זייער גרויסע דיכטערישע שאַפונגען, האָבען זיך געוואָלט דערנעהנטערען צו איהם, עפּעס לערנען ביי איהם, אָבער ער פון זיין זייט האָט זיי פון זיך אָפּגעשטופּט, נישט וועלענדיג קומען אין פריינדשאַפט מיט זיי, זיין וועג אין לעבען, זיינע מעשים און פיהרונג זענען נישט געווען אין איינקלאַנג מיט זייערע אָנשויאונגען, זיי האָבען איהם נישט פערשטאַנען. ער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט אַ געוויסער אָריגינאַליטעט, וואָס האָט זיי דערשראָקען, אויפגערעגט...

נישט געווען אַזוי פרעהליך ווי זיי, נישט געטאַנצט (אָדער נישט געקאָנט) זיך בעטייליגען אין זייערע הוליאַנקעס, און אַ פשיטא שוין, אַז ער האָט זיך נישט פערוויקעלט אין קיין ליבעס־אַוואַנטורעס, ווי דער גרעסטער טייל פון זיי האָט עס געטאָן. אויך האָבען זיינע שירים גאָר אַנדערש געקלינגען, גאַנץ אַנדערע טענער האָט מען אין זיי געהערט; זיין מהות איז אַרויס פון די אָנגענומענע כללים, זייענדיג אַדורכגעדרונגען מיט גאַנץ אַנדערע אַקאָרדען, זיין טעמאַ איז געווען העכערע איביגע פראַגען, ווי גאָט, וועלט און מענש. די חברים פאַרטען האָבען דערוועהען עפּעס בייזעס, האָבען זיי זיך דערשראָקען און געצערנט...

אַזוי איז עס אייגענטליך אין לעבען, דאָס, וואָס איז אונז אונפערשטענדליך, אונבעגרייפליך, סודות־פול רופט אַרויס אַנ'אונהיימליכקייט און אַ געוויסע מורא. ווען מיר זעהען אַ מענשען, וואָס איז אָבגעביילט און אָבגעגרענצט פון די אַרומיגע, וואָס מישט זיך נישט אויס מיט אַלעמען, שטעהט פון דערווייטענס און לעבט זיין אייגען לעבען — דערוועקט ער אונהיימליכקייט און אַ געוויסע אונצופרידענהייט אַפילו אַ ווידערווילען. מען האָט איהם נישט ליב. ווייל מען קאָן איהם נישט אָנטאַפּען מיט די פינגער, מען דאַרף איהם ערשט שטודירען, אָבסערווירען, און דערויף זענען מענשען פויל.

זיי האָבען געקענט זיינע גענ־יאַלע שאַפונגען אויפ'ן געביט פון פּאָעזיע און פילאָזאָפיע, זיינע הערליכע לידער, און אַ איינציגאַרטיגע טיפע געדאַנקען, אָבער זיי האָבען איהם נישט געקענט מוחל זיין די היבשע מאָס גאוה, מיט וועלכע זיין גענ־יאַליטעט האָט איהם בעשאָנקען. ער האָט זיך געהאַלטען גרעסער און העכער נישט בלויז פון די, וואָס זענען מיט איהם אין דעם זעלבען עלטער געווען, נאָר אויך פון די. וואָס זענען מיט אַ סך יאָהרען עלטער געווען פון איהם. און די גאוה האָט ער נישט געקענט בעהאַלטען, האָט זיך פאַר אַלעמען געגרויסט. נאָך זייענדיג גאָר יונג, האָט ער שוין געשריבען אין זיינס אַ ליד: „מיין האַרץ איז אויף דער ערד, אָבער מיין גייסט איז אין די הימלען; איך בין זעכצעהן יאָהר, אָבער מיין שכל איז ווי פון אַנ'אַכציג יעהריגען".

האָט מען אויף איהם אויסגעטראַכט פערשידענע רכילות'ן און צוגעטראַגען עס שמואל'ן, וועלכער האָט אָבער אויף דעם אַלעם קיין אַכט נישט געלייגט, אַזוי גוט ווי ער האָט זיך וויניג געמאַכט פון דעם, וואָס שלמה נעמט זיך דאָס דרייסטקייט טיילמאָל אויך צו קריטיקירען, זיינע, שמואל'ס שאַפונגען. ער האָט אויף דעם נישט געקוקט, ווייל ער האָט העכער פון אַלעם געשעצט שלמה'ס גרויסען טאַלאַנט און אַנגעהויערע פעהיגקייטען. האָט געליעבט זיינע געלונגענע שירים, וואָס האָבען איהם מיט זייער קינסטלערישער פאָרם און טיפען אינהאַלט, איבעררעשט, און זיכער געווען, אַז זיי זענען אַרויס פון די פעדער פון אַנ'אַלטען שרייבער, אָבער ערשטוינט איז ער געוואָרען, דערוויסענדיג זיך, אַז זייער מחבר איז קוים צוואַנציג יאָהר אַלט, האָט אויך אין אַ גרויסע מאָס פערצייכנעט צוליב דעם טראַגישען גורל, וואָס איז אויסגעקומען צו טראַגען דעם יונגען דיכטער איז אַלע זיינע לעבענס־יאָהרען.

אַלע פרטים פון שלמה'ס לעבען זענען איהם בעוואוסט געווען.

ווען שלמה איז נאָך גאָר יונג געווען זענען איהם זיינע עלטערען אָבגעשטאָרבען, פריהער די מאַמע, און אין אַ קורצער צייט נאָך איהר טויט — זיין פאָטער. קיין ירושה האָבען זיי איהם נישט איבערגעלאָזט. שטענדיג אַליין בעלעבט און גרויס דחקות און נויט. דערפאַר איז ער אָבער כמעט פון זיינע יונגסטע יאָהרען אָן געמאַטערט געוואָרען פון שווינדזוכט, וועלכער האָט זיך איינגעגעסען אין די ביינער, און ווי פּיאַווקעס, אויסגעזויגען זיינע לעבענס־זאַפטען, ער האָט אָבער געליטען נישט בלויז פון דער קרענק, נאָר נאָך פיל מעהר פון נישט דערעסען ביי טאָג און נישט דערשלאָפען — ביינאַכט. געווען אַ סך טעג, אין וועלכע זיין שוואַכער קערפּער האָט נישט בעקומען אַפילו אַ טייל ערנעהרונג, און וועלכע ר'האָט זיך געבויטיגט, און ס'זענען אַדורך שלאָפלאָזע פינסטערע נעכט, אין וועלכע ער האָט זיך אין גרויסע, כמעט אוממענשליכע יסורים געראַנגעלט אויף זיין הילצערען בעטעל, וועלכעס האָט אונטער איהם פון אַלטקייט געסקריפּעט.

צו אַרבייט — נישט ער איז פעהיג געווען, נישט זיינע פיזישע כחות האָבען איהם דערצו ערלויבט, און ער האָט אויך געפיהלט, אַז נישט דאָס איז זיין אויפגאַבע, זיין נשמה האָט אין העכערע וועלטען געשוועבט; דאָרטען וואו עס הערשט בלויז אַבסטראַקציע, וואו ס'הערט אויף געוועלטיגען דאָס גשמיות — דאָרטען איז זיין גייסט געפלויגען, וועלענדיג שטייגען העכער און העכער.

ער האָט געזוכט אַ מענשען, וואָס זאָל זיך אויף איהם קענען, זאָל איהם פערשטעהען, אָדער לכל הפחות, וועלען פערשטעהען, און איהם ווי עס איז מאַטעריעליש און מאָראַליש אונטערשטיצען.

ער האָט געזוכט, אָבער נישט געפונען, דאַגעגען האָבען זיך אָבגעזוכט אַנדערע מענשען, וועלכע האָבען איהם נישט בלויז צוגעגעבען קיין מוט צו אַרבייטען איבער זיך, צו פערפולקאָמען זיינע ידיעות, נאָר האָבען נאָך אויס איהם געלאַכט, געשפּאַסט איבער די פוסטע פאַנטאַזיעס, מיט וועלכע ער טראָגט זיך אַרום, האָבען איהם געעצה'ט צו פערלאָזען די דאָזיגע וועגען, אין וועלכע ער איז געטרעטען, און זיך בעשעפטיגען מיט מעהר פּראַקטישערע ענינים, וועלכע זאָלען איהם מעגליך מאַכען דאָס לעבען, נישט זייענדיג אָבהענגיג פון קיינעם.

גלויבענדיג אָבער אין זיינע גענ־יאַלע און שעפערישע קרעפטען, וואָס זענען אין איהם בעהאַלטען, האָט ער צו זייערע עצות זיך נישט געקענט צוהערען. ער, וואָס די חכמה איז דורך איהם בעטראַכט געוואָרען ווי אַ „הימלישע טאָכטער", ער, וואָס זיין האַרץ האָט איהם געצויגען צו דער מעטאַפיזיק, צו דער ריינער פילאָזאָפיע, וואָס ענטפּלעקט די סודות פונ'ם קאָסמאָס, פונ'ם אוניווערסום, איהם, פאַר וועמען די דאָזיגע לימודים זענען דער גרעסטער און ערהאַבענסטער אידעאַל — האָט זיך צו זייערע רייד נישט געקענט צוהערען.

ס'האָט זיך אין איהם אָנגעזאַמעלט כעס און צאָרן אויף די דאָזיגע מענשען, וועלכע האָבען זיך פאַר איהם פאָרגעשטעלט ווי זיינע פריינד. ער האָט זיך פון זיי אָבגעקעהרט, געהענדיג ווייטער צו דעם, צו וואָס ער האָט זיך געפיהלט בערופען, און זיין צער האָט ער אין לידער אויסגעגאָסען, אין די געמאָסטענע שורות האָט ער אויסגעדריקט זיין שמערץ, וועלכער איז אין אַ וועלט־שמערץ פערוואַנדעלט געוואָרען, זיינע איבערלעבונגען, דאָס אַרומבלאָנקען זיך אָהן שום שוין, אָהן אויפזיכט, דאָס אַלעס האָט פערסמ'ט זיין געמיט, אַריינבלאָזענדיג אין איהם גיפט צו אַלעם, וואָס האָט איהם אַרומגערינגעלט...

אין דער דאָזיגער געדיכטער פינסטערניש איז פאַר איהם ערשינען אַ ליכט אין דער פּערזאָן פון דעם גרויסען מעצענאַט, ר' יקותיאל, וועלכער האָט איינגעלאַדענט שלמה'ן צו זיך, וואו ער האָט זיך אַ געוויסע צייט אויפגעהאַלטען, יקותיאל האָט זיך דערקענט אויף שלמה'ס פעהיגקייט, און האָט איהם בעשאָנקען מיט גרויסע אונטערשטיצונג און ליבע. אָבער דאָס האָט נישט לאַנג געדויערט, ווייל יקותיאל איז אין טראַגישע אומשטענדען אומגעקומען, און שלמה איז ווייטער געבליבען פעראייזאַמט, ביז ער האָט ווידער געפינען אָפענע אָרעמס ביי שמואל הנגיד.

אין פערלויף פון דער קורצער צייט, וואָס ער געפינט זיך דאָ, איז איינגעטרעטען אַ בעדייטענדע בעסערונג אין זיין געזונד. פון זיין פנים איז פערשוואונדען די קרענקליכע קאָליר און זיין קערפּער איז אויך ווי מאַסיווער, קרעפטיגער געוואָרען. ער מאַכט איינגאַנצען אַנ'איינדרוק פון אַ געזונדען, פעסטען בחור.

ר' שמואל האָט זיך בעמיהט, ער זאָל לעבען אין אַ היימישער פריינדליכער סביבה, וואָס זאָל פערגרינגערען און העלפען ביים שאַפען זיינע גייסטיגע פרוכטען. שמואל, וואָס איז צו אַלע די, וואָס האָבען זיך אויפגעהאַלטען ביי איהם געווען ווי אַ געטרייער פאָטער, האָט זיך מיט טאָפּעלטער ליבשאַפט בעצויגען צו שלמה'ן. ער האָט געוואָלט, אַז די צייט, וואָס שלמה וועט ביי איהם פערברענגען, זאָל איהם אויך פאַר די שלעכטע, מיט צרות און פיין אויסגעפולטע יאָהרען פערגיטיגען.

ר' שמואל איז זיכער געווען, אַז שלמה וועט מיט זיינע שאַפונגען, הן אויפ'ן געביט פון פּאָעזיע און הן אויפ'ן געביט פון פילאָזאָפיע, נישט בלויז בערייכערען די יודישע ליטעראַטור, נאָר זיי וועלען איהם אויך שטעלען אין די פאָדערשטע רייהען פון איהרע בעסטע שרייבער!

(פאָרטזעצונג — פרייטאָג)

שאול

* * *

כ״ג.

זאָגט גאָט שמואל׳ן: ווי לאַנג נאָך
קלאָגסטו אַלץ אויף שאולן?
איך בין מיר איז ער שוין מיאוס
צו זיין קיניג אויף ישראל!
גיי, פיל אָן מיט אייל דיין האָרן,
וואָרן איך שיקן דיך צו ישין,
קיין בית־לחם, ווייל איך זעה מיר
צווישן זיינע זיהן א קעניג.
שמואל זאָגט: ווי קען איך גיין?
שאול הערט, וועט ער מיך טויטען!
זאָגט איהם גאָט: א יונגע קעלבעל
נעם מיט זיך, וועסטו דאָרט זאָגען,
אַז דו קומסט פאַר גאָט צו שעכטען,
און פאַרבעט צום שאַכט אויך ישין,
זאָג איך דאָרט דיר, וואָס צום טאָן,
וועמען מיר צום קיניג זאַלבען,
שמואל האָט געטאָן אַזוי,
אָנגעקומען קיין בית־לחם,
און די עלצטע פון דער שטאָט
זענען איהם אַרויס אַנטקעגען
און געפרעגט: דו קומסט מיט שלום?
זאָגט ער: שלום! כ׳בין געקומען
דאָ פאַר גאָט קרבנות שעכטען,
היילגט זיך און קומט צום שאַכט!
ער האָט אויך געהייליגט ישין
און די זיהן, צום שאַכט גערופען,
און זיי זענען געקומען,
און ער זעהט אליאבן,
טראַכט ער: „אָט איז גאָטס געזאַלבטער"!
אָבער גאָט האָט איהם געזאָגט:
קוק נישט אויף געשטאַלט און וואוקס!
ער געפעלט מיר נישט, ווייל איך קוק
נישט אַזוי, ווי מענשען זעהען,
מענשען זעהען פאַר די אויגען,
אָבער גאָט קוקט טיף אין האַרצען.
רופט ער אבינדבן,
אָבער שמואל זאָגט: אויך דעם
האָט נישט אויסגעקליבען גאָט.
און אַזוי האָט ישי אַלע
זיינע זיבען זיהן געבראַכט,
דורכגעפיהרט פאַר שמואלן,
שמואל אָבער זאָגט צו ישין:
גאָט האָט די נישט אויסדערוויילט!
און ער פרעגט נאָכדעם ביי ישין:
זענען דאָס שוין אַלע יונגען?
ענטפערט ער: פאַראַן נאָך איינער,
איז אַ פאַסטוך ביי די שאָף.
זאָגט איהם שמואל: שיק און ברענג איהם,
ווייל מיר גיין נישט צום טיש,
ביז אויך יענער קומט אַהערצו.
ישי האָט געשיקט איהם רופען,
איז אַ רויטינקער געווען,
שיינע אויגען, גוטער אויסזעהען,

און ס׳זאָגט גאָט צו שמואל:
שטעל זיך, זאלב איהם, ווייל דאָס איז ער!
שמואל נעמט דעם האָרן אייל,
זאַלבט איהם צווישען זיינע ברידער
און פון יענעם טאָג איז דוד
פון גאָטס גייסט געווען בעהערשט —
שמואל איז אַוועק קיין רמה.

כ״ה.

האָט דער גייסט פון גאָט פערלאָזען
שאולן אין יענער צייט,
פלעגט א בייזער גייסט איהם שרעקען.
זאָגען שאולס קנעכט צו איהם:
ס׳פּייניגט דיך אַ בייזער גייסט,
הייס־זשע אויסזוכען אַ מאַן,
וואָס קען שפּילען אויפ׳ן האַרף
קומט אויף דיר דער בייזער גייסט,
שפּילט ער דיר און ס׳ווערט דיר בעסער.
ענטפערט שאול זיינע קנעכט:
גייט און זעהט אַ גוטען שפּילער
און ברענגט איהם צו מיר אַהערצו!
ענטפערט איינער פון די יונגען:
כ׳האָבען געזעהען א זוהן פון ישין,
פון בית־לחם, קען ער שפּילען,
איז אַ העלד אויך פון מלחמה,
און א קלוגער, און אַ שיינער,
און גאָטס גייסט איז איבער איהם.
שאול האָט געשיקט צו ישין
שלוחים און געבעטען: שיק
מיר דיין דוד פון די שאָף.
ישי נעמט אַנ׳אייזעל, ברויט,
אַ לאָגעל וויין, אַ ציקעלע,
שיקט דורך דודן צו שאול.
און אַז דוד איז געקומען,
זיך פאַר שאולן געשטעלט,
האָט איהם שאול ליב געקריגען,
איהם בעשטימט פאַר וואָפען־טרעגער,
און ער שיקט צו ישין זאָגען:
זאָל דיין דוד שטיין פאַר מיר —
ער האָט גנאָד ביי מיר געפונען.
און פון דאַמאָלס אָן, ווען שאול,
ווערט באַהערשט פון בייזען גייסט,
שפּילט איהם דוד אויף זיין האַרף,
ווערט איהם גרינגער, ווערט איהם בעסער,
גייט אַוועק דער בייזער גייסט.

כ״ו.

און עס קומען מחנות פלישתים
אויף מלחמה מיט יהודה
צווישען שוכה און עזקה.
שאול קומט מיט זיינע מחנות
שפּרייט זיך אויס אין טאָל פון ליפּעס
שטייען פלישתים אויף אַ באַרג,
אויף אַ צווייטען באַרג — ישראל,
און די נידער צווישען זיי,

ביבלישע דראַמע
(פראַגמענטען)

* * *

גייט אַרויס אַ מאַן אַ קעמפער
פון די פלישתים־מחנות — גליח,
הויך זעקס איילען און אַ שפּאַן,
אויפ׳ן קאָפּ אַ העלם פון קופּער,
אויפ׳ן לייב אַ שופּן־פּאַנצער,
וועגט פינף טויזענד קופּער־טאָלער,
אויף די פיס א קופּער־בלעך,
אויפ׳ן זייט אַ קופּער־שפּיז,
און די הענטל פון זיין שפּיז
גרויס און גראָב — אַ וועבער־קלאָץ,
און די קליינגעל פון זיין שפּיז
וועגט זעקס הונדערט טאָלער אייזען,
און פאַר איהם, אַ שילד־טרעגער.
און ער שטעלט זיך און רופט אויס
צו די רייהען פון ישראל:
וואָס דאַרפט איהר מלחמה האַלטען?
אָט בין איך, דער פלישתי, איינער,
און איהר זענט דאָך שאולס קנעכט,
קלויבט זיך אויס אַ מאַן פון אייך,
און זאָל ער צו מיר אַראָפּגיין,
אויב ער וועט מיך בייקומען,
נעמט איהר אַלע אונז פאַר קנעכט;
אויב איך וועל איהם בייקומען
וועט איהר ווערען קנעכט ביי אונז
און איהר וועט אונז מוזען דינען.
און דער פלישתי זאָגט: איך האָב דאָך
היינט געשענדעט ישראלס רייהען;
גיט זשע מיר אַרויס א מאַן,
זאָל ער גיין אין קאַמף מיט מיר!
און ס׳הערט שאול און ישראל
אָט די ווערטער פונ׳ם פלישתי
און זיי ציטערן און פראַכטען,

כ״ז.

און דער ישי פון בית לחם
איז שוין דאַמאָלס אַלט געווען
און געהאַט האָט ער אַכט זיהן
און פון זיי דער יונגסטער — דוד.
זענען דריי פון זיינע זיהן
דאָ געווען אין דער מלחמה
פלעגט פון שאולן אַוועקגיין
און דער יונגסטער ברודער, דוד,
אין דערהיים די שאָף צו פּאַשען.
און דער פלישתי פלעגט אַרויסגיין
איבערפריה און אויך פאַרנאַכט
און זיך שטעלען — פערציג טעג.
און ס׳זאָגט ישי דודן:
נעם נאָר מיט פאַר דיינע ברידער
זאַנגען טרוקענע א מעסטעל
און צעהן ברויטלעך אָטאָ די
און טראָג די אַוועק אין לאַגער
און צעהן מילך־קעזען אָט יענע
טראָג אַוועק דעם האַר פון טויזענט,
פרעג די ברידער וואָס זיי מאַכען
און אַ צייכען נעם פון זיי!

יודיש: פון פסח קאַפּאַז

האָט זיך דוד פריה געפּעדערט,
ביי די שאָף געלאָזט א וועכטער
און גענומען די מתנות
און אַוועק צו דער מלחמה
און אַריין אין קרייז פון חיל,
וואָס האָט ליאַרעמדיג געשאַלט;
האָט די זאַכען אָפּגעגעבען
אין דער האַנט פון כלים־היטער
און געלאָפען אין דער רייה
און בעגריסט זיך מיט די ברידער.
ווי ער הערט אַזוי מיט זיי,
איז דער פלישתים־קעמפער, גליח,
פון דער פלישתים־רייה אַרויס
און גערעדט אַלץ זיינע ווערטער
און ס׳האָט דוד עס געהערט.
און די בני ישראל אַלע,
ווי זיי זעהען יענעם מאַן,
לויפען באַלד אַוועק אין שרעק
און די רעהען צווישען זיך:
זעהט איהר דאָרט דעם מאַן, וואָס גייט?
הערט איהר, ווי ער שענדט און לעסטערט?
ווער פון אונז עס שלאָגט איהם טויט,
וועט איהם אָפּגילטען דער קעניג,
וועט איהם אויך זיין טאָכטער געבען
און זיין טאַטענס הויז בעפרייען
רופט זיך דוד אָן צו יענע,
וועלכע שטייען אַרום איהם:
וואָס, זאָגט איהר, וועט קריגען יענער,
וועלכער שלאָגט צום טויט דעם פלישתי
און שאַפט אָפּ די שאַנד פון יודען?
וואָרום ווער איז ער, דער פלישתי,
אָט דער ערל, וועלכער לעסטערט,
שענדט גאָטס רייהען פון ישראל!
און דאָס פאָלק האָט איהם דערציילט:
דאָס און דאָס וועט קריגען יענער,
וועלכער וועט איהם שלאָגען טויט.
האָט געהערט אליאב, דודס
גרויסער ברודער, ווי זיי רעדען,
ווערט ער בייז אויף דודן
און ער רופט זיך אָן צו איהם:
וואָס ביסטו אַהערגעקומען?
און אויף וועמען האָסטו דאָרטען
אונזער ביסעל שאָף פערלאָזען
אין דער מדבר? יאָ, איך קען שוין
דיין צולאָזענקייט און בייזקייט!
ביסט געקומען זעהן די שלאַכט!
אָבער דוד ענטפערט איהם:
וואָס האָב איך געטון אַציבד?
כ׳האָב דאָך בלויז א וואָרט גערעדט!
און זיך אָפּגעקעהרט פון איהם
צו אַנ׳אַנדערען געווענדעט זיך,
נאָכאַמאָל געפרעגט דאָסזעלביגע
און געהאַט דעם זעלבען שמועס

מיין ערשטער עונג־דאַטשע!...

דערצעהלט פון א ליעטניק

פון י. אַבערזשאַנעק

רבותי, ווינשט מיר מזל־טוב, איך וואוין שוין מיט מזל אויף דער דאַטשע. דאָס מיין איך — מיין ווייבעל וואוינט שוין אויף דער דאַטשע.

וואו איך וואוין? אויף וועלכער דאַטשע? נישט ווישטיג וואו, דער עיקר איז, אַז מיין ווייבעל איז אַ ליעטניטשקע, און איך בין אַ „סלאָמיאַני וודאָוויעץ".

א וואוילע זאַך, זאָג איך אייך, איז צו זיין אַ סלאָמיאַני וודאָוויעץ. אמת, מ׳ווערט טאַקע אויסגעריסען, מ׳ווערט פערשוואַרצט, ס׳קאָסט געלד, מ׳דערעסט נישט, מ׳דערטרינקט נישט און מ׳דערשלאָפט נישט, דערפאַר איז מען אָבער אַ „וואָלנע פטאַשעק", אָהן באָכקוקערס, אָהן דעה־זאָגער׳ס, אָהן קשיה־פרעגערס, מ׳וואַרפט פון זיך אַראָפּ דעם כאָמעט, מ׳ווערט א פרייער פויגעל. אויס מאַן, צוריק בחור און חי געלעבט!

ווען איז דאָס אַלץ גערעדט געוואָרען? ווען האָט א סלאָמיאַני וודאָוויעץ געמאַכט א לעבען? ווען ס׳זענען געווען די קלייגער׳ס אין דער קעשענע, דאַמאָלס, אין יענע גוטע צייטען, האָט א סלאָמיאַני וודאָוויעץ געוואוסט, אַז ער „וואָשיעט" אויף דער וועלט, דאַמאָלס האָט מען געקאָנט „סקאָזשישטשען" פון דער „אָקאַזיע". ווי נאָר די ליעטניטשקע האָט געקושט די מזוזה פון יענער זייט טיר, האָט מען גענומען געמאַכט א שהחינו, און מ׳האָט גענומען „אַרבאָויען" די פאַר יאָהר.

קודם כל האָט מען אויסגעטון ס׳קידושיד־רינגעל, וואָס ס׳איז א סגולה צו „פּאָוואָדזעניע". יעדען טאָג פריש ראַזירט, געקעמט די האָהר מיט א „פּשעדזשאַל", יעדען טאָג אָנגעטון א ווייסען קאָלנער, אָפּט געטוישט די קראַוואַטען און די אַנצוגען, געטראָגען די הויזען מיט א קנייטש. יעדען אווענד געגאַנגען אין אַנ׳אַנדערען קינאָ און דווקא נישט „סאַלאַ", אייביג געהאַט „עפּעס ביי דער זייט".

געגעסען האָט מען אין רעסטאָראַן מיטאָגען פון 5 געגג, און נאָכ׳ן עסען האָט מען געהאַט 12 „געגג"... נאָכ׳ן אווענד־ברויט איז מען געגאַנגען אין „העלענאוו" שפּעט לופט, און „געשעפּט" האָט מען דווקא אין דריטען גאָרטען, און דווקא נאָך חצות, אַהיימגעגאַנגען שלאָפען אין מען, ווען מ׳האָט שוין נישט געדאַרפט צאָהלען דעם סטרוזש פאַר׳ן טויער, געשלאָפען איז מען ביז מיטאָג, און ס׳איז געווען לחיים!...

דאָס איז אַלץ געווען אַמאָל, אין יענע גוטע צייטען, ווען ס׳איז געווען הימליך אין דער קעשענע. — דאַמאָלס האָט מען געוואוסט דעם טעם פון א סלאָמיאַני וודאָוויעץ. איצט זענען אָבער געקומען אַנדערע צייטען: אין דער קעשענע איז סמוטנע, אין דער קאַסע איז א „פּשעטשאַנג". אַלע זענען געוואָרען קורצזיכטיג, און זעהען נישט קיין גראשען פאַר די אויגען.

מוז איך מיך טאַקע הייייאָהר צופּאַסען צו דער צייט. איך געה נישט אין רעסטאָראַן, איך האָב מ׳ר איינגעאָרדענט אַנ׳אייגענעם רעסטאָראַן. איך קאָך אַליין און עס אַליין, נו, איז טאַקע אָך און וועה צו דעם קאָכען און צו דעם עסען. אין דער פריה לויף איך מיט׳ן טעפּעל צום שווייגער נאָך מילך־מאַך איך פייער, ציהט נישט די קוך, נישטאָ קיין צוג, צינד איך זאַפּעלקעס, גיס נאַפט, שנייד שפּענדלעך, פּאַק אַריין אַלטע צייטונגען, כ׳זעה אויס ווי א קוימענקעהרער. שטעל איך אויף דער קוך ס׳טעפּעל מילך און לויף אין געוועלב נאָך זעמעל, איז ביז איך קום מיט די זעמעל, איז די מילך... אויף דער פּאָדלאָגע.

שפּעטער געה איך אין דער יאַטקע קויפען פלייש, פרעגט מיך דער קצב:
— איהר ווילט אויף א יויך, צי אויף אנ׳אייבקאָכץ?

שטעה איך אין א פערלעגענהייט, און ווייס נישט וואָס צו ענטפערען: — וואָס איז דער חילוק פון א יויך ביז אַנ׳אייבקאָכעכץ?

זעהט. דער קצב, אַז איך אָריענטיר מיך נישט אין די זאַכען, גיט ער מיר צו פערשטעהן, אַז אויף אַ יויך נעמט מען אַנדער פלייש, און אויף אַנ׳אייבקאָכעכץ נעמט מען אַנדער פלייש.
— גיט מיר, זאָג איך, דאָס וואָס איז ליכטער.
— טא נעמט־זשע קאַלבס פלייש, אָבער געמאַהלעכ׳ס.
— וואָס איז דער חילוק פון קאַלבס־פלייש ביז געמאַהלעכ׳ס? — פרעג איך ווייטער דעם קצב.
— אַ מענש זאָל זיין אַזאַ שלימזל! — וואונדערט זיך דער קצב: קאַלבס־פלייש איז אויף א יויך, און פון געמאַהלעכ׳ס, קענט איהר מאַכען קאָטלעטען, אַ קלאָפּס.
— נו, טאָ זאָל זיין אויף א יויך, וואָרים איך האָב א שוואַכען מאָגען — אַזוי האָב איך געענטפערט דעם קצב, און ער האָט מיר געגעבען אויף א יויך.

נו, וואָס מאַכט מען אונטער דער יויך? מ׳קען דאָך נישט עסען בלויז פלייש. האָב איך בעשלאָסען צו קאָכען אַביסעל לאָקשען.

האָב איך געקויפט מעהל, צוויי אייער, און גענומען מאַכען א טייגעל, האָב איך געשיט מעהל און געגאָסען וואַסער. האָב איך צוגעשיט מעהל, איז עס געוואָרען האַרט ווי א שטיין, האָב איך צוגעגאָסען וואַסער, האָט עס זיך צעגאָסען, איז אַלץ געוואָרען פול מיט טייג. דער אַנצוג מיט טייג, די הויזען — מיט טייג, אויף דער פּאָדלאָגע — טייג, אויף די בעטען — טייג. אויפ׳ן שרייב־טיש — טייג. אומעטום איז געווען פיל טייג, אַ הויז... אויפ׳ן לאָקשען־ברעט!... דער שפּיץ איז געווען, אַז ס׳וואַסער אין טעפּעל האָט אויסגעקאָכט, ס׳פלייש האָט געכאַפּט א „זענק", און נאָך א דריי שעה׳דיגער אַרבייט, נאָך דריי שעה צינדען, האַקען, קנעטען און וואַרגלען, בין איך אַראָפּגעגאַנגען אין דערנעבאַס א טויט־הונגעריגער זיכען א מיטאָג...

אוז דאָס פיהרען די בעל־באַטישקייט, איז א קלייניגקייט? אַליין אויפבעטען די בעטען, וואַשען ס׳געפעס, אויסקעהרען די שטובען, אָפּקורזשען די ווענט. אויסקלאַפּען די כאַדניקעס — אַ וואַזשנע אַרבייט פאַר אַ מאַנספערשוין! ווער געדענקט איבערצוטון אַ ריינעם קאָלנער, אָנטון געפּרעסטע הויזען, זיצען אין קינאָ מיט „עפּעס ביי דער זייט", געהן אין „העלענאוו" נאָך חצות, אַהיימקומען אין דער פריה — נישטאָ יענע גוטע צייטען, ווען א סלאָמיאַני וודאָוויעץ האָט „וואָשיעט" די עטליכע דאַטשע וואָכען — נישטאָ מעהר יענע גאָלדענע צייטען!

מילא מיט׳ן פיהרען די בעל־הבתישקייט איז נאָך האַלבע צרות, ווי זאָגט איהר: מ׳גיט זיך אַן־עצה, האָט מען דעם זלאָטע, עסט מען, אלא נישט, עסט מען קרחת מיט זויער־מילך, דאָס ערגסטע איז אָבער מיט דעם „ערשטען אַרויספאָהר". די ליעטניטשקעס ווילען נישט וויסען פון קיין שום תירוצים זיי וויסען, אַז דער ליעטניק קומט אויף שבת, מוז ער מיטברענגען דעם שבת־באַגאַזש: א שטיקעל עוף, אַ געקאָכט פישעל, חלות, א מאַנדעל אייער, אַ ביסעל גריסק וקעז און זעה עיקר — כסף!

און דאָס ערגסטע איז טאַקע דער „ערשטער אַרויספאָהר". ביים ערשטען אַרויספאָהר מוז מען האַלטען „פּאַסאָן", איין ליעטניטשקע „סטאַחיעט" זיך פאַר דער צווייטער ליעטניטשקע, דערצעהלט איינע, אַז איהר מאַן האָט מיטגעברענגט א לעבעדיגען קאַרפּ, דערצעהלט די צווייטע, אַז איהר מאַן האָט מיטגעברענגט אַ לעבעדיגען שלייען מיט אַ יונג געבוזעל. קומט א דריטע און ווייזט אַ גאַנצען ליעזשאַק, ברענגט די פערטע א האַמאַק מיט א ליעזשאַק.

איצט גרייט איך מיך טאַקע צום ערשטען אַרויספאָהר אויף דער דאַטשע, אַרויספאָהרען דאַרף מען, מיטפיהרען דעם שבת־באַגאַזש מוז מען, און קיין גראשען ביי דער נשמה איז נישטאָ, און דאָס ערגסטע איז, וואָס איך ווייס נישט, וואו מיין ווייב׳ס דאַטשע איז, כ׳האָב גאָר פערגעסען צו פרעגען אויף וועלכער דאַטשע זי איז געפאָהרען, און ווי ס׳הייסט דער ווירט.

רבותי איהר קענט מיר ווינשען מזל־טוב, איך, דאָס הייסט — מיין ווייב, וואוינט שוין מיט מזל אויף דער דאַטשע, כ׳בין שוין א סלאָמיאַני וודאָוויעץ, כ׳פיהר מיר אַליין א רעסטאָראַן, קאָך מיר אַליין יויך מיט לאָקשען, געה אליין צום קצב קויפען פלייש, קאָך אַליין מילך, און מאַך אַליין פייער אין דער קוך, וואַש אַליין ס׳געפעס, קעהר אַליין אויס די שטוב און קורזשע די ווענד — כ׳בין אַ סלאָמיאַני וודאָוויעץ!

יודען, האָט מיר א גוטען שבת, איך פאָהר צו מיין ווייב אויף דער דאַטשע אפשר ווייסט איהר, וואו ס׳איז מיין ווייב׳ס דאַטשע?

דאס טראגישע לעבען

פון אהרן שמואל ליבערמאן

גרינדער פון דער ערשטער יוד. סאציאליסטישער ארגאניזאציע

פון מ. שטארקמאן

די יודישע ארבייטער־באוועגונג אין אמעריקע האט איבערגעפיהרט אויפ'ן ניו־יארקער בית־עולם די ביינער פונ'ם פיאנער פון יודישען סאציאליזם, אהרן שמואל ליבערמאן, וועלכער איז מיט קרוב 54 יאהר צוריק בעגאנגען זעלבסטמארד אין סיראקיוז, נ. י. ער איז דארט בעערדיגט געווארען אין 1880 אויפ'ן יודישען בית־עולם, און זיין קבר, וועלכער האט זיך געפונען ליבען פארקאן, ווי עס איז געווען דער מנהג צו בעגראבען זעלבסטמערדער, איז אין משך פון די אלע יאהרען געווען אהן א מצבה. מיט קארגע פיר יאהר צוריק, ווען די יודישע סאציאליסטישע וועלט האט אפגעריכט ליבערמאנ'ס פופציגסטען יאהר־צייט, איז בעשלאסען געווארען אויסצוגראבען זיינע ביינער און זיי איבערפיהרען אויפ'ן ניו־יארקער בית־עולם, וואו עס רוהען די שפעטערדיגע בויער פון סאציאליזם ביי יודען.

די יודישע ארבייטער־באוועגונג האט ארויסגעגעבען א גאנצע רייהע ליכטיגע פערזענליכקייטען, און צווישען זיי שיינט ליכטיג די פיגור פון דעם אמת'ן פאטער פון יודישען סאציאליזם, אהרן שמואל ליבערמאן.

ליבערמאן איז געבוירען געווארען אין 1844, מיט 90 יאהר צוריק, אין דעם קליינעם שטעטעל לונע, גראדנער גובערניע, וואו זיין זיידע ר' איצעלע איז געווען שטאט־רב און אויך געהאט די רעפוטאציע פון א בעל־מופת. זיין באבע ר' איצעלע'ס ווייב, איז געווען א טאכטער פון א גרויסען וואלד־סוחר, מיט'ן נאמען סארקין. ליבערמאנ'ס פאטער, ר' אליעזר דוד, האט געהערט צו די כאראקטעריסטישע טיפען פון דער השכלה־עפאכע איבמיטען פון ניינצענטען יאהרהונדערט. ביז זיין חתונה (צו פופצעהן יאהר) איז ער געווען א ישיבה־בחור און א צייט נאך זיין חתונה מיט ר' איצעלע'ס טאכטער איז ער אוועק קיין קאוונע צו לערנען ווי א פרוש.

אהרן שמואל האט געקראגען זיין קינדערישע דערציהונג אונטער דער השגחה פון זיין זיידען, וועלכער האט זיך גאנישט געקאנט אפוואונדערן פון דעם יונגעלס שארפען מוח. וואס עלטער ער איז געווארען אלץ א גרעסערער עילוי האט ער זיך ארויסגעוויזען, און צו זיבען יאהר האט ער נישט בלויז געקאנט דורכלייענען א שווערען בלאט גמרא, נאר געוואוסט אויך די שווערע פירושים. אין דערזעלבער צייט האט ער אויך אנגעהויבען ארויסצוּוויזען זיינע גלענצענדיגע ארגאניזאטארישע פעהיגקייטען. אהרן שמואל האט די יונגלעך פון שטאט ארגאניזירט אין פערשידענע חברות, און אין איטליכער חברה איז ער געווען איינער פון די גבאים.

א שארפע ענדערונג אין דעם יונגען ליבערמאן איז פארגעקומען, ווען ער איז ארונטער אונטער'ן איינפלוס פון זיינעם א מלמד, א בעהאלטענעם משכיל, ביי וועמען דער קליין־געוואקסענער און איידעלער אהרן שמואל מיט די שווארצע לאקען און ברענענדיגע אויגען האט געהאלטען אין איין פרעגען מאטערנדיגע שאלות. דער מלמד האט אויף די פראגעס פרובירט געבען זיינע אייגענע ענטפערס און דאס איבריגע האט ער דעם יונגעל געהייסען זוכען אין דער השכלה־ליטעראטור, וועלכע האט זיך געפונען ביי איהם בסוד. ביסלעכווייז איז אהרן שמואל אזוי ארום געווארען אן אפיקורס.

פונקט דיזעלבע גייסטיגע ענדערונג האט דורכגעמאכט זיין פאטער אין גראדנע. דער פרוש ר' אליעזר דוד האט זיך ביסלעכווייז דערנעהנטערט צו די ארטיגע משכילים און ער איז איינגיכען געווארען איינער פון זיי. קיין לונע האט ער די גאנצע צייט גארנישט געשריבען, אפילו נישט צו זיין בענקענדיגער פרוי און צום קינד.

אבער ענדליך האט זיך אונטערגעיוקט א געלעגענהייט פאר אהרן שמואל'ס מוטער צוריקצוברענגען איהר מאן אהיים. ר' איצעלע איז געשטארבען און שטאט האט געוואלט, אז זיין איידעם זאל ווערען דער ממלא מקום. ר' אליעזר דוד האט פערשטאנען זיך, נישט געוואלט דעם כבוד און אויף זיין ווייב'ס שרייבען נישט געענטפערט אפילו מיט א ווארט. אין איין שעהנעם טאג האט ער אבער בעקומען פון דער היים א בריף פון זיין אהרן שמואל'ן, איז ער אנגענומען דערשטוינט געווארען; דער פרעכטיגער העברעאישער סטיל, די מליצה און אפילו די שעהנע האנט־שריפט, — מעלות, וואס האבען געשפילט אזא גרויסע ראלע אין דער השכלה־עפאכע, — האבען אנגעפילט זיין פאטער'ליך הארץ מיט פרייד און שטאלץ, און אויף דער עצה פון זיינע חברים משכילים, פאר וועלכע ער האט זיך בערימט מיט זיין בן־יחיד'ס בריף, איז ער צוריקגעפאהרען אהיים, געגעבען צו פערשטעהן דער משפחה, אז ער קאן דאס רבנות נישט אננעהמען, און בעהעמענדיג דאס ווייב מיט'ן זוהן, איז ער אוועק קיין סוואלק און זיך דארטען בעזעצט.

צו 16 יאהר איז אהרן שמואל אנגעקומען אין דריטען קלאס פון דער ראבינער שול אין ווילנע. ליבערמאן האט שטארק אויסגענומען ביי די לעהרער, צווישען וועלכע עס האט זיך אויך געפונען דער בעריהמטער העברעאישער פאעט אדם הכהן לעבענזאהן, וועמען עס האט בעזונדערס בעגייסטערט ליבערמאנ'ס העברעאיש. א שטיקעל צייט נאכדעם האט ליבערמאן זיך גענומען ערנסט צו ליטערארישער ארבייט, און אין „השחר", דעם העברעאישען חודש־זשורנאל, וואס פרץ סמאלענסקין האט ארויסגעגעבען אין ווין, איז אפגעדרוקט געווארען זיינע א דערציהלונג, געשריבען אונטער'ן פסעוודאנים „דניאל איש חמודות". אין דער ראבינער־שול האט ער אויך ארגאניזירט קרייזלעך צו שטודירען רוסישע און אלגעמיינע ליטעראטור, און אליין האט ער געהאלטען לעקציעס וועגען די שרייבער און ביכער פון יענער צייט. נישט בלויז ליטערארישען טאלאנט האט ליבערמאן ארויסגעוויזען, נאר אויך מאלערישע פעהיגקייטען, און זיינע צייכענונגען האבען איהם געבראכט א סך לויב־ווערטער און קאמפלימענטען. דער פאטער אינדעהיים האט געהערט וועגען זיין זוהנ'ס דערגרייכונגען און האט געשעפט נחת פונדערווייטענס.

ר' משה טראצקי, איינער פון די ווילנער גבירים און משכילים, האט צוגענומען ליבערמאנ'ען פאר א הויז־לעהרער. ווען ער האט גראדואירט פון ראבינער־שול און בעקומען זיין לעהרער־דיפלאם, האט איהם טראצקי געגעבען פאר אן איידעם. נאך דער חתונה איז ליבערמאן מיט'ן ווייב אהיימגעפאהרען קיין סואוואלק, וואו ער האט געעפענט א פריוואטע שול. לעהרער איז איהם אבער נישט געווען צום הארצען, האט ער די שול אויפגעגעבען. און אין 1869 איז ער אוועק קיין פעטערבורג, וואו ער איז אריין אלס שילער אין טעכנאלאגישען אינסטיטוט און דארט שטארק אויסגענומען מיט זיינע צייכענונגען און דיאגראמען, וועלכע האבען געשפילט א גרויסע ראלע אין די לימודים. אין יענער צייט איז פארגעקומען א צווייטע ראדיקאלע ענדערונג אין ליבערמאנ'ס גייסטיגען לעבען. אין פעטערבורג האט ער זיך דערנעהנטערט צום רעוואלוציאנערען קרייז, אנגעפיהרט פון א רייהע יודישע יונגעלייט. אין דעם קרייז, וואס איז געווען אונטער'ן איינפלוס פון די „נאראדאוואלצעס", האט מען פראפאגאנדירט „צו געהן אין פאלק", דאס הייסט פראפאגאנדירען צווישען דער אלגעמיינער רוסישער פויערים־בעפעלקערונג די פרייהייטס־אידעען. ליבערמאן האט אין דעם קרייז אנגעהויבען צו אגיטירען, אז יודישע רעוואלוציאנער'ען דארפען בעסער ארבייטען אין און פאר דער יודישער בעפעלקערונג אין לטובת די יודישע מאסען און די טעטיגקייט צווישען די פויערים איבערלאזען צו די רוסישע „נאראדאוואלצעס", — א געדאנק, וואס האט נישט אזוי שטארק אויסגענומען ביי די אסימילאטארישע יודישע אינטעליגענטען.

צוליב עקאנאמישע סיבות האט ליבערמאן געמוזט איבעררייסען זיין שטודיום, און אין 1874 איז ער אוועק קיין ווילנע, וואו ער האט געקראגען א שטעלע אלס פלאן־צייכענער אין א פייער־פערזיכערונגס־געזעלשאפט. אין דערזעלבער צייט איז ער אריינגעטראטען אין רעוואלוציאנערען קרייז, אנגעפיהרט פון זיין געוועזענעם שול־חבר אהרן זונדעלעוויטש. און אזוי ארום האט זיך ליבערמאן אויך פערבונדען מיט דעם רוסישען רעוואלוציאנער פיאטר לאווראוו, וועלכער האט אנגעהויבען ארויסצוגעבען אין לאנדאן א וואכענשריפט „וופּעריאָד" („פאר־אויס"), וואוהין ער האט געשיקט זיינע קארעספאנדענציעס. בעת די נסיעות איבער פערשידענע דערפער, אין פערבינדונג מיט זיין שטעלע, האט ליבערמאן פערשפרייט „נאראדאוואלישע" אגיטאציע צווישען די פויערים, ביז איינער פון זיי האט איהם פערמסר'ט פאר דער פאליציי. מען האט איהם ארעסטירט און אונטער פאליציי־בעגלייטונג געפיהרט פון סמארגאן קיין ווילנע. איהם איז אבער געלונגען אונטערצוקויפען די וואך און צו אנטלויפען.

ווייטער פערבלייבען אין רוסלאנד האט ליבערמאן מעהר נישט געקאנט און מיט גרויס שוועריגקייטען האט ער זיך קוים דערשלאגען קיין לאנדאן. לאווראוו האט איהם געגעבען א שטעלע אלס גראוווירער אין דער דרוקעריי פון זיין וואכענבלאט. אין לאנדאן האט ער זיך גענומען צו דער דורכפיהרונג פון זיין אלטען פלאן — צו פערשפרייטען די רעוואלוציאנערע אידעען צווישען די יודישע מאסען אין זיין היימלאנד. און געטון האט ער דאס אויף דעם פאלגענדיגען שטייגער:

(סוף — זונטאג)

סודות פון לעבען

א קאפיטעל פון ראמאן אויף פעלדער־פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

וואווע ברעזער, זינט זיין טאכטער ביילקע איז אוועק מיט קאוואלסקי'ס יונגערען זוהן, האט זעלטען אריבערגעקוקט אויף דער זייט, וואו די קאוואלסקי'ס שטוב איז געשטאנען; פון דארטען האט צו איהם ארויסגעקוקט דער פערהארטעוועטער מענש, וואס מיינט, אז ער, און נאר ער, פערשטעהט ווי דאס לעבען צו פערפיהרען.

— שלעכטקייט לעבט אין הארצען ביי יענעם מענשען — האט וואווע ברעזער אין דער שטיל אליין פאר זיך א סך מאל איבערגעזאגט.

ווען ער האט זיך אבגעשלאגען אויף א בריוועל צו לאנע'ן, וואס ביילקע האט פון מאסקווע צוגעשיקט, און פון בריוועל איז ער דערגאנגען, ווי ווייט זיין ליבלינג, ביילקע, איז פערפיהרט געווארען פון א גאנישט א יונגעל מיט פוסטער גאווה, האט ער, וואווע, בעשטימט צו האבען א שמועס מיט לייזער דעם שמיד.

אין פעלד האט וואווע לייזער'ן געטראפען; ער איז פשוט און פראסט איבערגעגאנגען צו לייזער קאוואלסקי'ס פעלד, וואו יענער האט ארומגעשארט קוקורוזע־פלאנצען. וואווע איז גלייך צוגעטראטען צום ענין, וואס האט איהם נישט געלאזט צורוה:

— וואלט געווען א יושר, מען זאל אויפהערען בעהאלטען דעם ווערטאג אין הארצען, — האט וואווע אנגעהויבען מיט א גאנץ זיכערען קול, — א רעוואלוציע, נישט רעוואלוציע — דערוויילע איז מען נאך ברוך־השם מענשען... איך וויל וויסען, וואס איהר טראכט וועגען די קינדער; איך הער, אז ער האט זי פשוט און פראסט אוועקגעווארפען.

— איך מיין אויך דאס אייגענע, — האט לייזער זיך אפגערופען, — דערוויייל איז מען נאך מענשען... נו, האט ער ביי מיר נישט געפרעגט. איך וואלט אודאי געווען אנטקעגען דעם גאנצען שידוך; נישט דערפאר, וואס איך האב עפעס געגען אייער טאכטער, נאר פשוט און פראסט, — ער איז נאך א יונגעל און האט נישט געהאט קיין פראוו נעמען און...

— איהר זייט דאך נאך דערוויייל זיין טאטע.

לייזער האט א לאך געטון.

— יא, ס'איז אמת, איהר לאכט... איך א פנים אין מיין טאכטער נישט קיין שאר.

— פארוואס זאלט איהר אזוי קלערען? איך האב אויף איהם א מאך געטון מיט דער האנט. איך ווייס, אז די רעוואלוציע האט די קינדער געגעבען זייער פראוו... נו, איז איין קינד פערשטעהט וואס מען טוט מיט רעכט און אן אנדער קינד — קריכט אויף די גלייכע ווענט. מיין בערע האט אויך פראוו צו טון וואס ער וויל; ער בעדארף ביי מיר נישט פרעגען וואס צו טון און ווי אזוי זיך אויפצופיהרען; ווייס איך, אז בערע וועט קיין עולות נישט בעגעהן.

דא האט שוין וואווע ברעזער נישט געוואוסט פון וואס ווייטער אנצוהויבען. ביי וואווע ברעזער איז בערע נישט געווען קיין גוטער ביישפיל. ער האט געבונג חשדים אין דער טיף געטראגען אויף בערע'ן; אין דעם ביילקע־בחום ענין איז ער חושד, אז בערע איז געווען קאפ'ן דעם שידוך — צוליב זיין „רעוואלוציאנערען שכל"... ער, וואווע, איז חושד, אז אפשר איז נאר בערע דער, וואס האט בחומ'ן צוגערעדט אוועקצוווארפען זיין ביילקע'ן נאך דעם, ווי זי איז אוועק אין „אנדערע אומשטענדען".

האט וואווע דערייבער אראפגעלאזען די אויגען, א ווילע געשוויגען, און ווען ער איז שוין געווען גרייט אוועקצוגעהן, האט ער נאך א זאג געטון:

— אין אזא צייט בעדארף א מענש נישט האבען קיין קינדער. בעסער שטיינער וואלטען טאטע־מאמע געדארפט געבערען...

דאס אלץ, וואס וואווע האט נאך געהאט צו זאגען, ווען ער האט בעגעגענט לייזער קאוואלסקי'ן; און רעדען וועגען ביילקע'ן — האט וואווע דערוויייל מעהר קיין חשק נישט געהאט.

די זון האט העל געשיינט טאג נאך טאג און געצויגען פון דער ערד ארויס די ווינטער־תבואה און די זומער־תבואה. די ערד, מיט איהר גאנצער אנהויב־זומערדיגער תאוה, האט זיך ארויסגעבויגען צום דינעם רעגען, וואס האט פון צייט צו צייט געגאסען, און צום שווערען טוי, וואס האט נאך א הייסען טאג זיך אראפגעלאזען אויף די שפיצען פון יעדער שפראצונג. דער דארף איז געוואקסען; בייע עטליכע און צוואנציג שטיבער האבען זיך געהויבען פון דער ערד. אינאיינעם מיט די תבואות זענען די בארוועסע קינדער, כאטש א יאלעך דערבערטע, זוניג געוואקסען, יעדער אנהויב האט געשטרעבט צו ווייטערדיגער ענטוויקלונג; חאטש וואס האט פון פריהער געזערט און געשוימט אין בלוט ביי דער יוגענט — איז נישט איינגעשלאפען. הויכע ווערטער: „רעוואלוציע", „קאנטער־רעוואלוציע", „קאלעקטיוויזאציע", „יודיש פאלק", „פראלעטאריאט"... דאס זענען געווען ווערטער, וואס האבען זיך פארלויפיג געטראגען איבער דער ערד. ווי עס טראגען זיך אין לופטען דריעה־קערבלעך אויף פוליגע פעדערלעך און זוכען אן ארט וואו זיך איינצופלאנצען. פאראיאהריגע איבערלעבונגען זענען נישט באר אינגאנצען אויסגעלעבט געווארען; ווען די ליבע האט ווידער ארויסגעשטעקט איהרע אנגעצונדענע אויגען — איז דאס נישט געווען פאר'ן ווינטער־ווענען, וואס איז געקומען און פערשוואונדען.

דורך א צופאל, וואס בערע האט יוסף'ן געבומען אן א זייט און איהם דערמאנט, אז ער, יוסף, האט דאך אזוי ליב געהאט די יונגע און פערטרויטע ביילקע, איז ביי יוסף'ן ווידער אנגעקוואלען א קלעמעניש, נישט איינצושטילען. ער האט די דאזיגע קלעמעניש געפרובט ליינדערען אין דער נאהענטקייט פון א בלאנד מיידעל מיט'ן נאמען רחל שטיינבערג; האט די דאזיגע רחל נישט געקאנט פערנעמען אין זיין וועגען דאס ארט פון א פריהלינג־נאכט; און האט אויך זיך נישט געקענט טיילען מיט דער פריהלינג־נאכט אין די טיפענישען פון זיין אויפגעוואכט בלוט! ווען סימקע קרעטשמער בעט און קומט אן אין צייט, מעגליך, אז אין יענער וואלט ער געפונען — סיי די קנאפיגקייט און סיי די זיכערע זאפטען, וואס לעבען אין דער טרוקענעם סטעפ.

רחל קומט צו איהם מיט פערבענקטע אויגען; זי קומט אפט ארויס אויף זיינע זייטיגע וועגען און הויבט אן רעדען פון דער ווייטע מאסקווע. דערווייל בעבלאבט זי נישט זיינע זייטיגע וועגען. אנצוהויבען מיט לאנע'ן א שמועס וועגען ביילקע'ן — האט ער ביי זיך נישט געפועל'ט.

און לאנע... די דריי־פיר דינע קניטשען אויף איהר הויכען שטערן — זיי האט נישט דער סטעפ־ווינט אויפגעקערט, א סך מחשבות, וואס האבען גע־עגבערט, האט זי נישט געהאט פאר וועמען זיי צו אנטפלעקען. כאטש נישט קיין גרויסען און נישט קיין קלארען שפיגעל האט זי אין שטוב — קוקט זי יעדען טאג אין איהם אריין. די פאר קנייטשען אויפ'ן שטערן האט זי בעמערקט און וויסט זייער בעטייט. זי זעהט נישט קיין וועג צוריק פון דאנען. זי וויל איהרע קומענדיגע טעג נישט אוועקפיהרען אין שטאט אריין, ווי דאס האט געטון פאר דער צייט דורך ארבייט; דורך בויען איהר שוועסטער, זי וויל בעדעכטיגען איהר לעבען און פלאנצען. אויף א ביי פעלד וויל זי פיהרען איהר לעבען; און לעבען ביי דער ערד, ווי שווער דאס זאל נישט זיין פאר איהר, דער פרוי — איז דאס פארט אנדערש, בייער; זי וואלט זיך מיט קיינעם נישט געביטען — אוועקצוגעבען איהרע איבערלעבונגען אין קיימער סטעפ.

אבער אויך זי, לאנע, האט געהאט איהרע האפענונגען און ענטוישונגען; דווקא מיט דעם אנקומען פון צווייטען פריהלינג, און מיט איהם — א מחנה איבע־וואנדערער, האבען זיך געמערקט איהרע ספקות. די אפטע צאנקערייען אויפ'ן ע"ד־חלק; דער תהום; דער תהום, וואס צווישען דור און דור... און פאמעליכער, אבער זיכער געהט איהר פאטער אונטער — אויך דאס זעהט זי איצט קלאר ארויס. זינט ביי זיי אין שטוב לעבט א משפחה שטיינבערג, וואס אין סאציאל אויף דער אייגענער דערגרייכטער מדרגה; באר אנשטאט דעם, וואס איהר טאטע, וואווע ברעזער, איז א שוויגער, איז מאיר שטיינבערג א בעל־פה, א מענש מיט קללות און טרעהרען. א פאר מאל האט זי דעם דאזיגען מאיר שטיינבערג געטראפען אין טרעהרען.

די יונגע רחל, מיט א לייב — מילך און בלוט — וואס טוליעט זיך יעדע נאכט צו איהר, ווען זיי לייגען זיך שלאפען אין איין בעט — די דאזיגע רחל ווייזט קיין שום פרייד נישט אויס, וואס באלד, אט באלד וועט זי האבען א שטוב — א היים אויף א בעפרייטער ערד. רחל שלעפט זיך נישט אין שטאט אריין מיט די אקסען, ווי זי, לאנע, האט עס פאראיאהרען געטון; קנעט נישט קיין ליים מיט די פיס, ווי לאנע און ביילקע האבען עס פאראיאהרען געטון. די שטיינבערגס זענען פערמעגליכע און עס טוען ביי זיי געוונגענע הענט. בלויז דער יונגערער, צאלקע, איז א ברען א בחור — ער פאהרט אליין אין שטאט און שלעפט מאטעריאל צום ערד־חלק.

רחל האט יעדע נאכט פאר'ן איינשלאפען זיך אבגעצוגדען מיט'ן גאנצען לייב, בשעת זי האט אויסגערעכענט איינציגווייז די בחורים אויפ'ן ערד־חלק — ביז זי איז צוגעקומען צו יוסף'ן. בלויז איינמאל איז איהר געלונגען אריינצוציהען לאנע'ן אין דער וועלט פון איהרע געפיהלען:

— איז טאקע אמת, אז יוסף האט ליב געהאט דיין שוועסטער?

— אפשר.

— פארוואס האט ער מיט איהר נישט חתונה געהאט?

— אזעלכע מענשען ווי יוסף אייליען זיך נישט חתונה צו האבען.

— דא איז קיין בעסערע זאך נישטא.

— אז דו וועסט האבען דיין שטוב, וועסט חתונה האבען.

— דא איז גרינג צו האבען קינדער; גרינג צו האבען און גרינג צו האדעווען זיי; וואקסען אליין דרויסען, כיי־כיי־כי...

די שטיינבערג'ס האבען לאנע'ן קיין נחת נישט פערשאפט. איהר טאטע וואווע ברעזער, איז דורך די שטיינבערג'ס געשרייקט געווארען. זייטשיק איז געווארען אן אפטער איינגעהער צו זיי. לאנע האט אויסגעמיטען בייצוזיין ביי זייערע שמועסען; אבער זי האט געוואוסט, אז די לעצטע צייט פאהרט זייטשיק צו אפט אוועק, ווערט פערפאלען אין דער געגענט. בערע האט זיך ווי אנגעקעהרט פון איהר די לעצטע צייט, און זי ווייסט, אז אין דעם איז שולדיג דער שטילער האנדעל מיט פערד און מיט שעפסען, וואס די דריי פיהרען אן בשותפות.

פירער פון רוסישער היטלער־בעוועגונג

פון יעקב לעשצינסקי

מיר האָבען אין אַ פריהערדיגען אַרטיקעל געזעהען ווי די רוסישע שוואַרץ־מאה׳ניקעס האָבען אין פערשידענע לענדער אויפגעהויבען דעם קאָפּ, זינט היטלער איז אין דייטשלאַנד געקומען צו דער מאַכט, מיר האָבען געזעהען, ווי די רוסישע כוליגאַנעס האָבען איצט זייערע היטלער־אָרגאַניזאַציעס איבער דער גאַנצער וועלט, און זיי האָבען זיך אַ נעהם געטון פערשפרייטען דעם גיפט פון פּאָגראָם־אַנטיסעמיטיזם, גאָר ווי אין די אַמאָליגע צאַרישע צייטען אין רוסלאַנד.

לאָמיר איצט בעקענען די לעזער מיט אייניגע פון די דאָזיגע טיפען, וואָס פיהרען אָן די שוואַרץ־מאה׳דיגע אַגיטאַציע אין די אייראָפּעאישע לענדער, מיר וועלען זעהען, ווי טיף עס איז דער רוסישער שוואַרץ־מאה׳דיגער זומפּ, די כוליגאַנישע „ווייס־גוואַרדעאישע" געמויזעכץ, וואו עס פלאָדיען זיך אַזעלכע נידעריגע ברואים.

נומער איינס: וואָנסיאַצקי, ער איז שעהן, רייך, עלעגאַנט און האָט אַ גרויסען ערפאָלג ביי פרויען, אַזוי שטאַרק איז ער אין פאַנגען פרויען־הערצער, אַז אַ רייכע אַמעריקאַנערין האָט זיך אין איהם פערליבט און געמאַכט איהם פאַר איהר מאַן און אויך פאַר אַ מיליאָנער.

ווי אַזוי האָט געטראָפען די מעשה? גאָר פשוט, פשוטער ווי אין די פשוטסטע ראָמאַנען. וואָנסיאַצקי האָט געדינט אין דער קאָנטער־רעוואָלוציאָנערער, „ווייסער" אַרמעע, וואָס האָט געוואַלדעוועט אין די יאָהרען 1919 און 1920 אין דרום־רוסלאַנד. ווען די באָלשעוויקעס האָבען די ווייסע אַרמעע צוקלאַפּט איז ער, ווי פיל אַנדערע, געלאָפען אַזוי לאַנג ביז ער האָט זיך דערשלעפּט קיין פּאַריז. הונגעריג, פערמאַטערט, אָפּגעריסען האָט ער זיך אַרומגעשלעפּט איבער די גאַסען פון פּאַריז ביז ער איז איין מאָל געפאַלען חלשות. האָט מען איהם אויפגעהויבען און אָפּגעפיהרט אין אַ שפּיטאָל. ער האָט זיך צוגעכאַפּט צו דער אכילה, האָט זיך געשטעלט אויף די פיס. האָט בעקומען צוריק זיין אָפיצערישע שלאַנקייט און זיין שעהן פּנימעל.

איין שעהנעם טאָג איז געקומען אין שפּיטאָל אַ פּאַטראָנעסע, אַ רייכע אַמעריקאַנערין, וועלכע האָט געגעבען גרויסע נדבה דעם דאָזיגען שפּיטאָל, ווען זי האָט דערזעהען דעם וואָנסיאַצקין, מיט די שפּיציגע וואָנסעלעך, איז זי באַלד געפאַנגען געוואָרען, זי האָט איהם, צוערשט פאַרגעליגט אַ שטעלע און גאָר אין גיכען — אַ סך מעהר ווי אַ גוטע שטעלע — איהר האַרץ און איהר רייכקייט.

וואָנסיאַצקי איז איצט „דער פיהרער" פון דער רוסישער פאַשיסטישער בעוועגונג", איהר „טעאָרעטיקער" איהר קאָפּ. און ווירקליך, אויב אַ מענש קאָן אַזוי לייכט און אַזוי גיך געווינען אַ האַרץ פון אַנ׳אַמעריקאַנערין און דערצו אַ נדן פון אַ גרויסען ביטעל געלד, פאַר וואָס זאָל ער נישט טויגן פאַר אַ פיהרער, פאַר אַ נביא פון אַ נייעם פאַשיסטישען רוסלאַנד, פאַר אַן „אויפלעבער" פון רוסישען פאָלק, פון רוסישען גייסט, און צוצוטראָגען די גרויסע אידעען און אידעאַלען פון היטלערן איבער מזרח־אייראָפּע און איבער אַזיען?

און וואָנסיאַצקי פליהט איצט אויף אַעראָפּלאַנען פון ניו־יאָרק קיין בערלין און פון בערלין צוריק. ער האַלט אָפּ זיצונגען, אַרבייט אויס פּלענער, אָרגאַניזירט בעפעהלט, דער עיקר גיט ער — געלד, געלד און ווידער געלד, און מען גרייט זיך! צו וואָס גרייט מען זיך? וואָנסיאַצקי מיט זיינע חברים ווייסען שוין. זאָל נאָר אויסברעכען אַ מלחמה, נישט איז אין ווייטען מזרח, אין נאָהענטען מערב, אין צפון, אין דרום, נאָר אַ שטיקעל מלחמה! זאָלען נאָר די האַרמאַטען אָנהויבען שיסען, און די אַעראָפּלאַנען וואַרפען באָמבעס, און די דאָזיגע רעטער פון רוסלאַנד וועלען שוין האָבען פיל צו טון, און וועלען שוין ווייסען וואָס צו טון.

נומער צוויי: בערמאָנט אָוואַלאָוו. אפשר דערמאָנען זיך אונזערע לעזער דעם דאָזיגען נאָמען פון די יאָהרען 1919 און 1920 ווען דער באַלטישער געגענט איז געווען פערפלייצט מיט גענעראַלען, מיט אַרמעען, וועלכע האָבען יעדען טאָג אָט־אָט איינגענומען פעטערבורג. אָט־אָט זיך איינגעריסען אין „צאַרסקאָיע סעלאָ" און אָט־אָט פערטריבען די באָלשעוויקעס אַזש וואוהין דער פעפער וואַקסט.

דעמאָלט זענען די צייטונגען געווען פול מיטן נאָמען פון דעם גענעראַל־פירשט „פּאַוועל מיכאַילאָוויטש בערמאָנט־אָוואַלאָוו". ער האָט אויך געהאַט זיינע אַ ווייסע אַרמעע, האָט אויך זיך שטאַרק געריסען צו פעטערבורג, האָט אויך, ווי פיל אַנדערע צאַרישע גענעראַלען אָפּגעהאַלטען יעדען טאָג געוואַלדיגע זיגען און האָט אויך געמוזט אין אַ שעהנעם טאָג אַנטלויפען אַ באָרוועסער אַזש קיין בערלין.

ווער־ושע איז אין דער אמת׳ן דער דאָזיגער „גענעראַל", דער דאָזיגער „פירשט", דער דאָזיגער רעטער פון רוסלאַנד, איינער פון די שפּיצען פון די „אויפלעבער" פון אַ היטלערישע רוסלאַנד" לאָזט זיך אויס, אַז דער דאָזיגער נפש איז גאָר מאחינו בני ישראל. טאַקע אַ יודעלע פון די, וואָס מען פּרעגט אויף זיי. ער איז אַ זוהן פון אַ יודישען סוחר, פון וולאַדיוואָסטאָק, אַנ׳אַנטיקוואַר, וואָס האָט זיך די אַלע אויסגערעכענטע נעמען, ווי „גענעראַל", „פירשט", מיכאַלעוויטש און „אָוואַלאָוו" פשוט צוגעלייגט וואָרום זיין אמת׳ר נאָמען איז פּאַוועל ראַסאָילאָוויטש — נאָך ריכטיגער שאול בן רפאל. און ער סטאַרעט זיך איינצורעדען די גאַנצער וועלט אַז ער איז אַנ׳אמתער פירשט און אַנ׳אמת׳ער גענעראַל און אַזוי ווייטער. אָט דאָס יודישע קעפּעלע וואָס האָט אויך זיך אַרויפגעשלעפּט אַ היטעל פון אַ פירשט און אַ גענעראַלסקע אוניפאָרם איז טאַקע די גאַנצע דרעה־מאַשין אין דער קליינער גרופּע „אויפלעבער" וועלכע גרייטען צו דאָס אויפגעלעבטע כוליגאַנישע רוסלאַנד.

ער וויל אָפּדינען דייטשלאַנד, ווייל דאָ האָט מען איהם שטאַרק געהאָלפען ווערען אַ „גענעראַל", אַ „פירשט". די מעשה איז געווען אַזוי: דאָס וולאַדיוואָסטאָקער יודעלע איז געווען נישט מעהר ווי אַ קאַפּעלמייסטער אין דער רוסישער אַרמעע. ער איז אַריינגעפאַלען קיין דייטשלאַנד אַלס געפאַנגענער, ווי אַ סך אַנדערע רוסישע אָפיצירען און סאָלדאַטען. דאָ האָט ער זיך צוגעשאַרט צו די דייטשע גענעראַלען, וועלכע האָבען איהם אויסגענוצט פאַר זייערע מיליטערישע און פּאָליטישע אונטערנעמונגען אין דער באַלטישער געגענט. און אָט אַזוי איז ער געוואָרען אַ גענעראַל און אַ הויפּט־קאָמאַנדיר פון אַנ׳אַרמעע און אויך אַ פירשט.

אַלזאָ, וואָנסיאַצקי, אַ פּוילישער רוס, איז געוואָרען פּאָפּולער מיט זיין שעהן פּנימ׳ל און מיט זיין אַמעריקאַנער נדן. דער בנ׳אַק פון אַ יודישען סוחר — גענעראַל, פירשט, בערמאָנט אָוואַלאָוו איז פּאָפּולער געוואָרען מיט זיין שאַרף קעפּעל און מיט זיינע גוטע פערבינדונגען אין די דייטשע גענעראַלסקע קרייזען.

דער דריטער פיהרער זייערער איז אַ גרויסער מיוחס מיט דעם, וואָס ער קאָן ווירקליך זיין דער „פולסטער" און אויסגעשפּראָכענסטער אויסדריקער פון דעם „עכט־רוסישען גייסט", וואָרים ער איז אַ טערק, זיין נאָמען איז קאַזעם־בעק. דער נאָמען אַליין איז גענוג, אַז יעדער זאָל פערשטעהען, אַז ער קאָן און מעג זיין דער ווירדיגער טרעגער פון רוסישען היטלעריזם, פון דעם היטלעריסטישען כוליגאַניזם אין אַ רוסישער פאָרם.

אויסער די דאָזיגע דריי „פיהרער", וועלכע אַרבייטען צוזאַמען און בעריהמען זיך מיט גרויסע ערפאָלגען אויפ׳ן געביט פון פעראייניגען אַלע רוסישע כוליגאַנעס פון אַלע עקען וועלט, זענען פאַרהאַן נאָך „פיהרער" און נאָך פּרעטענדענטען אויפ׳ן טיטול „רעטער" און „אויפלעבער" פון רוסלאַנד. מיר וועלען דאָ נאָר דערמאָנען איינעם פון זיי, — סאָקאָלאָוו־קרעטשעטאָוו. דער דאָזיגער סאָקאָלאָוו איז געשטאַנען אין דער שפּיץ פון דער אָרגאַניזאַציע „די ברודערשאַפט פון רוסישען אמת" („בראַטסטוואַ רוסקאָי פּראַוודי"), וועלכע האָט צעהן יאָהר געפיהרט אַ קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע אַרבייט פון די אַנטלאָפענע רוסען אין אויסלאַנד.

און אויב די הענד פון די דאָזיגע אַלע קלענערע און גרעסערע כלבים זענען צו קורץ, אום צו דערלאַנגען צו די יודען פון רוסלאַנד, זענען זיי אָבער גענוג לאַנג, אום צו העלפען די כוליגאַנעס אין די אַלע לענדער, וואו רוסישע פּאָגראָמטשיקעס לעבען, און עס איז גענוג בעקאַנט, אַז אין היטלער׳ס דייטשלאַנד, בעזונדער אין בערלין, זענען נישט ווייניג רוסישע יודען אַרעסטירט געוואָרען לויט די אָנווייזונגען און מסירות פון רוסישע מאָנאַרכיסטען און רוסישע היטלעראַווצעס, ביי די הויז־זוכונגען ביי רוסישע עמיגראַנטען זענען אָפט ביי געווען רוסישע כוליגאַנעס, וועלכע האָבען געהאָלפען די היטלער באַנדיטען.

פון רומעניען שרייבט מען, אַז אין דער פּאָגראָם אָרגאַניזאַציע „אייזערנע גוואַרדיע", זענען פערהאַן נישט ווייניג רוסישע תלמידים פון קרושעוואַן, וועלכע לערנען מיט די „אייזערנע גוואַרדייצעס" די פּאָגראָם־תורה, כאָטש די רומענישע היטלעראַווצעס קענען אַליין אויך גאַנץ גוט די דאָזיגע מלאכה.

אין לעטלאַנד פערפלאַנצען ערשט די רוסישע פּאָגראָמטשיקעס די דאָזיגע תורה, וואָרים דאָרטען זענען קיינמאָל קיין פּאָגראָמען נישט געווען. דאָס זעלבע איז אין ליטע.

פון דער ווייטער מאַנדזשוריע קומען אַן גאָר טרויעריגע ידיעות. די רוסישע פאַשיסטען גיבען דאָרטען אַרויס אַ טעגליכע צייטונג „אונזער וועג" („נאַש פּוט"). דאָס איז אַ בלעטעל, וואָס רופט אָפען צו פּאָגראָמען, צו אויסראָטען און אויסמאָרדען די יודען. זייער חוצפה און מערדערישע אַפּעטיטען זענען דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז זיי האָבען אין דער שטאָט כאַרבין געכאַפּט אַ טאַלאַנטפולען יודישען פּיאַניסט מיט׳ן נאָמען קאַספּע, וועלכער איז געקומען פון פּאַריז צו גאַסט צו זיינע עלטערען. זיי האָבען פערלאַנגט סך־הכל 300 טויזענט דאָלאַר אויסלייז געלד, און ווען די עלטערען האָבען בשום אופן אַזאַ סומע נישט געקענט צושטעלען, האָבען זיי איהם ערמאָרדעט. אָבער ווי באַרבאַריש ערמאָרדעט! זיי האָבען איהם געפּייניגט גאַנצע דריי מאָנאַטען, אָפּגעשניטען די אויערען און דאָס געשיקט צו די עלטערען, אויסגעהאַקט איהם אַלע ציינער און איהם סוף כל סוף פערפייניגט.

אין זייער בלאַט זאָגען זיי צו זיך אָפּצורעכענען מיט די יודען ערשט אין רוסלאַנד. לאָמיר האָפען, אַז זיי וועלען נישט דערלעבען צו זעהן רוסלאַנד.

אָבער דערווייל קלינגט אין אַלע עקען וועלט, וואו נאָר עס איז דאָ אַ רוסישע ווייס־גוואַרדייאישע גרופּע, דער קאַמף־רוף, וואָס זייערע בערלינער צענטראַלע האָט אַרויסגעגעבען: „רוסישע כוליגאַנעס פון אַלע לענדער פעראייניגט אייך!" צוליב וואָס? צוליב „בעי זשידאָוו, ספּאַסאַי ראָסיו!" שלאָג יודען און ראַטעווע רוסלאַנד!

היט זיך פאַר בויך־טיפוס

(צום געגען־טיפוס־טאָג)

געזעלשאַפטליך־היגיענישע שמועסען

(צוגעשיקט דורך לאָדזער „טאָז")

פון ד״ר משה וואָלפסאָן

אין אונזער שטאָט ווערט יעצט, צום צווייטען מאָל, איינגעאָרדענט אַנ׳אַזוי גערופענער געגען טיפוס־טאָג, די דאָזיגע אימפּרעזע האָט די אויפגאַבע, אויפמערקזאַם צו מאַכען די בעפעלקערונג פון אונזער שטאָט אויף דער געפאַר, וואָס שטייט איהר פאָר אַלע זומער, פון דער שטענדיגער עפּידעמיע פון טיפוס, וועלכע פערפעהלט נישט אונזער שטאָט, קיין איין זומער. פאַריגען יאָהר, איז דער געגען־טיפוס־טאָג, איינגעאָרדענט געוואָרען, איינענטליך אַביסעל צו שפּעט, אין אָקטאָבער, ווען די עפּידעמיע האָט זיך שוין, קאָן מען זאָגען דערנעהנטערט צו איהר סוף, דערפאַר האָבען הייאָהר די פיהרער פון אונזערע סאַניטאַרע אינסטיטוציעס, אַ טראַכט געטון וועגען דעם בעצייטענס, נאָך איידער די עפּידעמיע האָט זיך ענטוויקעלט. נאָר אַזוי ווי מען קאָן אויף זיכער זאָגען, אַז אויך הייאָהר (הלוואי זאָל איך ליגען זאָגען), וועט אונז דער גאַסט נישט אויסמיידען, איז גאַנץ ריכטיג וואָס מען האָט שוין יעצט וועגען דעם אָנגעהויבען צו אַרבייטען, כדי צו געבען דער בעפעלקערונג געוויסע אָנווייזונגען ווי אַזוי פון דער קראַנקהייט זיך אָפּצוהיטען.

די דאָזיגע אויפקלערונגס־אַרבייט איז דאָך מעהר בערעכטיגט דערמיט, וואָס אין קאַמף מיט דער שווערער און אָפטמאָל אויך טויטליכע קראַנקהייט שפּילט אַ גרויסע ראָלע טאַקע דאָס שטרעבען פון איהר זיך אָבצוהיטען. עס זענען פערהאַן קראַנקהייטען, פון וועלכע עס איז זיך שווער אָבצוהיטען, וויפיל מיר זאָלען זיך דעריבער נישט בעמיהען. דאָס בעציהט זיך צו אַזעלכע קראַנקהייטען, וועלכע זענען אָבהענגיג נאָר פון די לעבענס־בעדינגונגען פון מענשען און פון זיין סביבה, ווי למשל טובערקולאָז אָדער ווי לשמל שאַרלאַך, וועלכע ווערען פערשפּרייט דורך דער לופט.

דער טיפוס געהערט צו דער קאַטעגאָריע קראַנקהייטען, פון וועלכע מען קאָן זיך פערהעלטנישמעסיג, לייכטער אָבהיטען, ווען מען טראַכט נאָר וועגען דעם. עס אונטערליגט נישט קיין שום צווייפעל, אַז אויך די פערשפּרייטונג פון טיפוס, איז פיל אָבהענגיג פון די בעדינגונגען, אין וועלכע די בעפעלקערונג לעבט. עס איז אָבער בעוויזען געוואָרען, אַז ביי די זעלבע לעבענס־בעדינגונגען פערשפּרייט זיך דער טיפוס מעהר דאָרט, ווי די מענשען, אַליין זענען פערנאַכלעסיגט און ווייסען נישט ווי אַזוי זיך פון דער קראַנקהייט אָפּצוהיטען. עס איז אַ בעוויזענע זאַך, אַז ביים בעקעמפען פון טיפוס, שפּילט אַ גרויסע ראָלע די אויפקלערונג, אָט דאָס בעוואוסטזיין פון דער ראָלע, וועלכע די אויפקלערונג שפּילט אין דער פראַגע, האָט מיך בעוואוגען אויך הייאָהר אַרויסצוטרעטען מיט אַ אַרטיקעל וועגען טיפוס אין „נייעם פאָלקסבלאַט", הגם איך האָב ערשט נישט לאַנג, ד. ה. אין אָקטאָבער 1933 וועגען דעם געשריבען.

אין היינטיגען אַרטיקעל וועל איך מיך נאָר בעגרענעצען טאַקע מיט דער פראַגע: ווי אַזוי היט מען זיך אָפּ פון דער קראַנקהייט? ווער ס׳אינטערעסירט זיך מיט דער פראַגע וועגען בויך־טיפוס אין אַלגעמיין קאָנען עס געפינען אין מיינע אַרטיקלען אין די נומערען 234, 233 פון „נייעם פאָלקסבלאַט" פון פאַריגען יאָהר.

וועלענדיג זיך פערהיטען פון טיפוס, ווי פון יעדער אַנדערע אינפעקציע־קראַנקהייטען, מוזען מיר זיך שטעלען צוויי אויפגאַבען: ערשטענס מוזען מיר זעהען אַז דער מענשליכער אָרגאַניזם, זאָל נישט אַריינבעקומען אין זיך די באַקטעריען פון דער קראַנקהייט, געדענקענדיג, אַז אָהן די באַקטעריעס איז נישטאָ קיין אינפעקציע־קראַנקהייט. צווייטענס מוזען מיר זיך בעמיהען, אַז דאָס געזונד פון אונזער קערפּער זאָל אין אַלגעמיין זיך געפינען אין אַ נאָרמאַלען צושטאַנד, ווייל מיר ווייסען פון דער צווייטער זייט, אַז נישט אַלע מאָל ווערט דער מענש קראַנק אַפילו ווען ער קומט אין בעריהרונג מיט באַקטעריען און, אַז דאָס קראַנקווערען הענגט טאַקע אָב פון דעם, אויף וויפיל דער קערפּער פון מענשען איז עמפּפינדליך צו דער, אָדער יענער קראַנקהייט.

שטרעבענדיג צום ערשטען ציל, וועלכען מיר שטעלען זיך, דאַרפען מיר זיך נאָר דערמאָהנען, ווי עס געפינען זיך די באַקטעריען פון טיפוס, ווי בעקאַנט געפינען זיך די באַקטעריען דאָרט, ווי עס זענען די ענטלעהרונגען פון טיפוס־קראַנקע, מען מוז אַלזאָ געדענקען, אַז געפינענדיג זיך אין דער סביבה פון אַ טיפוס־קראַנקען, מוז מען אָבהיטען שטרענגע ריינליכקייט. מען טאָר זיך נישט נעהמען צום עסען, נישט אָפּוואַשענדיג זיך גוט די הענד מיט זייף. [illegible] פון אַ עפּידעמיע, טאָר מען נישט עסען קיין שום זאַך, וואָס ווערט געבראַכט פון גאַס, נישט איבערגעקאָכטערהייט, אָדער נישט אויסגעוואַשען, מיט געקאָכט וואַסער. ספּעציעל דאַרף מען אויפפּאַסען אויף מילך און אויף פערשידענע פרוכטען און געמיזען.

ווען מען געהט עפּעס קויפען אין אַ געוועלב, דאַרף מען קויפען נאָר דאָרט, וואו מען ווייס, אַז די פּראָדוקטען ווערען געהאַלטען אין ריינעם צושטאַנד און זענען געשיצט פון פליגען, ווייל מיר ווייסען, אַז פליגען, טראָגען, אויף זייערע פליגלען, איבער די באַקטעריען פון טיפוס, איבערפליהענדיג פון ערטער, וועלכע זענען פעראומרייניגט דורך אויסשיידונגען פון טיפוס־קראַנקע.

יעדער געוועלבער דאַרף וועגען דעם געדענקען, און מוז וויסען, אַז אויב ער וועט נישט האַלטען זיין סחורה זויבער, וועט ער פערלירען זיינע קונים.

דער קאַמף מיט פליגען, שפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דער בעקעמפונג פון טיפוס. ווען מען רעדט וועגען פערשידענע געוויקסען, געמיזען, אויבסט א. א. וו. מוז מען זעהען יעדען געגענשטאַנד גוט אויסוואַשען און וואו עס איז מעגליך, אַראָבנעהמען די שאָלעכץ. וואו מען קאָן, מוז מען איבערקאָכען.

ווער עס האָט ביי זיך אין וואוינונג אַ קראַנקען אויף טיפוס, מוז זיך ספּעציעל היטען פון אַלע אויסשיידונגען פון דעם קראַנקען ווי שטול־גאַנג, אורין, שפּייעכץ און שוויס, ווייל אין דעם אַלעמען געפינען זיך באַקטעריען פון טיפוס. אויב מען קומט יאָ מיט דעם קראַנקען אין בעריהרונג, מוז מען די הענד אויסוואַשען מיט זייף און מיט שפּירט.

דאָס זענען אַלץ מיטלען, ווי אַזוי אָבצוהיטען זיך פון די באַקטעריען פון טיפוס, ד. ה. די ערשטע אויפגאַבע. ווי איך האָב אויבען דערמאָנט: ערפילענדיג די צווייטע אויפגאַבע, ד. ה. וועלענדיג מאַכען אונזער קערפּער, ווייניגער עמפּפינדליך צו דער קראַנקהייט, מוזען מיר געדענקען וועגען די אַלע מיטלען, וועלכע קרעפטיגען דעם אָרגאַניזם. ד. ה. ראַציאָנעלע ערנעהרונג, אַלגעמיינע ריינקייט פון גאַנצען קערפּער, נאָרמאַל שלאָפען, נישט איבער־אָנשטרענגען זיך, אויסמיידען דאָס אַלעס, וואָס שוואַכט אָפּ דעם קערפּער, ווייל אַ שוואַכער קערפּער איז איבערהויפּט מעהר עמפּפינדליך צו אַלערליי קראַנקהייטען.

עס איז אויך דאָ אַ מיטעל, ווי זיך ספּעציעל צו שיצען געגען טיפוס, דאָס זענען די אימפּונגען, וועלכע ווערען דורכגעפיהרט סיי דורך איינשפּריצונגען, סיי דורך אַזעלכע פּיגולקעס צום שלינגען. די פּראַקטיק האָט געוויזען, אַז די מענשען, וועלכע האָבען בעקומען אַזעלכע אימפּונגען, ווערען זעלטענער קראַנק אויף טיפוס, ווי אַנדערע, ד. ה. אַז צווישען די געאימפּטע מענשען, וועלכע לעבען אין גלייכע בעדינגונגען, מיט די נישט געאימפּטע, איז דער פּראָצענט קראַנקע, אין אַ צייט פון עפּידעמיע, פיל קלענער און אויב אַזאַ געאימפּטער ווערט שוין קראַנק, האָט ביי איהם די קראַנקהייט אַ פיל לייכטערען פערלויף, דעריבער איז זעהר ווינשענסווערט אַז אין אַ צייט פון עפּידעמיע, זאָלען זיך אַלע לאָזען אימפּפען געגען טיפוס.

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט“ נומער 133 | פרייטאג, דעם 8 יוני 1934

כריין אין די אויגען...

מ'האַלט איהם אין איין רייבע...

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

[illegible] גיין נאָר א קיק, וואָס טאט זיך גימאַכט אין באַליט. זעיין נאָר סאַרע טריוואָגע סאט זיך גימאַכט, ווי עפּיס א שלאַק, ווי עפּיס א פּאַריק, פאַלט ער אַראָן קאַ באַליט.

[illegible] זענע די בארעס אַ־אָע? פון די באַריס און זיך אַראַבגילאָזט קאַ באַליט מאַכן פּאושאַנדקעס — אָזאַ שוואַרצע וועלט זאָלן זיי הובן, סאַרע פּאַר זשאַנדקעס זייַך מאַכן?

זיי מייבע טאקיש, אַז זיי אָבן גיטראָפן אַף יאָלדן, אַז מיגה, באַליטער, זעבע וויטשטאַקעס, אַז מיר, באַליטער, יאַטלען, עבן זיך דערשרעקן פּאַר אַ צאַצקע אַפּן אַרמעל אַרער פּאַר אַ קאָשולקע. כע... כע... איך, פּיניעלע, לאָה מיר אָעס פון אַזעלכענע שטאַרקע, אַז איך זעה אזא מין פּשוין מיט אַ קאַקענקראַץ, טי איך מיך ווייניג דערשרעקן. איך פּין דאָך נישט קאַ ווילקער, וואָס ציטערט פּאַ־ אַ גלעט, איך ציטער ניש פאַר קאַ גלעט, איך פּאַזיכער עַך, אַז איך וועל שטיין אַז ער וואַך און בעשיצן איינדזער שמול געטל און גאַנץ באַליט.

יאַטלעך, אַן ניש קאַ מוירע — איך, פּיניעלע, [illegible] גאָה!

א גאַנץ גוט ביכעל
ס'פּראָווינצער מעדעל ביים פאטאגראפיסט

(אין דער פאטאגראפיר־אַבשטאלט „פּאלאָניא“).

[illegible] פאַניע גוטערמאַן, ווי ראַרושעט איהר מיך, זאָל איך מיך פאטאַגראפירען?

פאָטאגראַפיסט: פאַר וועמען פאָטאגראפירט איהר זיך דען?

מעדעל: פאַר דעם שוואַרצען הענעק, וואָס זאָל מיך פאַר א כלה.

פאַטאַגראַפיסט: אויב אַזוי, וואָלט גוט געווען איהר זאָלט זיך פאָטאגראַפירען מיט א ביכעל אין דער האַנד.

מעדעל: איך האָב באַלד פערשטאַנען. ה'קאָב מיטגעבראַכט ס'ביכעל פון דער פּ. ק. א.

ביי א „פּויל טשאַרני“

ערשטער: איך האַלט גישט פון קיין קלוגע פּראַצע. מיין פרוי וועט מוזען זיין נאַריש"ער פון מיר.

צווייטער: אויב אַזוי בין איך שטאַרק מסופק צי דו וועסט אַמאָל חתונה האָבען.

אין טעאטער

— פאַר וועמען טראָגט איהר דען די בלומען?
— פאַר'ן סופליאָר.
— פאַרוואָס עפּעס דעם סופליאָר?
— ווייל ער איז געווען דער איינציגער, וואָס מען האָט געהערט אין טעאטער.

די ליבע
פון א לאָדזער בחור

ערשטער: דו ווייסט, מאַניעק, אין מיין טאַג־בוך האָב איך מיך פערליבט מיט'ן ערשטען בליק.

צווייטער: אַזוי שטאַרק האָט דיר געפאַלען איהר שעהן פּנים?

ערשטער: מיט'ן ערשטען בליק... אין איהר מאַטערנע איינזערנע קאַסע.

לאָדזער רעסטאָראַנען

גאסט: פאַנ'ע קעלנער, איהר האָט דאָך צום רעכנונג צוגעשטעלט די דאַטע!

קעלנער: איהר ווייסט דען נישט, אַז צייט איז געלד!

• • •

גאסט: גיט מיר א בעפשטיק, נאָר א גרויסען, ווארים איך בין זעהר בערוואוסט, די מינדסטע „קליי־ניגקייט“ דענערווירט מיך.

ווי איז דאס מעגליך?

— זי קענען דעם הויכען בלאָנדען ראָזענבלאַט?
— אַהאַ, דעם שטשופּלען, פרעליכען ראָזענ־בלאַט?
— אַ פרעהליכער? א. ביין! ער איז דאָך שוין א פערהייראַטער!

א חסידיש פּשט'ל

— פון וואַנען שטאַמט דער מנהג פרייטאג נאָכ'ן מרחץ צו פערזוכען דאָס צימעס?
— ס'איז דאָך א בפירוש'ער פסוק: „מבעד לצמתך“ — פון באָד צום צימעס!

א פּרובקע פון הויז

אויף פּולנאָצנאַ גאַס געהט דער הויזווירט מאיר קרענטשאַוש מיט א ציגעל אין דער האַנד.

— ר' מאיר, פרעגט איהם אַ ייד, וואָס טראָגט איהר עפּעס אַ ציגעל?

— איך וויל פערקויפען מיין הויז, נו, האָב איך מיטגענומען א פּרובקע!

ער האט נישט קיין עצה

— כ'האָב געהערט, אַז איהר געהט חתונה האָבען מיט דער פאניע רעניגע! זי איז דאָך טרוקען ווי א ברעט!

— נו, יאָ, כ'בעקום דערפאַר 30 טויזענד זל. זי איז טאַקע מיין לעצט רעטונגס־ברעט.

דער קלוגער פענסיאָנאַטניק

גאסט: אין פענסיאָנאט „וועסאָלי בעפשטיק“ האָט מען פון מיר פערלאַנגט 6 זל. א טאָג, און איהר פערלאַנגט 8 זל. וואָס איז דאָ דער אונטערשיד?

פענסיאָנאַטניק: אין 2 זלאָטעס.

בעליידיגט דעם טאטע

קינד (צום פאַטער): טאַטעשי ווייסט, די טשאַ־טשע גענינע האָט דיך היינט אַבראַזשעט.

פאַטער: מיט וואָס?

קינד: בעכטען האָט זי צו מיר געזאָגט: דו אָקס איינער, און היינט האָט זי צו מיר געזאָגט, אַז איך בין דער גאַנצער טאַטע.

עפּעס איז ער פאַרט!
אין אלטשטאַטישען בית־המדרש

אין אַלטשטעטישען בית־המדרש פרעגט דער שמש א ייד: — איהר זענט א כהן?

— ניין, ענטפערט דער ייד.
— א לוי?
— אויך נישט.
— נא וואָס זענט איהר?
— אַ בעל־עגלה — האָט דער ייד געענטפערט. דאַרקע.

די איינציגע „פּאַמיאַנטקע“...

אַ היגער סוחר איז מיט עטליכע טעג צוריק גע־שטאַרבען. אין דער שבעה איז צו דער אַלמנה גע־קומען מנחם־אבל זיין דעם פערשטאָרבענעמ'ס א פריינד, אַ גרויש.

— כ'בין געווען אייער מאַנ'ס א נאָהענטער פריינד, האָט דער גרויש געזאָגט — האָט ער נישט פאַר מיר איבערגעלאָזט עפּעס א פּאַמיאַנטקע?

— אַ חוץ מיך, האָט ער גאָרנישט איבערגעלאָזט — האָט די בעטריבטע אַלמנה געענטפערט.

טאטע און זוהן

פאַטער (צום זוהן): נו, מענדעלע, איך וויל גלויבען, אַז פון איצט אָן, וועסט געהען אין מיינע דרכים.

זוהן: ווי אַזוי איז דאָס מעגליך? מיר האָבען דאָך נישט מעהר ווי איין דינסטמעדעל.

איהם קומט ראַבאַט

דאָקטאָר: איהר זאָגט, אַז כ'מאַך אייך א צו הויכען רעכנונג, פערגעסט נישט, אַז איך האָב אייער קינד בעזוכט 30 מאָל!

פאַטער: יא, ס'איז טאַקע אמת, אָבער פערגעסט נישט, אַז מיין זוהן האָט זאַראַזשעט מיט שקאַרלאַ־טינע אַלע שילער פון דער שולע!

אויף דער פאַדזשעטשנע
דאס איז איהם דערלויבט

פאַליציאַנט (צו אַ קרעמער אויף דער פאַ־דזשעטשנע גאַס): פּאַניע, דאָס אַרויסהענגען סחורה פאַרן געוועלב איז פערבאָטען.

קרעמער: פּאַניע וואַרדזע, אז איך וועל נישט אַרויסהענגען קיין סחורה, וועט קיינער נישט קו־מען קויפען, וועט מיר אויסקומען אַליין זיך אויפ־צוהענגען.

פאַליציאַנט: דאָס מעגט איהר, אָבער נישט פאַרן געוועלב.

נישט דערוואַרט זיך

ווייב: (צום מאַן): זעה נאָר, מאַקס, וואָס פאַרא שלעכטער די ביזט. האָסט מיר געזאָגט בייענגען פון דער אַפּטייק אַ מיטעל צו שלאָפען האָסטו זיך אַזוי לאַנג געזוימט ביז איך בין אַליין איינגעשלאָ־פען.

אויף וואס איינער ווארט?

סוחר (צו אַן אָנגעשטעלטען): נו, פּאַנ'ע בענ־קע, אפשר וועלען מיר מאַכען אַ טעלעפאָן? איך וואַרט טאַקע אויף אַ דריטען!

אָנגעשטעלטער: און איך וואַרט אויפ'ן ערש־טען!

דאס איז נישט מעגליך!

ריכטער (צו אַ פרוי): קענט איהר בעווייזען אייער אונשולד?

פרוי: ווי אַזוי? איך בין דאָך שוין פערהייראַט.

פאָליטיק פון דער וואָך

געהערט אַ מעשה! דאָס היטלעריסטישע דייטשלאַנד וויל דאָך צוריק אַריינטרעטן אין דער פעלקער־ליגע.

היטלער האַלט אין איין צוריקגעהן, ער איז אַ מאַזשבער פאָליטיקער משטיינסגעזאָגט, זיין פּאָליטיק איז זיך אויס מיט צוריקציהען זיך און צוריקגעהן.

אַרויסגעלאָפן פון דער פעלקער־ליגע, וואָס איז? מען זאָל איהם לאָזן בעוואָפענען אויף אַ שטייגער ווי ער וויל. האָט מען איהם געלאָזן לויפן: ביזט אַרויסגעלאָפן — בלייב אין דרויסן. איצטער וויל ער זיך צוריק אַריינכאַפּן אין פעלקער־ליגע־בוידעל און וויל מיטפאָהרען.

אוי היטלער, היטלער, זעהסטו דען נישט ווי די וועלט־דיפּלאָמאַטיע שטייט און לאַכט דיפּלאָמאַטיש פון די אַלע היטלעריסטישע שטיק.

מיר דיפּלאָמאַטען זעהען דאָך בעשיינבערליך, אַז דער היטלעריסטישער רייטוואָגען מוז שוין ריימען אויף צוריק. רייט ער שוין צוריק אַריין אין דער פעלקער־ליגע.

עס מאַכט נישט אויס, ווי שטעהט עס דאָרט אין המבין; אויב מען הויבט אָן פאַלען, פאַלט מען שוין טיף אין אָפּגרונד. דאָס הייסט אויף אונזער דיפּלאָמאַטישער שפּראַך: אויב מען הויבט אָן צוריקצוגעהן — געהט מען שוין צוריק אויפ'ן גאַנצן פראָנט.

צווישען סוחרים

— אַך, איך קען דעם וועקסעלמאַן נישט אַנקוקען!

— איך אויך נישט.

— טאַקע? ווייל זענט איהר איהם דען שולדיג?

„היטלער־רייך"
וואָס מ'שמועסט וועגען דייטשלאַנד

— ווי הייסט איצט דייטשלאַנד?

— היטלער־רייך.

— וועט דער נאָמען לאַנג בלייבן?

— נאָך אַ יאָהר שפּעטער וועט דאָס וואָרט אַליין געטיילט ווערען אויף צוויי.

— ווי אַזוי?

— היטלער. רייך.

4 מאַנדאַטען
וואָהל־פּליאַטקעס

ווי מ'שמועסט האָט דער האַנדוואַרקער־קלוב (פּאָלודניאָווא 4) בעקומען גאַנצע 4 מאַנדאַטען.

ווי אַזוי?

גאָר פּשוט,

אַלעקסאַנדער יאָעל (עהרען־פּרעזעס פון האַנדווערקער־קלוב). פּרעזעס ד"ר קרויש, מאַרק פּיין, און... דער סטרוזש פון פּאָלודניאָווא 4 (ראַטכנען פון אַבוז באַראָדאָווי).

דער ספּאָרטסמאַן
„אוזשיעט" אויף דער וועלט

איהר קענט דעם ספּאָרטלער? ער איז מיינער אַ גוטער פּשיאַטשעל. ער איז שוין אויסגעווען אַ וועלט. זיין וויגען אויף אַ מעטש האָט ער צוגעבראָכען אַ פוס. אין בוהאַפּעשט אויף אַ באָקס־מעטש האָט מען איהם אויסגעהאַקט 4 ציין. אויף אַ מאָטאָציקעל־געיעג אין פּראַג, האָט ער פּערלוירען אַן אויג און צעבראָכען צוויי ריפּען. מיט עטליכע וואָכען צוריק איז ער געפאָהרען אויף אַ לודקע, און איז אַריינגעפאַלען אין דער ווייסעל, און האָט געכאַפּט אַ לונגען־ענטצינדונג.

— יאָ, יאָ, אַזאַ מענש איז טאַקע מקנא צו זיין — ער „אוזשיעט" אויף דער וועלט.

מאַשין־קינדער
איבערגעכאַפּט בריוועל פון אַ לאָדזער ייד צו זיין זוהן קיין אַמעריקע ● פון ב. קאַוובער

אַ לאָדזער ייד שרייבט צו זיין זוהן קיין אַמעריקע אַזאַ בריוועל:

„מיין ליבער זוהן מעכעל איטשע! כ'האָב ליינט בעקומען פון דיר דעם אויסשניט פון דיין אַמעריקאַנער צייטונג מיט די נייעס, אַז דאָקטוירים קענען אויף דער וועלט קינדער אָהן אַ טאַטען. ווייבעל, אָדער אַ מיידעל, קען האָבען אַ קינד, ווערען אַ מוטער, און נישט חתונה האָבען מיט קיין מאַן און נישט אנזעהען דעם מאַן פון וועמען זי האָט דאָס קינד.

„און וועדליג אייערע צייטונגען שרייבען, זענען שוין פערהאַן אין ניו־יאָרק אַ 14 קינדער אַזעלכע און אַלע לעבען און אַלע זענען געזונט.

„אויב דאָס איז אמת, איז ממש משיח'ס צייטען; לעבען מיר אין אַ מאָדנער וועלט.

„איך האָב געגעבען אַ הייגען מורה הוראה איבערצולעזען דאָס שטיקעל נייעס, האָט ער אַ קוועטש געטאָן מיט די פּלייצעס, אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט אין דער לופטען, זיך פערטראַכט, געמאַכט אַ קרעכץ און אַ זאָג געטאָן צו מיר: „נחמן, עס וועט נישט אָנהאַלטען!" די פרויען אַליין וועלען עס אָפּשאַפען; זיי וועלען אין אַ שעהנעם הוילען טאָג צעפּיקלען די אַלע לאַבאָראַטאָריעס און צוברעכען אויף שטיקלעך אַלע גלעזערנע טובעס, אַלע טרובקעס, וואָס וועלען זיך ווייזען איינציגע; וועסט זעהן, נחמן, אַז איך וועל טרעפען; די פרויען און די מיידלעך וועלען נישט צולאָזען אַז זייערע קינדער זאָלען קומען אויף דער וועלט אָרטיגע יתומים".

„און דער רב האָט גענומען אַ גוטען שמעק־טאַבאַק, אָנגעפילט די באַקלעכער, גענומען פינטלען מיט די אויגען, צוקען מיט'ן געזיכט, געמאַכט קאָמישע האַוואַיעס און צום סוף אַ זאָג געטאָן, דוקא מיר אין פּנים אַריין און ווייטער געריעדט:

„נחמן, ווי גאָט איז דיר ליב, שרייב באַלד אַוועק אַ בריוו צו דיין זוהן, אַז ער זאָל, למען השם, נישט צולאָזען, אַז זיין ווייב זאָל האָבען אַזעלכע קינדער. קינדער האָבען אַלע מאָל געהאַט אַ טאַטען און זיי מוזען אויך אויף ווייטער האָבען אַ טאַטען. אויב עס זאָלען געבוירען ווערען קינדער דורך טובעס, וועט בעמען אַ סוף צו אונזער גאַנצן יחוס. הייגט, למשל, אַז מען רעדט וועגען איינעם, זאָגען מיר: אַט אָ דער און דער שטאַמט פון דער גערער דינאַסטיע; פון אַלעקסאַנדערער הויף, פון ראַדאָמסקער הויף. פון די סאַד'גורער, און אַזוי ווייטער.

„אָדער מיר זאָגען: „חיים אַבאַ'ס טאַטע איז געווען אַ סופר, אַ ייד אַ תלמיד חכם; און הערש דן דער מלמד איז פּייויש דעם מורה הוראה'ס אַנ'אייניקעל"; עס איז פערהאַן יחוס, איז פערהאַן; אָבער ווען עס וועלען געבוירען ווערען קינדער פון גלעזערנע טובעס, וועט אַ תל פון'ם גאַנצן יודישען יחוס. וועט דעמאָלט הייסען, אַז דער און דער איז אַ טובעס אַ זוהן, אַ טובעס אַנ'אייניקעל אַ טובעס אַנ'אוראייניקעל. ווער איז דאָס געווען דער דאָזיגער טובעס? אַ גאַרבישט איז ער געווען אַ גלעזערנער רעהרעל איז ער געווען, אַ טרובקע; נישט מעהר ווי אַ טרובקע!

„און נאָך וועמען וועט אַזאַ קינד קדיש זאָגען? נאָך אַ טרובקע; אויף וועמענס קבר וועט אַזאַ קינד לייגען בלומען? אויף אַ קבר פון אַ טרובקע; וואָס וועט זיין אָנגעשריבען אויף אַזאַ מצבה? עס וועט זיין אָנגעשריבען, אַז דאָ אונטער דעם דאָזיגען בערגעלע ערד, שלאָפט זיין אייביגען שלאָף טרובקע נומער 140; אָדער טובע נומער 1221; אָדער רעהרעל נומער 504.

„האָט עס אַ זין? ביין, נחמן, דאָס וועט לאַנג נישט אָנהאַלטען; אונזערע וויסענשאַפטס מענשען וועלען די אַלטע מעטאָדען נישט אָפּשאַפען; אונזערע זיידעס און עלטער־זיידעס האָבען געהאַט מיט זייערע פרויען צו אַכט און צו ניין און צו צעהן און צו פערצען קינדער אָהן גלעזלעך און אָהן טיובעס און אָהן טרובקעס, און זיי האָבען זיך, חלילה, נישט בעקלאָגט; געווען געזונט און אויסגעלעבט זייערע יאָהרען ווי גאָט און לייט האָבען געבאָטען.

„הייגט, אַז אַ יונגעלע ווערט בר מצוה, זאָגט מען: ר' משה בער'ס יונגעלע איז געוואָרען בר מצוה; נישט ר' טרובקעס יונגעלע; הייגט, אַז מען רופט אימיצען צו דער תורה, זאָגט מען: „יעמוד ר' חיים בן אברהם מפטיר"! און נישט: „יעמוד טרובקע בן טרובקע מפטיר!" פאַרוואָס? ווייל אונזערע קינדער האָבען טאַטעס; אָבער די טיובע־קינדער וועלען דאָך קיין טאַטעס נישט האָבען, בלויז מאַמעס, איצטער שטעל זיך פאָר, וואָס פאַר אַ פּנים עס קען האָבען אַ וועלט פון לויטער מאַמעס!

„און טאַמער וועלען יודען וועלען האָבען אַ מנין, וועט עס זיין אַ מנין פון צעהן טרובקעס,

„און טאַמער וועט אויספּעהלען איינער, וועט מען אַרומלויפען זוכען אַ טרובקע.

„ווי קאַמיש, ווי באָויש!

„הייגט, אַז אַ ייד שטאַרבט און ער איז רייך, לאָזט ער איבער זיין קינד אַ ירושה זיין געלד, אָדער זיין געשעפט, אָדער וועקסלען, אָבער ווען די וועלט וועט נישט האָבען קיין טאַטעס, נאָר טרובקעס, טאָ ווער וועט שטאַרבען און ווער וועט איבערלאָזען די ירושה? קען דען אַ טרובקע מאַכען אַ צואה?

„פאַר די מלמדים, פאַר די תלמוד־תורה'ס, וועט עס אפשר זיין אַ שטיקעל געשעפט; אפשר... זיכער בין איך נישט... הייגט דאַרף אַ טאַטע שיקען זיין קינד אין חדר, אָדער אין תלמוד תורה, דאַרף מען דעם מלמד בעצאָהלען שכר לימוד, און אַזוי ווי די צייטען זענען זעהר שלעכט, שיקט מען נישט די קינדער אין חדר; וואַקסען זיי אויס גוים, אָבער, אַז קיין טאַטעס וועלען נישט זיין, וועלען די מאַמעס שיקען די קינדער אין חדר לערנען, און שכר לימוד וועלן זיי הייסען די מלמדים מאַנען ביי די טיובעס, ביי די טרובקעס, ביי די גלעזערנע רעהרען...

„און אויב די טרובקעס וועלען בעצאָהלען, וועלען די מלמדים מאַכען אַ לעבען...

„זיכער, אַז עס וועט אַזוי אַרבייטען, בין איך נישט, בחמן... מחמת די מלמדים אַליין וועלען דאָך, מיט דער צייט, אויך זיין געבוירען פון טיובעס, וועט אויסקומען, אַז טיובעס וועלען מאַהנען ביי אַנדערע טיובעס שכר לימוד...

„עפּעס לייגט זיך אַזאַ זאַך נישט אויפ'ן שכל; עס קומט אויס משונה־ווילד!

„ווי איך האָב דיר געזאָגט, נחמן, וועט דאָס לאַנג נישט אָנהאַלטען; די מאַנסבילען וועלען אַזוי גיך זייער טאַטעשאַפט נישט אויפגעבען!

„מאַנסבילען וועלען בלייבען מאַנסבילען און טרובקעס וועלען בלייבען טרובקעס!"

„דער רב האָט ווידער גענומען אַ שמעק־טאַבאַק און געזאָגט: „איך גיב דיר נישט פאַר אַלע וויסענשאַפטס־מענשען אָט אַזוי פיל!" און ער האָט אָנגעוויזען אויפ'ן שמעק טאַבאַק...

„מעהר קיין נייעס, זיי געזונט און געקושט פון אונז אַלע, דיין אמה'ער טאַטע נחמן".

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: איך זאָג אייך, אַז די ערליכסטע יודישע אינסטיטוציע איז די לאָדזער קהלה.

קורצער פרייטאג: דהיינו?

שבת הגדול: ווייל ס'איז דאָ אַ ווערטעל: ווער ס'שלאָפט, זינדיגט נישט.

אויף דער דאַטשע

ליעטניק (צום ווייב): זעה נאָר רוזשע, וואָס פאַר אַ שעהנעם בלויעם הימעל.

ליעטניטשקע: יאָ, אָבער די פאַרב איז הייגט נישט מאָדערן.

די זאַקען־בראַנזשע
שמועס אין זקנים־הויז

אין זקנים־הויז פרעגט איינער פון די בעזוכער אַנ'אַלטען ליטווישען ייד:

— וואָס הערט זיך ביי אייך, ר' משה?

— עה, ס'איז נישט גוט מיט דער זאַקען (זקן־) בראַנזשע — האָט דער זקן געענטפערט

פאַרוואָס ער האָט פערשפּעטיגט
דעם צוג קיין וואַרשע

אויף דער באַרוטאָוויטשאַ גאַס, נעבען קאַליע־גאָרטען, שטעלט איין ייד אָן אַ צווייטען און פרעגט איהם, צי ער וועט נאָך דאָנזשען צום צוג קיין וואַרשע, דער ייד אַ שטאַמלער האָט געענטפערט:

— ווע... וועד.. ווען אי... אי... איהר פ..פ..פּר... פרעגט ב... נישט א... א... שט.. שטאַמ... שטאַמעלדיגען — וו... וו... אַלט א... אי... איהר ז... זי... כער גע... גע... גע.. דאָנ.., זשען

פון מאַי ביז יולי
אַ תפלה

פון די פאָלגענדע מיידלעך
אומגליקליכע דריי
באַהיט און באַשירעם מיך
הייגטיגען מאַי:

פון דער, וואָס, אַז כ'שווער איהר
כ'וועל ליבען בלויז זי,
הייסט זי גאָר געבען זיך
אַ גאַראַנטי;

פון דער, וואָס, אַז כ'האַלט ביי
איהר אויס שוין עקזאַמען,
זאָגט זי מיר ער'שט, אַז זי'ט
פרעגען דער מאַמען;

אָבער נאָך מעהר ווי פון זיי
מיך באַוואָרען
פון דער, וואָס האָט צוגעזאָגט
געזונטען זכרון,

און קומט מיר דערמאָנען
— ווייסט ווען? — אין יולי
אַלץ וואָס איך האָב איהר
געשוואָרען אין מאַי!

אונזער סיים

— וואָס הערט זיך עפּעס מיט'ן סיים?

— וואָס פאַר אַ סיים?

— נו, מיט אונזער סיים!

— שוטה איינער, ביי אונז איז דאָ אַ סיים? דאָס איז דאָך גאָר אַ „געזעלשאַפט מיט נישט בעגרענעצטער אחריות"

שוין איינמאָל אַ „שאַנק"!

— וואָס האָט איהר עפּעס אַזאַ געשוואָלען פּנים?

— איך בין נעכטען אַהיימגעקומען שפּעט ביי נאַכט, האָב איך זיך אָנגעשטויסען אין דער שאַנק.

— איהר ווייסט, ווען איך האָב אַזאַ „שאַנק", וואָלט איך מיך מיט איהר געגט־

דער קאַרגער לאָדזער גביר

מיט אַ צייט צוריק, איז אַ היגער קאַרגער גביר בעזאָנגען זעלבסטמאָרד ביים טויטען־בעט פון זיין פרוי.

אַז מ'האָט איהם אין שפּיטאַל געפרעגט פאַרוואָס ער האָט דאָס געטון, האָט ער געענטפערט:

— כ'האָב מיך בערעכענט, אַז פאַר 2 מתים מיט אַמאָל וועט די קהלה בערעכענען ביליגער.

קאָמוניקאַט
פאַר די וויצענלאָזע און פרנסה'לאָזע יודען

אויף דער פראַגע, פאַרוואָס איך האָב געענדערט דעם נאָמען „קנאַפּזאָרגער" אויף „העלעם־גיב איך פאַר די „קינדס" לעזער פאָלגענדע אויפקלערונג:

אַ פּוילישער מלוכה מאַן איז לעצטענס געווען אין אויסלאַנד, האָט מען איהם דאָרטען פאָרגעוואָרפען, אַז יודען ווערען דאָ שלעכט בעהאַנדעלט, דער מלוכה מאַן האָט דערויף ערקלערט אַז ס'איז ליגען, אַז יודען איז גוט און וואויל און האָבען גאָר נישט וואָס צו זאָרגען, אַ בעווייז, אַז עס זענען דאָ קנאַפּזאָרגערס. בכדי נישט אַריינצופיהרען אויסלאַנד אין אַ טעות בין איך געצוואונגען צו ענדערען מיין נאָמען „קנאַפּזאָרגער" אויף „ש. העלעם".

מיט דרך־ארץ ש. העלעם
געוועזענער קנאַפּז.

פאַר 30 זל. אַ טאָג
בעקומט מען עפּעס בעסערס

וועלוועלע גראַנדאַוונק איז בעשטראָפט געוואָרען צו בעצאָהלען 300 זל. שטראָף אָדער 10 טעג אַרעסט.

אויף דער פראַגע פון ריכטער, וואָס ער וויל בעסער: זיצען אָדער בעצאָהלען, האָט ער געענטפערט: זיצען.

דעם ערשטען טאָג זיצען אין תפיסה, האָט מען איהם צום מיטאָג דערלאַנגט אַ „זופּ", וואָס מ'האָט געדאַרפט זיך לאָזען שוימען צו געפינען אַ קאַרטאָפעל.

— וואָס דאָס איז צום טייוועל? — האָט זיך וועלוועלע דערגערוירט — דאָס גיט מען פאַר 30 זלאָטעס אַ טאָג?

אויף דער נאַוואָמיעסקאַ

— וואָס פאַר אַ וועקסעל האָט איהר מיר געגעבען? דער אויסשטעלער ליגט דאָך שוין צוויי יאָהר אין דר'ערד!

— כ'ווייס נישט, וואָס איהר כעס'ט זיך, און אַז ער וואָלט געלעבט, וואָלט ער בעצאָהלט?

אַ רעטעניש

אַז אַ יונגע פרוי וועגט אין חופּה־טאָג 80 קילאָ, וואָס וועגט זי אַ יאָהר נאָך דער חתונה?

— אַ קינד!